

”Jeg synes menn er veldig dårlig representert”

En diskursanalytisk studie av norske videregåendelevvers kjønn- og maskulinitetsforståelser,
med utgangpunkt i tv-serien Jessica Jones.

Elise Møvik

Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen
Våren 2018

Sammendrag

Kvinner og menn har historisk sett blitt tildelt spesifikke roller og egenskaper, som kontinuerlig har bidratt til en stadig definering av hva som utgjør akkurat deres identitet. Populærkulturen spiller en sentral rolle i spredningen av ulike ideer om kjønn og kulturelle konstruksjoner av disse. Ved å rette fokus mot en populærkulturell tekst, viser denne studien til ulike former for fremstillinger og forståelser av kvinner og menn, som potensielt kan ha noe å si for hva slags rolle kjønns- og maskulinitetsdiskursen vil spille i det vi liker å kalle vår hverdag. Jeg vil ved hjelp av fokusgruppeintervjuer med utgangspunkt i tv-serien Jessica Jones, forsøke å analysere hvordan et utvalg norske videregående elever vurderer en kjønn- og maskulinitetsdiskurs. Basert på visningen av én episode fra første sesongen av tv-serien, undersøkes det hvilke kjønnsrelaterte diskurser som aktiveres underveis i samtaler om karakterene og handlingen som utspiller seg. Hva slags forståelser av kjønnstematikken har disse elevene og utfordrer de i diskusjonene om Jessica Jones noen stereotyper? Hvilke premisser ligger til grunn for tolkningene som gjøres og hva kan disse ha å si i en kulturell og offentlig sammenheng?

Abstract

Women and men have historically been assigned specific roles and attributes, which have continually contributed to a constant definition of what exactly represents their identity. Popular culture plays a central role in the spread of different ideas and cultural constructions of the sexes. By focusing on a popular cultural text, this study shows different forms of representations and understandings of women and men, who may potentially say something about the role of gender and masculinity discourse in what we like to call our everyday lives. I will attempt to analyze how a selection of norwegian secondary students assesses a gender and masculinity discourse, using focus group interviews about the television series named Jessica Jones. Based on the display of one episode from the first season of the tv-series, this studie explores which gender-related discourses are activated along the way in conversations about the characters and the course of action that unfolds. What kind of understandings of the gender thematics do these students have, and do they challenge some stereotypes in the discussions about Jessica Jones? What are the premises for the interpretations that are being made and what can they potentially mean in a cultural and public context?

Forord

Det er overraskende merkelig å tenke på at det allerede har gått et år siden jeg begynte skriveprosessen som har resultert i denne masteroppgaven. Arbeidet har bragt med seg en liten klype skrivefrustrasjon, men mest av alt en god håndfull skriveglede. Det har virkelig vært en lærerik og givende avslutning på et femåring utdanningsløp og for deres ulike roller i denne forbindelse, er det flere som fortjener en stor takk.

Først og fremst ønsker jeg å takke min veileder Rune Klevjer, som fra første dag har gitt meg grundige tilbakemeldinger og med all verdens tålmodighet, svart på mine mange spørsmål. Gjennom konstruktive og motiverende veiledningstimer, har du hele veien dyttet meg i riktig retning og dermed bidratt til at jeg i dag leverer noe jeg kan være stolt av.

Jeg ønsker også å takke min fantastiske samboer Peter. Uten deg vet jeg faktisk ikke hva jeg skulle ha gjort. Takk for din ubetingete tro på meg og for korrekturlesing av de rundt om 90 sidene som denne oppgaven plutselig utgjorde.

Takk til min nærmeste familie, som til tross for at dere ikke alltid har en oversikt over hva jeg faktisk skriver om, viser at dere er stolte av meg. En telefonsamtale til Kristiansand er noen ganger alt som trengs.

En stor takk skal også rettes mot de råeste motivatorene og hobbypsykologene i Bergen, som jeg er umåtelig glad for å kunne kalle mine venner. You know who you are. Takk for at dere er dere.

Mot slutten vil jeg også få takke den flotte gjengen som jeg sitter sammen med på lesesal 635 og resten av masterstudent-buketten fra SV-fakultetets 6. etasje. Skål for gode samtaler og samprokrastinering på pauserommet. Det siste året hadde ikke vært det samme uten dere.

Elise Møvik

Bergen, 31.05.2018

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
1.1 Tema og problemstilling	5
1.2 Oppgavens struktur	7
2. Et diskursteoretisk perspektiv på offentlighet, kjønn og populærkultur	9
2.1 Det diskursanalytiske feltet	10
2.2 Diskursteori	11
2.3 Offentlighet og makt	15
2.4 Kjønn og maskulinitet	17
2.5 Maskulinitet og populærkulturens kvinner	22
2.6 Mediert kjønnskamp	24
3. Metode og fremgangsmåte	27
3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet	27
3.2 Utvalg og rekruttering	30
3.3 Intervjuguide	32
3.4 Intervjusamtalen og gjennomføring	34
3.5 utfordringer ved datainnsamlingen	37
3.5.1 Tap av informanter	37
3.5.2 En lang skoledag	38
3.6 En skolekontekst	39
3.7 Diskursetisk refleksjon	41
3.8 Gruppedynamikkens betydning	42
3.9 Transkribering og analyse	44
4. Jessica Jones som sjanger og representant for en kjønnsdiskurs	47
4.1 Film noir møter Marvel	47
4.2 En overskridende figur?	50
5. Informantenes diskurser	52
5.1 Maskulinitetsdiskursen	52
5.2 Mediediskursen	59
5.3 Voldsdiskursen	66
6. En teoretisk diskusjon	74
6.1 Diskursiv refleksivitet	74
6.2 Konfliktfylt likestillingsdiskurs	76
6.3 Maskulinitetshierarkiets betydning	78
6.4 Problematisk subjektposisjonering	81
6.5 Feministisk subjektposisjonering	83
7. Avsluttende drøfting	85
7.1 På tvers av sfærene	86
7.2 En alternativ fortelling?	89
8. Litteraturliste	93
Vedlegg 1 - Samtykkeskjema	97
Vedlegg 2 - Intervjuguide	98

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Med sine mange og forskjellige uttrykksformer, spiller populærkulturen en stor rolle i våre hverdagsliv som en bidragsyter til meningsproduksjon. Fortellinger fra bøker, filmer eller tv-serier forteller oss noe om idealer og stereotypier i kulturen rundt oss. De opererer som en kilde til spesifikke måter å se kjønnsidentiteter på og de fungerer som orienteringspunkter for oss. Noen ganger opplever man spesifikke fremstillinger av menn og kvinner som naturlig eller riktig og andre ganger opplever man det som unaturlig eller feilaktig. Man kan også oppleve at ens egne tanker om ting blir bekreftet eller utfordret i møte med diverse populærkulturelle tekster. Det finnes mange kilder til ideer om menn og kvinner i dagens samfunn og hver av dem inneholder store mengder informasjon om kjønnsidentiteter. I det populære har det med tiden vokst frem nye og ulike trender innenfor kjønnsrepresentasjon, og tilbudet av identifikasjonsobjekter for kvinner og menn synes å være mye bedre i dag enn for 50 år siden.

At kvinner tradisjonelt sett kan sies å ha blitt redusert til nærmest en dekorasjon innenfor filmverdenen, forteller oss tilsynelatende noe om hvilken kultur som forut vår egen samtid har vært styrende. På 1970-tallet ble eksempelvis filmindustrien kritisert for sine stadige tendenser til en portrettering av den gjennomsnittlige kvinnen som fremdeles hjemmевærende, siden dette bildet ikke lengre ble oppfattet som representativt (Hollows og Moseley, 2006: 2-4). Populærkulturelle tekster kan således sies å representere noe som på en eller annen måte er etablert i samfunnet rundt oss. I denne studien var det ønskelig å bruke populærkultur som utgangspunkt for intervju samtaler, nettopp fordi det virker som at man kan se deler av samfunnet avspeile seg i de ulike tekstene som omringer oss til daglig. De ulike fortellingene som kontinuerlig deles med oss gjennom blant annet filmer, tv-serier og bøker, fungerer derfor egentlig som potensielle kilder til kunnskap om kulturen hvor de er blitt produsert.

I boken med navn *Athenas Daughters*, skriver Frances Early og Kathleen Kennedy (2003: 1) at disse fortellingene gjør det mulig for oss å forestille våre muligheter og forstå våre begrensninger, samtidig som de aktualiserer ulike sider av vår egne sosiale verden. De

trekker som et innledende eksempel frem at det innenfor det populære i lang tid har vært slik at diskursen om kjønn og maskulinitet, har vært dominert av fortellinger om den mannlige helten og mangelfull når det kommer til den kvinnelig helten. Tendensen til å vektlegge den mannlige heltekarakteren i historier om greske guder eller store krigere, er dernest en type kjønnsdiskurs som av dem tolkes som å få leve videre i filmer og tv-serier. Her tolkes den som å tildeles muligheter for definerings av kjønnsforståelser i offentligheten, hvor denne spesifikke formen for maskulinitet fremmes og kvinnen gjerne spiller offeret som beskyttes av mannen (Early og Kennedy, 2003: 1).

Med dette som utgangspunkt forklares det at dagens kvinnelige heltekarakterer har en potensielt stor oppgave fremfor seg, når det kommer til å bryte med veletablerte stereotype kjønns mønstre. Særlig siden de tilsynelatende blir del av en ganske betydningsdannende kjønn kamp, hvor maskulinitetsdiskursen er noe av det som blir stilt mest spørsmål ved når det produseres fortellinger om kvinner med ben i nesen. De argumenterer sådan for at kvinnelige helteskikkelser må finne sitt eget uttrykk, altså lage sin egen tradisjon, hvor de utfordrer dominante betydninger som allerede finnes i kjønnsdiskursen (Early og Kennedy, 2003: 1-2).

Det er med andre ord viktig med alternative fortellinger, og selv om populærkulturen lenge kan sies å ha vedlikeholdt et kjønn system som den vestlige verden har slått seg til ro med, så har det de siste årene begynt å vokse frem flere nye typer kvinnelige skikkelser. Det har også begynt å vokse frem andre typer mannlige skikkelser. Våre forståelser av kjønn virker å være i stadig endring og fremstillinger av kjønn i populærkulturen ser altså ut til å forandre seg samtidig med dette. I større grad enn før ser man nå for eksempel i tv-serier, karakterer som synes å forsøke å bryte med de stereotypiske og tradisjonelle tolkningene av kjønn, hvor menn og kvinners identiteter og roller betegnes som veldig forskjellige fra hverandre. Et spørsmål blir likevel om disse faktisk lykkes med å tilføre kjønnsdiskursen noen nye betydninger. For hvilke kjønnede forståelser i samtiden synes populærkulturen egentlig å drive produksjon og reproduksjon av, og finnes det egentlig noen konsekvenser for offentligheten i denne sammenhengen?

Med fokus på muligheter og begrensninger i forbindelse med kjønnsdiskursens potensiale for endring og utvikling, blir det i denne studien rettet et fokus mot tv-serien Jessica Jones. Gjennom en diskursanalyse av datamateriale hentet fra fokusgruppeintervjuer gjort på en

videregående skole, undersøker jeg hvordan et utvalg elever vurderer tv-seriens karakterer og handlinger. Mitt mål er å kunne si noe om elevenes egne forståelser av ulike aspekter ved kjønnsstatistikken som aktualiseres.

For meg er Jessica Jones et godt eksempel på det man kan kalle populærkulturens fremstilling av utradisjonelle kjønnsroller i dag. Som en i utgangspunktet hardbarket og mørk kvinnelig skikkelse, representerer hun i mine øyne noe annerledes enn den mer tradisjonelle eller i hvert fall mer feminine kvinnen. Men, betyr dette at hun er å anse som maskulin og kan hun i så tilfelle oppleves som en innehaver av maskuline trekk uten at dette gjør henne mannlig? Hvilke identitetsskapende faktorer i tilknytning til det mannlige og kvinnelige, legges det vekt på i samtale om dette? Nøyaktig hvordan og hvorfor man opplever henne som annerledes, og hvilke premisser og konsekvenser som ligger i forståelsesmønstrene som oppstår i møte med denne tv-serien, undersøkes i dette prosjektet med bakgrunn i følgende problemstilling:

Hvilke diskurser i tilknytning kjønn og maskulinitet, aktiveres av unge mennesker i møte med tv-serien Jessica Jones?

Gjennomgående vil det bli interessant å se om det er noen stereotypier som kan se ut til å stå sterkere enn andre hos informantene og om det finnes noen kjønnsmodeller som i møte med tv-serien kan synes å destabiliseres. Vil Jessica Jones tolkes som å spille videre på etablerte stereotypier eller vil hun tolkes som et eksempel på hvordan etablerte kjønnsforståelser kan oppløses? Er det noen spesifikke diskurser som særlig synes å ha en innvirkning på kjønns- og maskulinitetsdiskursen og hvilken betydning har i så fall disse?

1.2 Oppgavens struktur

I neste kapittel (kapittel 2) vil jeg gjøre rede for teoretiske perspektiver som er relevante for studien. Her presenteres først det diskursanalytiske feltet, før diskursteorien til Laclau og Mouffe trekkes frem. Deres teori vil fungerer som et bakteppe som de andre sentrale teoriene og begrepene ses i forhold til når de i sin tur skal utforskes. Disse er blant annet teorier om offentlighet, makt, kjønn, maskulinitet og populærkultur og begreper som hegemoni og antagonisme. Noen av teoriene og begrepene vil anvendes i direkte tilknytning til studiens

funn, mens andre vil brukes for å gi et mer helhetlig bilde av studiens relevans. I kapittel 3 gjøres det rede for de metodiske valgene som er tatt underveis i forskningen og ulike erfaringer i tilknytning disse. Her retter jeg fokus mot valgt metode, utvalg av informanter og utforming av intervjuguide, samt tanker knyttet til planlegging og gjennomføring av intervjuer, utfordringer ved datainnsamlingen, transkribering og analyse.

I kapittel 4 presenteres og diskuteres karakteren og tv-serien Jessica Jones, og valget av nettopp denne populærkulturelle teksten blir tydeliggjort. I kapittel 5 presenterer jeg selve analysen av materialet fra intervjuene, med utgangspunkt i det som synes å være de mest overordnede og betydningsfulle diskursene herfra. Videre blir det i kapittel 6 redegjort for studiens funn. Disse vil her bli diskutert opp mot studiens tematikk og mange av de sentrale teoretiske perspektivene. I kapittel 7 vil prosjektets relevans trekkes frem som en del av en avslutning, hvor betydninger og potensielle konsekvenser vil illustreres og diskuteres opp mot de større og mer løselige delene av denne studiens teoretiske rammeverk.

2. Et diskursteoretisk perspektiv på offentlighet, kjønn og populærkultur

En diskursiv innfallsvinkel til kjønn konsentrerer seg i følge Kari Jegerstedt og Cathrine Egeland (2008: 70) om å undersøke hvordan kjønn, seksualitet og subjekt, produseres gjennom ulike diskursive praksiser. Med andre ord som en effekt av måten det blir snakket om på. De forholder seg i likhet med mange andre teoretikere til Foucaults (1999) tenkning om forholdet mellom diskurs og makt, som vil bli presentert senere. ”Det er så å si i talen om verden at verden blir verden for oss og objektene for vår kunnskap produseres og formes” (Jegerstedt og Egeland, 2008: 70). Hvordan makten opererer i det moderne samfunn, knyttes av dem altså tett opp til hverdagslige situasjoner eller det de selv kaller for *diskursive etableringer*. Dette være seg for eksempel hvordan man snakker om kjønn og hvordan man i en gitt situasjon omtaler kvinnen i forhold til mannen. Kjønn har slik sett en historie og en funksjon, som både er å anse som politisk, økonomisk og sosial, siden kjønn anses som resultatet av tilegnet kunnskap om kjønn. Derfor sier Jegerstedt og Egeland (2008: 72) at det å vise til hvordan maktrelasjoner på ulike måter etablerer seg som såkalte vesentlige deler av historiens og dagens kunnskapsproduksjon, er viktig for forståelsen av ord og begreper betydning og muligheter.

Det diskursanalytiske blikket over er på mange måter en presentasjon av motivasjonen som ligger bak mitt valg av diskursteori og analyse som sentralt for denne studien. Den diskursive tilnærmingen til kjønnstematikken tilbyr blant annet en bestemt måte å se på forholdet mellom medier og publikum, siden de tolkninger og opplevelser som deles kan bidra til å belyse selvfølgeligheter og muligens også skape tvil omkring disse. Studien skiller seg slik sett fra andre kvalitative studier, ved at den eksempelvis ikke er en søken etter informasjon om folks medievaner eller hvilken effekt en tv-serie kan synes å ha på et publikum. I denne studien er det derimot et fokus på innhenting av kunnskap omkring rammene som informantenes erfaringer skjer innenfor. Med et diskursfokusert perspektiv blir målet derfor heller å finne ut mer om hvordan folk snakker om medieerfaringer, hvorpå diskursene som aktiveres underveis i samtalen blir betydningsfulle for studiens videre gang. Mediet blir dermed sentralt ved at Jessica Jones fungerer som et rammeverk for intervju samtalen, hvor aktivering av ulike diskurser kan forekomme på bakgrunn av tv-seriens ulike fremstillinger.

Kjernen i denne studien er hvordan unge mennesker opplever og forstår kjønn og maskulinitet i lys av en populærkulturell tekst. Siden temaet i seg selv indikerer at det finnes

muligheter for ulike forståelser hva angår kjønn, vil jeg i det følgende kapittelet derfor gjøre rede for hvorfor og hvordan dette kan være tilfelle. Således vil jeg også komme enda nærmere inn på hvorfor studien forankrer seg i et diskursanalytisk perspektiv og hvordan et slikt perspektiv kan bidra til en mer nyansert forståelse av kjønnsidentiteter. De teoretiske perspektivene som presenteres har alle en diskursiv betydning knyttet til denne studiens tematikk, og danner til sammen et mer helhetlig bilde av de bakenforliggende sammenhengene som legger til rette for meningsdannelse.

2.1 Det diskursanalytiske feltet

En diskursanalytisk tilgang betyr bruk av omfattende teori om verden og hvordan vi forstår og strukturerer den (Willig, 2014: 342). Det er med andre ord ikke bare metoder og teknikker for analyser av språk. I boken *Diskursanalyse som teori og metode*, skriver Marianne Winther Jørgensen og Louise Phillips at diskursanalyse derfor kan sies å stort sett anvendes på alle mulige områder, så lenge man ikke bruker den som en "[...] analysemetode løsrevet fra det teoretiske og metodologiske grundlag" (Jørgensen og Phillips, 1999: 12). I diskursanalyse anses teori og metode som ganske tett knyttet sammen, og dermed blir det overordnet sett på som viktig å akseptere de teoretiske premissene som ligger til grunn for gjennomføringen av en slik analyse. Særsilt når man skal anvende den som metode i empiriske undersøkelser som denne. Herunder beskriver de to forfatterne også at det er vell så viktig å kunne tilpasse diskursanalysen underveis, ved å dra inn andre perspektiver som potensielt kan bidra til ulike former for innsikt og bredere kunnskap (Jørgensen og Phillips, 1999: 12).

Det diskursanalytiske feltet har fått mange av sine betydninger fra den franske filosofen Michel Foucault (1999), og mange diskursteoretikere forholder seg fremdeles til hans tekster. Med utgangspunkt i en tanke om at viten ikke bare er verdens avspeiling, søker Foucault tilsynelatende å avdekke hvilke strukturer som setter regler for hva som naturliggjøres og hva som utenkeligjøres i et samfunn (Jørgensen og Phillips, 1999: 22). Dernest utviklet han en nå velkjent teori om *makt* som noe uavhengig av bestemte agenter og strukturer – det være seg enkeltindivider, grupper eller staten. I stedet ser han makt som spredt over ulike sosiale praksiser, hvor han videre ser makten som produktiv, samtidig som undertrykkende (Foucault, 1999: 103-106). Slik Jørgensen og Phillips (1999: 22-23) legger frem teorien, kan makten med dette anses som å være med på å skape både diskurser, viten og subjekter. Makt

kommer altså ikke fra kun ett sted, men fra alle steder, da den etableres i dynamikken som alle tar del i ved å være "[...] talende, tenkende og handlende mennesker i verden" (Jegerstedt og Egeland, 2008: 71). Dermed er en diskurs i tilknytning Foucault å forstå som de historiske, sosiale og kulturelle betingelsene som muliggjør at en ytring eller en handling blir oppfattet som akseptabel eller naturlig (Grue, 2015). Han bruker altså ikke diskurs først og fremst om enkelttekster, men heller om store og mer løselig definerte fenomener.

Diskursanalyse kan forstås som et verktøy for å analysere språkstrukturer og de diskursive praksisene hvor de forekommer. Slik sett vil en diskursanalytikers arbeid innebære å søke etter konkrete kontekster der språket blir satt i spill og hvor diskurser vedlikeholdes eller endres (Jørgensen og Phillips, 1999: 21). På denne måten vil det diskursanalytiske feltet i likhet med annen kritisk forskning, ha som målsetting å se nærmere på maktrelasjoner i samfunnet. Deriblant for å kunne kritisere de ulike eksisterende relasjonene og videre for å kunne peke på eventuelle muligheter for sosial forandring (Jørgensen og Phillips, 1999: 11).

2.2 Diskursteori

Mange av de såkalte nøkkelbegrepene i diskursanalyse er hentet i fra poststrukturalismen og da særlig fra de franske teoretikerne Ernesto Laclau og Chantal Mouffe sin mye omtalte og anvendte *diskursteori*. Med utgangspunkt i hvordan den presenteres i Jørgensen og Phillips (1999: 34) sin nevnte bok, baserer den overordnede tankegangen i denne teorien seg på at sosiale fenomener til dels aldri blir komplette, og at betydninger derfor aldri kan fastlåses. Dermed gis det rom for konstante sosiale kamper omkring definisjoner av samfunn og identitet, hvor utfallet av kampene får konsekvenser i det sosiale liv (Jørgensen og Phillips, 1999: 34). Jeg vil her ta for meg det jeg anser som de mest relevante begrepene fra Laclau og Mouffe sin diskursteori i tilknytning min egen studie, hvor jeg skal undersøke forholdene omkring kjønn, maskulinitet og populærkultur. Ikke alle begrepene vil bli direkte anvendt videre i denne studien, men gjøres rede for på bakgrunn av sammenhengene de representerer og betydningene de tilfører mitt grunnleggende tankesett omkring diskursteori som metodeutgangspunkt.

Jørgensen og Phillips (1999: 9) beskriver en *diskurs* som "[...] en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på". Diskurs er sådan å forstå som et produkt av

bestemte artikulatoriske praksiser, som utgjør en helhetlig struktur av betydning innenfor et område. Der hvor diskurser artikuleres, vil altså betydning kunne bli forhandlet, og de betydninger som enda ikke har fått sin mening fastlåst i en diskurs, kaller Laclau og Mouffe for *elementer* (Jørgensen og Phillips, 1999: 38). Disse er i utgangspunktet flertydige tegn, men som i diskursen kan bli fastlåst når de settes i bestemte forhold til andre elementer. Om denne fastlåsningsen skjer, vil elementene som låses fast til hverandre bli til det som kalles *momenter*. Alle elementer anses med andre ord som potensielle momenter i diskursteorien, og dermed foreslår Jørgensen og Phillips (1999: 38) å se på Laclau og Mouffe sitt diskursbegrep som en reduksjon av muligheter. Dette på bakgrunn av at elementers flertydighet i en diskurs, forsøkes å gjøres om til momenter ved å skape entydighet. Forskjellige diskurser vil derfor kunne komme i konflikt med hverandre, ved at de forsøker å fastlåse de samme elementene for å gi en diskurs en fullstendig mening, altså oppnå *hegemoni*. I det en diskurs blir hegemonisk, fremstår den nemlig som noe mer allment akseptert og naturlig, og den vil på mange måter da også kunne fremstå som en objektiv sannhet (Jørgensen og Phillips, 1999: 60-61).

Ulike diskurser kjemper sådan om å oppnå en fastlåsnings av betydningsmuligheter, altså oppnå en form for ledelsesposisjon, hvorpå dette beskrives som noe som ikke skjer uten at det går på bekostning av andre diskurser. Jørgensen og Phillips (1999: 49) forklarer at denne forståelsen av makt til dels kan likne på Foucaults maktforståelse, ved at makt ikke er noe bestemte aktører besitter, men eksisterer i de prosessene som skaper forståelser av verden. De beskriver videre at når en diskurs gjør elementer til momenter, så skjer det en *midlertidig lukking* av betydning som reduserer elementenes flertydighet. Den tidligere nevnte fastlåsningsen av betydning, er altså ikke nødvendigvis permanent, men når en slik redusering av betydning foregår, utelukkes andre alternative betydninger som diskursen kunne hatt (Jørgensen og Phillips, 1999: 38-39).

De alternative betydningene og mulighetene som en diskurs utelukker, kaller Laclau og Mouffe for *det diskursive felt* (Jørgensen og Phillips, 1999: 37). Her eksisterer alle betydningstilskrivninger som eksempelvis et tegn eller subjekt har eller kunne hatt i andre diskurser. Betydningslukkingene er som nevnt likevel midlertidig og noe som er viktig å understreke, siden overgangen fra element til moment anses som ustabil på bakgrunn av en diskurs sosiale tilknytting. I diskursteorien forstås nemlig hele det sosiale felt som et vev av betydningdannelsesprosesser, hvor alle tegn i språket får betydning ved at de er forskjellige

fra hverandre på bestemte måter. Betydningene ses deretter på som foranderlige gjennom språkbruk, ved at konflikter, konvensjoner og forhandlinger i et sosialt rom, kan bekrefte eller utfordre eksisterende betydningsstrukturer (Jørgensen og Phillips, 1999: 35).

Forståelsen av subjekt og identitet er en sentral del av Laclau og Mouffe sin teori og videre ganske sentralt for denne studien. Subjekt ses i dette tilfellet på som det samme som *subjektposisjoner* i en diskursiv struktur, og med det kan man forstå en subjektposisjon som en posisjon i en diskurs som et subjekt kan innta og identifisere seg med (Jørgensen og Phillips, 1999: 53). Som et eksempel kan et individ identifisere seg med subjektposisjonen pasient i en legetime-sammenheng, og denne posisjonen bringer da med seg ulike forventninger til hvordan man eksempelvis oppfører seg eller prater som pasient i løpet av denne legetimen. Dermed skjønner man her også at ulike subjektposisjoner inntas ut i fra hvor man er eller hvilke diskurser som gjør seg gjeldende, og at et subjekt kan identifisere seg med mange ulike posisjoner. En slik mangeidentifisering beskriver da subjektet som ikke rent determinert eller fastlåst på et sted, men heller som fragmentert (Jørgensen og Phillips, 1999: 53-54).

De viktigste momentene som bidrar til betegning av et subjekts identitet, kaller Laclau og Mouffe for *mesterbetegnere*, og disse kan eksempelvis være mann og kvinne. Jørgensen og Phillips (1999: 55) kaller disse for identitetens *nodalpunkter*, og beskriver at innholdet i disse blir tilbudt gjennom ulike diskurser som knytter betydninger sammen i det som kalles *ekvivalenskjeder*. Dette for å etablere identiteten som rasjonell. Således kan man tenke seg at et subjekt som identifiserer seg som mann, må leve opp til denne diskursens andre betegnere som eksempelvis sterk og maskulin, for å bli betraktet som en ekte mann. På denne måten kan man forstå at det er når man lar seg "[...] representere af en klynge betegnere med et nodalpunkt som centrum, at man får en identitet" (Jørgensen og Phillips, 1999: 55). Videre er identitet da å tolke som noe man tar på seg, tildeles og forhandler om i diskursive prosesser, og dermed blir identitet helt og holdent forstått som noe sosialt. Slik sett tilbyr diskurser også posisjoner tilknyttet gruppeidentitet, ved at flere identifiserer seg med og føler at de representerer det samme (Jørgensen og Phillips, 1999: 55-56).

Som tidligere nevnt foregår det til stadighet kamper om begrepers betydning og definisjon, og som del av Laclau og Mouffe sitt sentrale konfliktperspektiv, betegner dette deres poeng om at det ikke finnes faste sosiale fenomener. Som diskursteoriens begrep for konflikt,

presenteres *antagonisme* som beskrivende for når forskjellige identiteter gjensidig forhindrer hverandre ved å stille motstridende krav til hverandre (Jørgensen og Phillips, 1999: 60). En kan for eksempel tenke seg antagonisme når en kvinne på den ene siden kan defineres som en mor med forpliktelser overfor sine barn, samtidig som hun på den andre siden defineres som en sjef med forpliktelser til å arbeide for sitt firma. Disse rollene trenger nødvendigvis ikke å stå i et antagonistisk forhold til hverandre, da man godt kan være både mor og karrierекvinne samtidig. Men, hvis den kulturelle betydningstilskrivelsen av en sjefs-identitet forhindrer at man ser seg selv eller andre karrierекvinner som potensielle innehavere av en mors-identitet, oppstår det altså et antagonistisk forhold her.

Slik kan man forstå at den ene diskursen da kan blokkere den andre, og dermed true dens eksistens. Antagonisme oppløses så av hegemoniske intervensjoner som undertrykker andre diskurser. På denne måten kan antagonisme og hegemoni anses som motsetninger til hverandre. Antagonistiske forhold mellom diskurser eksisterer der det stadig er konflikter og motpoler mellom diskursenes meningsutfylling, og en hegemonisk diskurs forsøker sådan å oppnå en hel struktur av mening ved å la den ene diskursen undertrykke de andre (Jørgensen og Phillips, 1999: 60).

Alle former for sosial praksis forstås altså som artikulerte og diskursive praksiser, og som en aktiv reduksjon av betydningsmuligheter, da ulike tegn blir satt i bestemte relasjoner til hverandre og sentrert rundt nodalpunkter (Jørgensen og Phillips, 1999: 37). For Laclau og Mouffe inkluderer dette blant annet alle muntlige og skriftlig uttrykk, hvorpå når det sosiale ses som en diskursiv konstruksjon, i prinsippet gis muligheter for å analysere alle former for sosiale fenomener med diskursanalytiske redskaper (Jørgensen og Phillips, 1999: 34). Det være seg blant annet med de sentrale begreper som nevnt tidligere. Med dette kan man dernest oppsummere og si at diskursteorien kan tolkes som en teori særskilt opptatt av betydningsdannelse og språkets makt i det sosiale livet, hvor sannheter som oppstår må ses på med et kritisk blikk. Man kan også forstå at både subjekt og identitet er å anse som foranderlig gjennom kontinuerlige kamper mellom diskurser, og at elementer kan endre momenter over tid gjennom artikulatoriske praksiser, og på denne måten skape sosial forandring.

2.3 Offentlighet og makt

Slik det fremkommer av Jørgensen og Phillips (1999: 47) knyttes makt i Laclau og Mouffe sin diskursteori, tett sammen med politikk gjennom en forståelse av offentligheten som et sted hvor bestemte diskurser kan komme i synlig kamp med hverandre. Dette ved at forskjellige aktører forsøker å fremme ulike innretninger av samfunnet. Nedenfor vil jeg derfor gjøre ytterligere rede for diskursteoriens politikkbegrep og sette denne i kontekst med Pierre Bourdieus begrep om symbolsk makt og vold. I tillegg vil jeg også se nærmere på Chantal Mouffe og Nancy Frasers kritikk av Jürgen Habermas sitt perspektiv på offentlighet, for å understreke hvordan diskurser har både betydning og konsekvens. I forbindelse med denne studiens tematikker, illustrerer det kommende avsnittet da hovedsakelig hvordan tolkningene som gjøres av mine informanter, gjøres som et resultat av mange andre betydningsfulle prosesser.

For Laclau og Mouffe er *politikk* et bredt begrep som viser til at vi hele tiden skaper det sosiale på bestemte måter og dermed utelukker andre måter (Jørgensen og Phillips, 1999: 47). Slik sett er reproduksjon og endring av betydningstilskrivninger i diskursteorien å forstå som politiske handlinger, ved at våres handlinger er midlertidige fastlåsnings av betydning innenfor ulike områder, som enten reproducerer eller forandrer de regjerende diskursene og derav samfunnets innretning. Den sosiale organiseringen i samfunnet er her å forstå som et resultat av vedvarende politiske prosesser, hvor makt skaper sosial orden i samfunnet (Jørgensen og Phillips, 1999: 47-49).

Herunder kan det i tillegg til det tidligere nevnte diskursive maktbegrepet til Foucault, også være verdt å nevne den mye anvendte teoretikeren innenfor samfunnsvitenskapene, Pierre Bourdieu (1991) og hans introduksjon til begrepene *symbolsk makt* og *vold*. De to begrepene knytter seg tett til hverandre og tar hovedsakelig for seg hvordan et moderne samfunn produserer og reproducerer felles sosiale oppfatninger og handlinger. Hans teori fester seg til en tanke om at makten konstruerer en virkelighetsforståelse hvor den symbolske volden kan utøves (Bourdieu, 1991: 167-170). Begrepene brukes for å gjøre rede for hvordan samfunnet ved bruk av disse, kontinuerlig sikrer en reproduksjon av den rådende orden. Altså brukes symbolsk makt og vold for å sikre hegemoni på ulike områder, og derunder samfunnets oppfatninger av hva som er naturlig eller riktig innenfor disse (Wilken, 2011: 90-91). Makten forstås som opererende i det skjulte, slik at påvirkningen av den naturaliseres i våre tanker og

sådan blir til noe vi forstår som det eneste riktige og derfor kan sies å ta for gitt i hverdagen (Bourdieu, 1991: 170). Kulturelle og sosiale forestillinger av hva som er rett og galt eller hva som anses som normalt, kan tilsynelatende da forstås å legge føringer på hvordan man ser et mangfold i en offentlighet. Slik sett kan symbolsk makt og vold ses på som mekanismer i samfunnet, som også kan tenkes å bidra til ekskludering av utfordrende diskurser, fordi hegemoni i større grad kan synes å være makten og voldens målsetting.

Her synes Laclau og Mouffe sitt begrep om politikk i diskursteorien å forstå effekten av politikk på samme måte som symbolsk makt og vold sin effekt forstås av Bourdieu. I diskursteorien tolkes det de kaller for midlertidig hegemoni som begrensende for tilgjengelige subjektposisjoner for individer i et samfunn. Således kan det egentlig også ses på som maktutøvelse, siden hegemoniens effekt er ansett som både undertrykkende og udemokratisk (Jørgensen og Phillips, 1999: 47-49).

Chantal Mouffe (2000: 752-754) foreslår derfor at et samfunn bør basere seg på et alternativt demokratiideal som hun kaller for *antagonistisk pluralisme*, hvor alle deler av det sosiale bør bygge på meningsutvikling og definisjonskamp. Dette synet motsetter seg slik sett det habermasianske synet på demokratiet, hvor offentligheten med en forutsetning for at de i konteksten kan diskutere fritt og ha like muligheter, av Mouffes blir forstått som et sted hvor aktører kan komme til konsensus om hva som er den beste mening. Med andre ord legger Jürgen Habermas i Mouffe sine øyne frem en modell av demokratiet som bygger på ideelle talesituasjoner, hvor fri meningsutvikling uten meningsforfølgelse blir idealet (Mouffe, 2000: 752-753). Habermas sin modell forstås sådan ikke som ideell, siden en slik enighet i hennes øyne blir forstått som et resultat av én undertrykkende diskurs dominans. Dermed ses modellen på som styrt av skjult makt og hegemoni, og Habermas kritiseres videre da for å ikke fullt ut belyse dette aspektet (Mouffe, 2000: 748-751).

I noe likhet med Laclau og Mouffe, kritiserer også Nancy Fraser (2010) det habermasianske synet på demokrati og offentlighet, ved å hun betrakter offentligheten som basert på et *deltager-perspektiv*. Dette er forøvrig noe som synes særlig relevant i forbindelse med kulturelle holdningsendringer av forståelser omkring kjønn og deres roller. Fraser argumenterer nemlig for at offentligheten ikke er et sted for kollektiv selvbestemmelse, men isteden et sted for demokratisk publisitet, hvor man bør forholde seg åpen for at alle private og tidligere usynliggjorte fortellinger kan være betydningsfulle (Fraser, 2010: 140-141). Hun

kritiserer Habermas sin forståelse av en offentlig sfære som ideelt sett adskilt i fra en privat sfære, ved å foreslå at det til stadighet heller burde foregå en forhandling om hvor skillet mellom sfærene skal gå (Fraser, 2010: 139-140). Dette fordi det i en slik forhandling skapes muligheter for at grupper eller individer kan overbevise offentlighetens andre deltagere om at deres sak fra den private sfæren, bør være aktuell som debatt i den offentlige sfæren (Fraser, 2010: 140-141).

Med et slikt utgangspunkt kan man i større grad enn ved det habermasianske offentlighetssynet, tenke seg at diskurser om kjønn og individers identiteter i forhold til disse, kan forhandles av offentlighetens deltagere og få en endret betydning. Forhandlingen forstås dermed av Fraser som veldig viktig for offentlighetens utvikling, siden kulturelle forståelser i likhet med diskursteorien, betraktes som foranderlige og ikke fastlåste (Fraser, 2010: 140-141). Det habermasianske perspektivet er slik sett å forstå som mindre relevant i forbindelse med denne studien. Dette fordi diskurser i fra den private sfæren her ikke anses som ideelt sett adskilt i fra diskurser i den offentlige sfæren, men heller som sammenkoblet og derav betydningsfulle når det kommer til forståelser og holdninger i det sosiale liv i sin helhet.

Med antagonistisk pluralisme og Frasers forhandlingsperspektiv som bakgrunn, kan man i større grad da se for seg at det er mulig å stille spørsmål ved alle typer av såkalte sannheter, betydninger og definisjoner av begreper, innenfor alle områder av det sosiale og i diskursive praksiser. Med denne tanken som utgangspunkt vil jeg eksempelvis i denne studien da stille spørsmål ved diskursene rundt kjønn og maskulinitet, for å få en bedre forståelse av disse diskursenes artikulerte praksis, deres betydningsmuligheter og relasjoner til hverandre.

2.4 Kjønn og maskulinitet

Det diskursteoretiske maktperspektivet nevnt i forbindelse med Laclau og Mouffe, er noe som i diskursteorien legges stor vekt på. Hvordan diskurser virker gjennom individer, kampene mellom diskurser og hvilke subjektposisjoner som blir tilgjengelige i en diskurs, anses av dem som varierende ut i fra ulike situasjoner. Som nevnt tidligere, forstås individet dermed heller ikke som fullstendig determinert. Men hva vil dette si og hva betyr det i praksis? Herunder vil jeg i hovedsak gjøre rede for hvordan man kan kombinere en diskursanalytisk tilnærming til kjønn med Thomas Lagueurs modeller om kjønn og Raewyn

Connells maskulinitetsteori. Fordi det uavhengig av studiens funn spiller en viktig rolle når det kommer til dette prosjektets inngang til kjønnsdiskursen, vil tanken om kjønn som noe performativt herunder også bli trukket frem.

Forståelsen, organiseringen og praktiseringen av kjønn, er utvilsomt ikke den samme i dag som den var for hundre år siden, men det å ha et kjønn kan allikevel i lang tid ha syntes å være svært vesentlig for hva det betyr å være menneske. Hilde Bondevik og Linda Rustad presenterer i en avhandling kalt *Humanvitenskapelig kjønnsforskning*, det de kaller for en teori om kjønnets tilblivelse og forklarer at ”kjønn og kropp har både historiske, kulturelle og sosiale dimensjoner” (Bondevik og Rustad, 2008: 43). Mennesket anses her som å på et tidspunkt ha blitt inndelt i kategoriene mann og kvinne, hvor disse kategoriene forstås som i stadig endring når det kommer til den kulturelle forståelsen som vi mennesker har av dem. I denne sammenheng presenteres Thomas Laqueur (1990) og hans arbeid med å legge frem hvordan synet på kropp og kjønn fikk en ny betydning på 1700- og 1800- tallet, ved det han kaller en overgang fra en *ettkjønnsmodell* til en *tokjønnsmodell* (Laqueur, 1990: 149-153). Modellene demonstrerer det som beskrives som en fundamental endring i forståelsen av kjønn og kropp, og hvordan de tolkes forskjellig basert på forskjellig tid.

Med ettkjønnsmodellen blir kjønnene i all hovedsak forstått ut i fra en slags fysiologisk likhetstenkning, hvor kvinnen i utgangspunktet ikke representerte en helt ulik essens enn mannen. Mannen representerte sant nok den overordnede normen, men forskjellene mellom kjønnene ble i større grad knyttet til sosiale funksjoner og status, i stedet for å knytte seg til fundamentale biologiske og fysiologiske ulikheter (Bondevik og Rustad, 2008: 43-44). Som eksempel synes det typisk for denne modellen at det var slik at kvinnen og mannens kjønnsorganer ble ansett som like og at de speilet hverandre. Kvinnen ble altså ansett som å ha de samme kjønnsorganene som mannen, hvor eneste forskjell var at kvinnens organer lå inne i kroppen, og mannens utenfor (Bondevik og Rustad, 2008: 44).

Ved omveltningen til det som blir kalt tokjønnsmodellen, blir forståelsen av menn og kvinner snudd på hodet og de blir forstått som fundamentalt ulike. Mest av alt fordi de tillegges grunnleggende forskjeller hva angår kjønnsidentiteter, naturer og legninger, som erstatter ettkjønnsmodellen (Laqueur, 1990: 154-155). I denne modellen blir forståelsen av kjønn knyttet til ulikheter i både biologi og fysiologi, og kjønnene tillegges også sosiale roller og psykologiske egenskaper. Kvinnekroppen blir her mannekroppens motsetning, og to ulike

kroppslige identiteter dannes når kulturelle forståelser av maskulinitet og femininitet tillegges de to kjønnenes biologiske utgangspunkt (Bondevik og Rustad, 2008: 45).

Overgangen fra ettkjønnsmodellen til tokjønnsmodellen ser ut til å demonstrere hvordan kulturelle meningsdannelser kan ha stor betydning for kvinner og menns liv i samtiden. Dette på samme tid som den viser hvordan forståelsen av kjønn har forandret seg med tiden. På samme måte demonstrerer overgangen også tilsynelatende hvordan ulike maktmekanismer opererer og hvordan diskurser former objekter og subjekters betydninger. Ved den såkalte tokjønnsmodellen får man som resultat av bestemte artikulatiske praksiser, altså en ny struktur av betydning innenfor et område, som gir oss en ny bestemt måte å tale om og forstå verden på. Ved tilliggelsen av momenter som femininitet og maskulinitet til henholdsvis nodalpunkter som kvinnen og mannen, ser man også at det skapes to identiteter med en midlertidig låsing av betydningsmuligheter. Videre ser man også at diskursene i større grad blir hegemoniske og dermed fremstår som en objektiv sannhet tilknyttet de to kjønnene.

Innen maskulinitetsforskningen har Raewyn Connell (1995) hatt stor innflytelse med sin teori om *hegemonisk maskulinitet*, og den har i stor grad bidratt til nytenkning på feltet. Den kulturelle dynamikken som hegemonibegrepet indikerer, peker som tidligere nevnt i stor grad mot en sosial makt, som bidrar til å bestemme offentlighetens ideologi og hva som er naturlig og allment akseptert (Connell, 1995: 77). I sin teori fremlegger Connell en form for hierarkisk maktstruktur av ulike typer maskuliniteter, som tydeliggjør den hegemoniske maskulinitetens overordnede posisjon, ved at den her plasseres på toppen av hierarkiet. I vårt vestlige samfunn sies denne formen for maskulinitet å forstås som den mest tradisjonelle og idealiserte formen for maskulinitet. Hegemonisk maskulinitet gjenkjennes gjerne i form av hvite, heteroseksuelle menn, med egenskaper som eksempelvis tøffhet. Denne formen for maskulinitet ser man videre ofte i blant annet karakterer på film, hvor egenskaper som aggressivitet, autoritet og viljen til å styre, ofte blir fremhevet (Connell, 1995: 77-79).

Under den hegemoniske maskuliniteten finner man i hierarkiet det Connell (1995: 78-79) beskriver som *medvirkende maskuliniteter*, hvorpå disse kan forstås som underbyggende for det hegemoniske makthierarkiet. Det fordi at denne formen for maskulinitet her sies å kunne dra nytte av det som beskrives som det patriarkalske systemet. Hovedsakelig ved at denne gruppen til tross for at den ikke har en ledende posisjon, fremdeles har fortjeneste i kontroll over retten til å eksempelvis gå foran kvinner eller andre underliggende maskuliniteter.

Videre nedover i hierarkiet finner man det som kalles for *underordnede* og *marginaliserte maskuliniteter*, som begge er å forstå som maskuliniteter som ikke tjener på det hegemoniske systemet. Underordnede maskuliniteter kan i følge Connell ta form av homofile vestlige menn og gruppen beskrives blant annet som undertrykket gjennom politiske sanksjoner og kulturell utestengelse, ved at de for eksempel ikke får gifte seg i kirken (Connell, 1995: 78-79). Som den siste formen for maskulinitet, forstås marginaliserte maskuliniteter som blant annet maskulinitet i minoriteter. Selv om denne formen for maskulinitet kan inneha mange hegemoniske kvaliteter, vil den ikke kunne overstyre synet på den marginaliserte gruppen den assosieres med. Dette være seg for eksempel en afroamerikansk mann. På bakgrunn av en annen etnisk bakgrunn enn den styrende hegemoniske, vil denne gruppen altså kunne bli marginalisert gjennom for eksempel rasisme (Connell, 1995: 80-81).

Connells beskrivelser av de fire ulike formene for maskulinitet, synes å danne et godt bilde på hvordan sosial makt og diskurspraksiser kan legge grunnlag for kulturelle forståelser av kjønn. Hierarkiet viser også godt hvordan en hegemonisk posisjon oppnår en hel struktur av mening i en diskurs, og hvordan denne i sin tur undertrykker de andre. Her synes for øvrig Candace West og Don H. Zimmerman (1991) sine tanker å basere seg på noen liknende prinsipper som de Connell arbeider ut i fra. I avhandlingen med navn *Doing Gender*, forklarer de nemlig at kjønn anses som noe man *gjør* istedenfor noe vi *er* eller *har* (West og Zimmerman, 1991: 13-16). De forklarer også hvordan man som del av et gitt samfunn, hele tiden produserer eller egentlig reproducerer ideer om kjønn. Dette ved at man til stadighet gjør kjønn på en slik måte at det stemmer overens med den kjønnete kategorien hvor man plasserer seg selv. De sosiale praksisene som til en hver tid er tilgjengelige for vårt kjønn, er dermed det man til stadighet tolker seg selv og andre ut i fra.

I følge Jegerstedt (2008: 74-77) sin presentasjon av den anerkjente kjønnsteoretikeren Judith Butler, oppstår det her kulturelle forestillinger, normer og strukturer, som utgjør et komplisert nett av saker man tar for gitt, og som blir styrende for måten man som individ oppfatter ulike sider ved kjønnene på. Herunder for eksempel når det kommer til kjønn og seksualitet. *Heteronormativitet* blir således å tolke som et dekkende begrep for en slik prosess, hvor de to kjønnene plasseres i kategorier som baserer seg på en idé om heteroseksualitet som det mest naturlige og normale. Homoseksualitet blir dernest å anse som et avvik i fra normen som her beskrives (Jegerstedt, 2008: 74-77). Spesielt i likhet med Foucaults (1999) tenkning, men også andre teorier nevnt i kapittelet, synliggjøres det her at det i en offentlighet finnes en

form for usynlig og disiplinerende makt, som våre forestillinger baserer seg på. Det handler altså om diskursive prosesser som skaper distinkte assosiasjoner til mannen og kvinnen som kjønnede motsetninger.

De hegemoniske ideene som eksisterer innenfor kategoriene mann og kvinne, er dog ikke noe som i West og Zimmerman sitt tilfelle anses som umulig å forhandle om. Å utfordre disse forståelsesrammene er allikevel noe som handler om risiko, da man ved å være annerledes og bryte de dominante ideene om hva som er mannlig og kvinnelig, risikerer å bli sett på som uakseptabel (West og Zimmerman, 1991: 20-27). For eksempel ved at man som kvinne gjør noe som i den aktuelle kulturen, forstås som utelukkende mannlig oppførsel. Man kan videre også risikere at man ikke blir kjent igjen med sitt kjønnede uttrykk og i større grad derfor faller utenfor tokjønnsystemet, som en form for ikke godtatt kategori. Praksisene for hva som er passende og ikke for de to kjønnene, er dog noe som kan tolkes som at endrer seg over tid og med det kan de kulturelle forståelsene av hva som er troverdige menn og kvinner faktisk endre seg.

Dette er også et viktig poeng i Connells (1995: 77) maskulinitetsteori, hvor den hegemoniske maskuliniteten blir forklart som at den må anses som en mobil relasjon. I likhet med Laclau og Mouffes diskursteori, forstås altså en hegemonisk betydning som ikke nødvendigvis fastsatt her, men heller som foranderlig. Connell mener nemlig at en offentlighets nåværende aksepterte hegemoniske maskulinitet, har muligheter for å forandre seg etter hvert som nye former av maskulinitet blir synlige, anerkjent og godtatt (Connell, 1995: 77). Således ser det her ut til å kunne åpnes opp for det Laclau og Mouffes kaller antagonisme, hvor konflikter og motpoler bidrar til å gi diskursene meningsutfylling, slik at tradisjonelle forståelser av maskulinitet kan utfordres og hegemonien dermed endres. Slik sett vil det kunne være et særlig poeng at det her også tas høyde for at alle forståelsene som finnes rundt alle grupper av menn og deres maskulinitet, også faktisk kan utfordres av kvinner. I denne studien vil dette bli videre utforsket, da tanken er kjempeinteressant å overføre til kjønnede representasjoner i populærkulturen.

2.5 Maskulinitet og populærkulturens kvinner

Som en av flere kjente teoretikere som har sett på problematiseringen av forholdet mellom kulturelle forståelser av kjønn og deres egenskaper, bidrar Jeffrey A. Brown (2004) til å tenke alternativt her. Ved å se på kvinnelige actionhelter slik de skildres i dagens populærkultur, blir maskulinitet for Brown et viktig nøkkelord i forståelsene man får av disse kvinnene. Nedenfor vil jeg derfor bruke litt plass på å se nærmere på populærkulturelle fremstillingers rolle i diskursiv påvirkning og identitetsdannelse, ved å gjøre rede for Browns (2004) tekst kalt *Gender, Sexuality, and Toughness: The Bad Girls of Action Film and Comic Books*.

I teksten spør han seg innledningsvis blant annet om kvinner som blir portrettert som tøffe i moderne filmer, tillates adgang til en posisjon av myndiggjøring eller om de bare blir forstått som farlige sexobjekter (Brown, 2004: 47). Spørsmålet springer ut av at man på den ene siden kan si at denne typen kvinner kan representere potensielt overskridende figurer, med muligheter til å ekspandere den populære tolkningen av kvinners roller og ferdigheter. Dette på samme tid som man også må ta i betraktning at det på en annen side kan være slik at kvinner i filmer som dette, risikerer å reprodusere det strenge kjønnsskillet som tokjønnsmodellen representerer. Henholdsvis ved at kvinnen ikke blir noe annet enn underholdning for det mannlige publikummet.

Her presenteres det som for Brown synes å ha vært et sentralt problem for forskere på dette feltet, nemlig at det eksisterer en felles tolkning av at kvinnen må "ikle" seg en maskulinitet for å kunne representere en heroisk og tøff kvinne (Brown, 2004: 47-48). Med dette mener Brown at kvinner i slike roller blir forstått som iscenesatt maskuline, altså som utøvere av maskulinitet, på bakgrunn av trekkene som maskulinitet normalt assosieres med, ikke oppfattes som naturlige i tilknytning kvinnen. På denne måten blir det sentrale spørsmålet her om kvinner som krysser over i det maskuline terrenget, vil kunne bidra til nye kulturelle forståelser av kjønne roller, eller om de vil bli forstått som påtatt maskuline og således heller understreke skillet mellom menn og kvinners kjønne roller (Brown, 2004: 48).

Krysningen mellom disse rollene i populærkulturell sammenheng, spesielt på film og i tv-serier, kan tilsynelatende ofte bli fanget opp i logikker rundt det feminine og maskuline. På bakgrunn av at slike beskrivelser av kjønne trekk, gjerne knyttes til oppfattede ulikheter i kjønnes fysiske egenskaper, oppførsel og personlighet (Brown, 2004: 48-49). Denne

formen for assosiasjon til kjønn gjennom deres egenskaper, kan sådan muligens forklares på bakgrunn av hegemonibegrepet som beskrevet tidligere, men også på bakgrunn av historiens tradisjonelle syn på kvinnen som underlagt mannen. Et syn på kjønn som man i en årrekke kan si at man har sett skildringer av innen blant annet filmens verden.

Med dette som utgangspunkt, legger Brown (2004: 49) frem en alternativ tolkning av den kvinnelige actionhelten innen populærkulturen, som han selv mener tar høyde for både deres tøffe og sexy side. Han skriver om hvordan en kvinnefigur kan fungere som kjønnsoverskridende og mener i den sammenheng at man ikke skal se bort i fra de allerede etablerte trekkene som kan anses som typiske for de to ulike kjønnene. Han mener tilsynelatende dermed at noen kvinneskikkelser heller bør forstås som at de samler eller kombinerer tradisjonelt mannlige eller kvinnelige trekk og egenskaper. Det slik at man mer effektivt kan kritisere selve tanken på stabile kjønnsidentiteter, siden man tydeligere ser endringen når maskulinitet og femininitet eksempelvis kan analyseres og tolkes som trekk tilhørende ett enkelt individ.

Tankegangen tillater sådan kvinnelige actionhelter å bli tolket som utøvere av både maskulinitet og femininitet, men istedenfor å bytte den biologiske identiteten mot en performativ, så blir kvinnen her forstått som en samling av ulike trekk fra begge kjønn. Det blir altså en ny type personifisering, som gjør at man kan tolke den tøffe kvinnen som en måte å kunne forkaste tradisjonelle kjønnsrolleforståelser på, ved at man for eksempel overdriver bruken av disse trekkene i en karakterskildring (Brown, 2004: 49-50). Her understrekes det dog også at man må ta høyde for at denne sammensettingen av kjønnede trekk også kan ha en annen tolkningsmulighet, ved at den kan ses på som bare en ny type seksualisering av kvinnen, istedenfor en krysning av kjønnede roller.

Til tross for de ulike tolkningsmulighetene som her finnes, synes tanken om å se på kvinnelige actionhelter som utnyttende av grensen som finnes mellom kjønnene, som en mulighet til å få en bedre forståelse av den kjønnede diskursens innhold og betydningstilskrivninger i dag. Slik sett synes Browns tanke om å se på denne typen karakterer som overskridende, svært interessante for denne studiens populærkulturelle tekst, Jessica Jones. Det fordi deres roller som tøffe kvinner helt grunnleggende i dette tilfellet ser ut til å kritisere de normative standardene av femininitet som finnes i dagens offentlighet (Brown, 2004: 49-50). Tankegangen tillater sådan at man i større grad kan analysere

kjønnsdiskursens tradisjonelle syn på femininitet og maskulinitet, som potensielt utfordret i lys av mulige overskridelser som finner sted i eksempelvis en valgt tv-serie som her. Antagelser om at maskulinitet er en egenskap eksklusivt tilhørende det mannlige kjønn, er dermed noe som i denne studiens sammenheng, blant annet vil bli stilt spørsmål omkring.

2.6 Mediert kjønnskamp

Med oppfordring om å protestere mot ujevne maktrelasjoner i hjemmet, banet den nye kvinnekampen på 1970-tallet vei for en kulturell holdningsendring omkring kvinnens rolle i hjemmet og i offentligheten. Som en uavhengig sosial bevegelse ble det arbeidet mot et mål om en utjevning av den kjønnede maktrelasjonen, som på denne tiden syntes å favorisere mannen. Ingen kvinne skulle lengre være underlagt en mann og fokuset lå derfor på å presentere offentligheten for en ny og sterk kvinne (Müftüoğlu, 2013: 191-193). Vold i hjemmet som kvinnemishandling, ble derfor et av flere viktige temaer som preget denne bevegelsen. Temaet synes også å eksemplifisere godt hvordan Frasers nevnte deltagerperspektiv kan fungere i praksis, ved at et tema fra den private sfæren her faktisk blir et middel i kvinnens kamp mot mannen i den offentlige sfæren. I det følgende vil jeg redegjøre for et par aspekter ved forholdet mellom kjønn og medier, som er interessante i tilknytning denne studien.

I kampen om likestilling og kvinnerettigheter har mediebildet ofte vært preget av sterke kvinner som står opp for seg selv mot mannen. Sterke kvinner er i dag fremdeles å anse som en ganske sentral del av populærkulturelle uttrykk, og som Joanne Hollows og Rachel Moseley (2006: 1-2) skriver om i boken *Feminism in Popular Culture*, er det også en sterk kilde til ideer omkring feminisme. Faktisk argumenterer de for at det med unntak av kvinner som aktivt tok del i 1970-tallets kvinnekamp, er slik at folk flest sin initiale kunnskap om feminisme kommer fra og har blitt formet innenfor det populære og gjennom ulike representasjoner herfra (Hollows og Moseley, 2006: 1-2). I deres øyne var det tilsynelatende nettopp i løpet av denne tidens politiske og sosiale bevegelse at populærkulturen ble anerkjent som signifikant. Dette ved at hegemoniske ideer omkring kjønn og spesielt stereotypiske fremstillinger av kvinnens rolle og egenskaper, var sentrale deler av kritikken som ble rettet mot eksempelvis filmbransjen (Hollows og Moseley, 2006: 2-4).

I boken kalt *Den usynliggjorte volden*, skriver kulturvitenskapsprofessor Tove Fjell (2013), blant annet om problematiske forhold knyttet til medierte fremstillinger av menn og kvinner. Særlig ser hun på dette i forbindelse med et voldsaspekt, da hun i sin egen studie av menn som utsettes for partnervold i hjemmet fra kvinnelige samboere, ser ut til å forsøke å flytte på grensen mellom den offentlige og private sfæren. Det ved å ta opp en sak som er relativt tabubelagt i offentligheten, men allikevel svært relevant for mange, fordi den kan sies å tilby et nytt syn på kjønnene. Fjell (2013: 131) skriver for eksempel om hvordan enkelte medierte fremstillinger av kvinner som slår menn, ofte kan bære med seg en humorfaktor fordi de bygger på et tradisjonelt kjønns hierarki, hvor menn anses å ha generelt mer makt og styrke enn kvinner. Komikken blir således til når dette hierarkiet snus på hodet og "[...] kvinner krysser over i en tradisjonell stereotyp manns sfære, og menn krysser over i en tradisjonell underordnet rolle ved å ta den tradisjonelle mishandlede kvinnens posisjon" (Fjell, 2013: 131). Komikken baserer seg slik sett på de feministiske trekkene som mannen på den ene siden tildeles i et slikt scenario, hvor kvinnen tilsynelatende på den andre siden får tildelt mer maskuline trekk. I populærkulturelle uttrykk mer generelt, beskrives det også som problematisk at kvinner som slår menn ofte fremstilles som handlekraftige, siden det kan forherlige et bilde av vold i tilknytning kvineskikkelsen, som i stor grad bør tas alvorlig (Fjell, 2013: 141).

Termen som beskriver selve rollebyttet som her foregår, men ikke nødvendigvis komikken som følger, kaller Fjell (2013: 44) for *crossover-partnervold*. Her forklares det at kulturelt betingete forståelser av mannen som overlegen kvinnen, er noe som potensielt kan legge føringer på særskilt hvordan mannen tolker seg selv på bakgrunn av eksempelvis en tv-series fremstilling av menn som underlegne. Videre kan forestillingene som ligger i begrepet *offer* som en indikasjon på svakhet, bidra til en form for stakkarsliggjøring av mannen, hvor på denne posisjonen blir forstått som mindre ønskelig for det mannlige kjønn å innta (Fjell, 2013: 71-73). Dette på bakgrunn av at offerbildet ikke passer overens med de kulturelle forventningene og diskursene som eksisterer omkring maskulinitet og mansrollen, som i denne forbindelsen altså synes å baserer seg på et hegemonisk bilde av mannen som overlegen kvinnen.

Både 1970-tallets kvinnekamp og Fjells forskningsarbeid, ser ut til å fungere som gode eksempler på hvordan populærkulturen og mediene har hatt og fremdeles har en sentral rolle i folks hverdagsliv. Videre illustrerer de to temaene også hvordan ulike kulturelle tolkninger av

kjønn kan bli til i lys av ulike fremstillinger som gjøres av kjønn i blant annet bøker, filmer og tv-serier. Dette samtidig som man får en bedre forståelse av potensialet som i slike fremstillinger ligger i dette med å skape eller fremprovosere ulik politisk mening og engasjement. Forholdet mellom medier og publikum blir i denne forbindelse også skildret på en måte som viser at selvfølgeligheter kan settes på prøve, så lenge forholdet mellom privat og offentlig sfære fortsetter å forhandles om. I denne studien vil forståelsen av dette forholdet være viktig, siden det nettopp er med utgangspunkt i en tv-series innhold at intervjusamtalene vil foregå og et diskursteoretisk perspektiv vil bli anvendt for å analysere.

3. Metode og fremgangsmåte

I denne studien har jeg valgt å jobbe innenfor den kvalitative forskningstradisjonen, hvor forskeren i større grad får mulighet til å gå i dybden av fenomener, sammenliknet med den kvantitative forskningstradisjonen som søker bredde. Implementering av forskningsintervjuer kan være en viktig del av en slik forskning som ikke nødvendigvis søker å kunne være generaliserbar, da forskningens fokus er å produsere et flertydig materiale, som kan studeres på et mer detaljert nivå (Gentikow, 2005: 36-37). I dette kapittelet vil jeg beskrive forskningsprosessen og de metodiske valgene som er blitt tatt i denne studien. Det være seg generelt om valg av forskningsmetode, men også mer spesifikke tanker om utvalg og rekruttering av informanter, arbeid med intervjuguide, samt gjennomføring av intervjusamtaler og utfordringer i forbindelse med disse. Jeg vil også dele noen refleksjoner i metodisk tilknytning som i mine øyne er sentrale for denne studien, før transkribering og analyse av fokusgruppeintervjuene blir redegjort for til slutt.

3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

Barbara Gentikow (2005: 35) skriver at metodevalget avhenger av forholdene man ønsker å undersøke og derfor må tilpasses etter dette. På bakgrunn av at jeg i denne forskningen ønsket å se nærmere på et publikums oppfatninger og vurderinger av innholdet i en tv-serie, syntes kvalitativ metode å være hensiktsmessig. Dette fordi det kvalitative intervjuet tillater meg som forsker å samle inn data i form av fortellinger, som potensielt kan gi forskningen et rikere datamateriale. Særlig om intervjuet foregår i grupper kan dette være positivt, siden meningsytring og diskusjon mellom de deltagende informantene, kan bidra til å skaffe "[...] informasjon om bestemte sosiale og kulturelle erfaringer og fortolkninger av et fenomen" (Gentikow, 2005: 85). Derfor har jeg i denne studien valgt å gjennomføre det man kaller kvalitative fokusgruppeintervjuer. Til forskjell fra kvalitative dybdeintervjuer med enkeltindivider, hvor det kun er individuelle uttrykk og meninger som analyseres, gir fokusgruppeintervjuer mulighet for en mer allmenn relevans, fordi kollektive erfaringer og holdninger i større grad kan analyseres (Gentikow, 2005: 86).

Fokusgruppeintervjuer synes å være mer hensiktsmessig enn å gjennomføre enkeltintervjuer eller parintervjuer i min forskning, også på bakgrunn av et ønske om at samtalene skal være

så avslappet som mulig. Som forsker og intervjuer tilskrives man til dels både makt og autoritet i en intervjusituasjon med bare én eller to informanter, og samtalen kan dermed preges av både nervøse informanter som ikke like stor grad sier hva de tenker og pliktoppfyllende informanter som sier det de tror intervjuer vil høre (Gentikow, 2005: 48-50). Ved å danne fokusgrupper i stedet, ønsker jeg å skape en intervjusituasjon hvor jeg blir oppfattet som mindre autoritær. Dette slik at det i større grad oppfordres til ytring vedrørende spørsmål fra meg, samtidig som det også blir oppfordret til ytring og diskusjon rundt de ulike informantenes svar (Gentikow, 2005: 86). Denne formen for intervju kan være gull for forskning som dette, men det avhenger mye av hva slags styring intervjueren tar i samtalen, siden fokusgrupper til forskjell i fra enkeltintervjuer, kan sies å gi større rom for avsporinger eller avbrytelser. Derfor er det viktig at forskeren underveis klarer å bryte inn og få informantene på rett spor igjen, uten å hemme samtalens naturlige flyt (Gentikow, 2005: 87).

Som forskningens problemstilling indikerer: ”Hvilke diskurser i tilknytning kjønn og maskulinitet, aktiveres av unge mennesker i møte med tv-serien Jessica Jones?”, eksisterer det et ønske om å forstå et kjønn- og maskulinitetsfenomen på bakgrunn av et publikums erfaringer med og opplevelser av en mediert tekst. Jeg er også interessert i å se på hva som skjer med kjønnsdiskursen når en gruppe ungdommer snakker om sine opplevelser av tv-serien. Siden informantenes fortellinger og diskusjoner blir sentrale for dette forskningsprosjektet, utelukkes metoder som spørreskjema med forhåndsdefinerte kategorier (Gentikow, 2005: 45). Dette fordi en slik kvantitativ tilnærming ikke tjener denne forskningens mål om en mer helhetlig beskrivelse av kjønn- og maskulinitetsfenomenet. I likhet med diskursteoretikerne er jeg mest opptatt av å undersøke måten informantene snakker om noe på, og dermed er verdien av å høre hvordan noe blir sagt større enn å lese hvordan noe er skrevet.

Ved å studere, analysere og fortolke billedlige og språklige uttrykk og annet meningsfylt materiale, skriver Bondevik og Rustad (2008: 43) at man i større grad kan forstå ulike former for etablerte symboler og mening. På denne måten mener de at vektlegging av historie og dens betydning er viktig for å forstå mennesket og kulturskapte fenomener i dag (Bondevik og Rustad, 2008: 43). Det er med andre ord sentralt å for eksempel kartlegge kvinnenes betydning gjennom historien, om man ønsker å forstå hvorfor de tolkes på spesifikke måter i vår samtid.

Min analytiske innfallsvinkel og analysemetode i dette prosjektet knytter seg til det diskursive feltet, fordi jeg i fokusgruppeintervjuene søker etter å kartlegge om en valgt populærkulturell tekst kan utfordre eller bekrefte en hegemonisk sosial forståelse av kjønn og maskulinitet. Ved å gjøre en diskursanalyse ønsker jeg å få en forståelse av en diskurs innhold, og effekten dens betydningstilskrivelser kan se ut til å ha på en valgt gruppe mennesker. Målet med studien vil sådan være å undersøke de diskursive og artikulerte praksiser omkring kjønn og maskulinitet som eksisterer hos et utvalg av norsk ungdom, for å se hvilke betydningsmuligheter som finnes og videre hvordan en diskurs innholdsutfylling kan foregå. Jeg ønsker altså å få tak i ungdommenes egne beskrivelser av et utsnitt av verden.

Siden diskursanalyse er en del av metodevalget i denne studien, vil det i følge Carla Willig (2014: 344) være sentralt for meg som forsker å se etter hvilke typer antagelser om verden og menneskene i den, som dukker opp underveis i intervjuene for å underbygge det som sies og hvordan det sies. Det vil også være sentralt å finne ut hvilke typer diskursive ressurser, altså hvilke uttrykk for språk- og sosial handling, som blir brukt av informantene for å gi mening til det de sier og hvilke konsekvenser disse potensielt kan synes å ha på for eksempel deres ulike subjektposisjoneringer i forbindelse med tematikken som tas opp. Spørsmålene som stilles og min egen rolle som forsker underveis i gruppeintervjuene, er således et aspekt som nesten på lik linje med informantenes ulike responser, må bli tatt hensyn til i analysen, siden dette vil konstituere den diskursive konteksten som informantene vil orientere seg selv rundt (Willig, 2014: 344). Det er med andre ord viktig å se på responsen som informantene har, samtidig som det er viktig å ta hensyn til at det er jeg som har satt rammene som responsen foregår innenfor.

I tilknytning denne studiens diskursanalytiske perspektiv, er det i følge Rosaline Barbour (2014: 315) kjent at fokusgrupper egner seg spesielt godt til studier hvor man søker etter å empirisk belyse teoretiske konstruksjoner. Særlig fordi man i slike studier ved å intervju grupper, får tilgang til en spesiell prosess hvor deltagerne arbeider med sin egen identitet, samtidig som de arbeider med å danne en kollektiv representasjon til forskeren. På denne måten kan jeg med fokusgruppeintervjuer altså se nærmere på hvordan informantene bruker eller aktiverer enkelte diskurser når de som enkeltindivider og som del av en gruppe skal tolke studiens tv-serie. Videre kan man med et diskursivt blikk også lete etter eksisterende enigheter eller spenninger i enkelte forståelser underveis i intervjusamtalene, ved at ulike diskurser tolkes, snakkes om og diskuteres. Ved å intervju grupper istedenfor

enkeltindivider, får man tilsynelatende en bedre mulighet til å se kjønnsdiskursen bli diskutert i den sosiale konteksten som den vil få konsekvenser for, og siden jeg ser etter sosiale forståelser av noe, synes det riktig å gjøre intervju samtale innenfor en sosial setting. Som et resultat av dette kan jeg kanskje få et bedre inntrykk av hvor det eksisterer hegemoni innad i kjønnsdiskursen og eventuelt om det er noen steder hvor denne settes på prøve.

Hvor eksisterer betydningslåsingene i diskursen? Finnes det noen konflikter hos informantene når det kommer til deres egne subjektposisjoner i forhold til diskursene som diskuteres? Hvordan posisjonerer ungdommene seg i forhold til Jessica Jones sine karakteristika og hva er det som eventuelt gjør at man posisjonerer seg på bestemte måter? Likheter og forskjeller vil være sentrale deler av det som utgjør den aktuelle studiens diskursanalyse, fordi en kartlegging av hvilke subjektposisjoner som synes mer åpne enn andre og hvorfor, kan bidra til en bedre forståelse av hvilke betydninger som dominerer den kjønnete diskursen mellom ungdommene.

3.2 Utvalg og rekruttering

Siden denne typen kvalitativ studie ikke legger til grunn et krav om generaliserbarhet, skriver Barbara Gentikow (2005: 78-79) at man kan velge om man ønsker å intervju mennesker som kan ses på som gjennomsnittlige eller ekstreme tilfeller. Det viktigste er alltid at de er informasjonsrike. Informantene i denne studien tilhører egentlig ingen av disse to gruppene med mennesker, men kan beskrives som et utvalgt med store muligheter for gode beskrivelser av fenomenet som undersøkes. Til sammen utgjør de også et relativt homogent utvalg. Som utgangspunkt var det ønskelig at informantene i denne studien tilhørte en aldersgruppe som mest sannsynlig enten hadde sett eller kunne ha sett tv-serien Jessica Jones. Videre var det på bakgrunn av tema også ønskelig at utvalget baserte seg på både gutter og jenter innenfor noenlunde samme aldersgruppe. De to ønskene baserer seg på tanken om at "homogene utvalg er særlig velegnet til å beskrive spesielle gruppers reaksjoner på enkelte fenomener" (Gentikow, 2005: 79). Dette passet godt overens med at jeg ønsket å holde intervjuer med utgangspunkt i en tv-series meningsinnhold og betydninger.

Når det kommer til rekruttering av informanter til denne studien rent praktisk, har jeg via min veileder kommet i kontakt med en lærer på en videregående skole, som deretter har latt meg

komme å intervjuer en av skolens klasser. En av grunnene til at jeg kunne komme å gjøre dette, var at klassen var involvert i et mediefag, hvor temaet i min studie passet godt med undervisningsplan og temaet der. Faget de hadde var dermed noe relevant i forhold til min studie, og fordi klassen skulle ha en planlagt mediefaglig dag, fikk jeg tilbud om å gjennomføre intervjuene i den forbindelse.

Ved gjennomføring av fokusgruppeintervjuer avhenger antallet informanter og deres sammensetning gjerne av hva slags type studie man gjør. I følge Gentikow (2005: 85) kan størrelsen på fokusgruppene dermed variere, men som et minimum må informantgruppen kunne vurderes som en faktisk gruppe, slik at samtalen er meningsfull for både de som deltar og forskeren. Det bør dog ikke være så mange at samtalen står i fare for å bli ustrukturert. Slik sett synes det mest vanlig å ha fire til åtte deltagere per fokusgruppe, og et totalt antall informanter som ikke er på mer enn tre (Gentikow, 2005: 77-85).

I min studie har jeg et analysemateriale som består av intervjuer med tjuetre videregående elever i alderen 17-18 år. Jeg har valgt denne målgruppen fordi den syntes å være aktuell som den valgte tv-seriens seere. Av de tjuetre elevene var åtte av dem jenter og femten av dem gutter, og til sammen dannet disse fire fokusgrupper i denne studien. Alle har blitt tildelt fiktive navn. Gruppe nummer 1 bestod av tre jenter og tre gutter – Sigrid, Tom, Erik, Sindre; Line og Frida. Gruppe nummer 2 bestod av seks gutter – Joakim, Pål, Arne, Tore, Mats og Jakob. Gruppe nummer 3 bestod av fem jenter – Karoline, Silje, Guro, Tirill og Anne. Gruppe nummer 4 bestod av seks gutter – Lasse, Jens, Henrik, Per, Thomas og Trond. Av disse gruppene var det kun gruppe nummer 3 som hadde sett og fulgt med på tv-serien fra før av, mens resten kun hadde enten lest om den eller sett trailer for den. I forkant av intervjuene ble episode ni av tv-serien vist på storskjerm. Alle informantene gikk i samme klasse.

Alder og utdanning er på grunn av at jeg har valgt å intervjuer en videregående klasse, den samme for alle informantene i denne studien. Når det kommer til antallet av deltagende jenter og gutter, var dette diktert av klassens allerede fordeling her. Dog kan det være verdt å nevne at antallet jenter skulle ha vært tolv, men at fire ikke var på skolen den aktuelle dagen. I forbindelse med de ulike fokusgruppene sammensetting, var det for det første ønskelig å samle de som hadde sett serien fra før av i én gruppe, og dermed ble gruppe 3 som vist overfor bestående av fem jenter. Tanken bak denne inndelingen var så langt det lot seg gjøre,

å unngå en ekspertdynamikk i studiens fokusgrupper. Om elevene som hadde sett serien fra før hadde blitt fordelt utover på grupper med elevene som bare hadde sett én episode, kunne intervjusamtalene stått i fare for å bli dominert av de førstnevnte elevene. Da dette ikke var ønskelig, forsøkte jeg å skape en mer samlende dynamikk og trygghet i alle fokusgruppene, ved å dele informantene inn i grupper hvor de kunne føle at de stilte mer eller mindre på lik linje med hverandre. Dermed ble kjønn en mindre viktig faktor akkurat her.

3.3 Intervjuguide

De kvalitative fokusgruppeintervjuene i min studie er i all hovedsak basert på en intervjuguide med såkalte semistrukturerte spørsmål, hvor tema er definert på forhånd (Østbye m.fl., 2013: 105). Ved å ha en slik plan for intervjuene sikrer man at alle informantene i stor grad blir stilt de samme spørsmålene. Selv om det da er mye som er bestemt på forhånd, gir denne intervjuformen også en høy grad av fleksibilitet, fordi man som forsker hele tiden har muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål og tilpasse intervjuet etter informantens svar. Denne fleksibiliteten er det faktisk også viktig at man underveis vet å benytte seg av, siden det kan være veldig uheldig for studien om man eksempelvis blir for knyttet til intervjuguidens rekkefølge på spørsmålene. Særsilt fordi man som forsker da kan risikere å oppleves som både mekanisk og unaturlig overfor sine informanter, hvorpå dette er noe som potensielt kan ødelegge for intervjusamtalen. Videre kan man også som Gentikow (2005: 51-53) nevner, faktisk gå glipp av potensielt interessante utsagn og generelt informasjon som kunne vært fruktbar for studien. Derfor bør man som forsker hele tiden "[...] forholde seg fleksibel overfor informantene, og gi dem muligheten til å uttrykke egne tanker, i egne argumentasjonsrekker" (Gentikow, 2005: 53).

I arbeidet med utforming av spørsmål til intervjuguiden var formuleringer noe som var viktig å ha i bakhodet, slik at spørsmålene ble presise og enklest mulig å forstå. Da informantene i denne studien er videregående elever, er det eksempelvis ikke er noe poeng å stille spørsmål med akademisk tunge formuleringer som for det første kan oppleves som kjedelig, eller for det andre skaper uklarheter rundt spørsmålets mening. Siden denne studiens analyse søker etter hva som skjer med diskurser om kjønn og maskulinitet innenfor et gitt intervjumateriale, var det ekstra viktig med semistrukturerte og delvis enkle spørsmål. Spesielt fordi det uten relativt åpne spørsmål fort kunne blitt et intervju basert på lukkede svar som "ja" og "nei" og dermed ville det vært vanskelig å få i gang en ønsket diskusjon i gruppene. Da det gjerne er i

diskusjoner og mer utbroderende svar at man får muligheten til å se nærmere på hva som skjer med en diskurs, var intervjuguiden nødt til å være basert på spørsmål med potensiale til å skape sosial interaksjon og interesse innad i hver enkelt fokusgruppe.

Intervjuguiden ble dermed delt inn i ulike tematiske deler, og hvert intervju begynte lett med spørsmål om hva informantene syntes om serien og episoden. Deretter beveget jeg meg nærmere inn på Jessica Jones som karakter og stilte gruppene ulike spørsmål om deres oppfatninger av henne som karakter og person, og om livet hun lever. Etter dette stilte jeg noen spørsmål om seriens mannlige skurk kalt Kilgrave, og hvilke tanker de hadde om hans rolle i serien, og tanker tilknyttet hans kvaliteter. Når jeg så hadde fått vite en del om de to viktigste karakterene, stilte jeg noen spørsmål om tv-seriens sjangerplassering, relevans og opplevelser av innhold, før jeg gikk ut av tv-serien og stilte spørsmål om kjønnsforståelse, kjønnete kvaliteter og seriens relevans til slike temaer. Avslutningsvis spurte jeg også alle fokusgruppene om de hadde noe de ikke hadde fått sagt eller om de hadde noen spørsmål til meg før vi avsluttet.

I følge Helge Østbye m.fl. (2013: 107) er det naturlig å stille de kritiske og kontroversielle spørsmålene som krever mer refleksjon og ettertanke mot slutten av et intervju. Det fordi man ønsker å unngå at informantene lukker seg innledningsvis i intervjuet. Dette har jeg i den grad det lot seg gjøre med tanke på tema, forsøkt å følge slik at mine informanter ved å bli stilt enklere og kanskje mer konkrete spørsmål i begynnelsen, skulle bli varme nok i trøyen til å tørre å reflektere mer senere i intervjuet. I sin helhet følte jeg at det her fungerte ganske bra og at jeg dermed kunne være ganske fornøyd med intervjuguiden jeg hadde laget. Samtlige spørsmål ble i stor grad også forstått uten videre forklaring. Det var kun ved et par anledninger totalt fordelt på de fire fokusgruppene, at jeg måtte utdype hva jeg mente.

I ettertid ser jeg likevel at noen spørsmål kunne vært enda mer åpne, og at intervjuguiden kunne inneholdt noen planlagte oppfølgingsspørsmål. Dette bemerket jeg meg fordi jeg hadde et par spørsmål hvor svaret eller første del av det var ”ja” eller ”nei”, og dermed måtte jeg enkelte ganger, om ikke svaret ble noe lengre enn det, omformulere spørsmålet. Noen ganger var det også vanskelig å stille oppfølgingsspørsmål hvis en av informantene gav et langt svar med mange interessante faktorer, og derfor burde jeg kanskje ha forberedt noen slike spørsmål. I disse tilfellene var det nemlig vanskelig å vite om jeg stilte et godt nok oppfølgingsspørsmål og om jeg hadde fått det meste ut av informasjonen som ble gitt. Disse

to bemerkningene er likevel ikke noe jeg tror gjorde de største utslagene på denne studien. Jeg følte selv at intervjuguiden var god og stilte de rette spørsmålene opp mot studiens problemstilling, og at jeg til tross for noen ”ja” og ”nei” svar og ingen planlagte oppfølgings spørsmål, klarte å omformulere godt og stille spontane spørsmål som gav gode svar.

3.4 Intervjusamtalen og gjennomføring

I forkant av gjennomføringen av intervjuene, ble faglærer informert godt om studiens formål og tilsendt både samtykkeskjema og intervjuguide. Dette på grunn av at jeg ønsket at læreren skulle føle seg trygg på hva hun ba elevene sine om å være med på, og fordi jeg ønsket at hun skulle videreformidle samtykkeskjemaets innhold til sine elever på forhånd. Da for at de skulle bli informert om studiens krav for deltagelse og kunne få komme med spørsmål de eventuelt måtte ha. Jeg gav også beskjed til faglærer om at jeg med intervjuene var på utkikk etter umiddelbare reaksjoner, slik at det var viktig at elevene ikke ble informert om noe mer enn det som sto på samtykkeskjemaet og intervjuene ville være faglig relevant. Da studien baserer seg på en diskursanalytisk tilgang til intervjudataene, ønsker jeg som forsker å samle inn så umiddelbare svar, reaksjoner og diskusjoner som mulig. Jeg ønsker med dette altså responser som ikke er gjennomreflektert på forhånd eller planlagt. For å kunne analysere hvordan informantene mine faktisk forstår og strukturerer ulike diskurser om kjønn og maskulinitet, er jeg derfor avhengig av at informantene ikke er forberedt på akkurat hva de vil bli spurt om.

Siden intervjuene ble inkorporert i klassens program for mediefaglig dag, ble alle intervjuene holdt på skolen. Etter å ha introdusert meg selv og etter å ha sett den valgte episoden av Jessica Jones på storskjerm i klasserommet, fortsatte programmet for dagen. Tiden jeg hadde til disposisjon for episodevisning og intervjuer med de fire fokusgruppene var på totalt ca. 4,5 timer – fra klokken kvart over ti til kvart på tre. Faglærer hadde sitt eget opplegg med elevene ift. undervisningsplan, parallelt med at jeg gjennomførte intervjuene. På forhånd hadde det blitt holdt av et rom hvor de fire fokusgruppeintervjuene kunne gjennomføres, slik at gruppene bare rullerte på å komme inn til meg å bli intervjuet. Mitt inntrykk var i sin helhet at elevene så på fokusgruppeintervjuet som et positivt avbrekk i fra undervisningen som foregikk parallelt, slik at skolen totalt sett virket å være et bra sted å intervju disse elevene.

For å skape en bedre gruppefølelse hvor alle kunne se hverandre underveis, laget jeg en sirkel med stoler rundt et par sammensatte pulter midt i rommet. Videre hadde jeg for å gjøre intervjusituasjonen litt hyggeligere og uformell, tatt med brus og kjeks til alle informantene. For å være mer tilgjengelig som en del av fokusgruppene, skrev jeg ut intervjuguiden på et ark jeg hadde liggende fremfor meg, siden jeg ikke ønsket å distansere meg med å bli sittende gjemt bak en skjerm. I tillegg hadde jeg i stedet for å bruke telefon, med meg en lydopptaker. Denne ble liggende midt på bordet og fordi den var enkel i bruk, fikk den ligge der i ro uten at jeg følte jeg måtte sjekke om den funket underveis. Dette tror jeg skapte en trygghet i meg som intervjuer, samtidig som man unngikk å ødelegge samtalenes naturlighet ved at jeg var fokusert på noe annet enn informantene.

Hvert enkelt intervju hadde en planlagt varighet på omtrent 45 minutter. Intervjuene med gruppe 1 og 2 havnet innenfor denne tidsrammen, mens intervjuet med gruppe 3 ble litt lengre og intervjuet med gruppe 4 litt kortere. Da på bakgrunn av hvor mye informantene selv hadde å snakke om og diskutere, med utgangspunkt i intervju spørsmålene. Hvert intervju startet med at informantene i den respektive fokusgruppen signerte det tidligere nevnte samtykkeskjemaet. Dette var utført i tråd med *Norsk senter for forskningsdata* (NSD) sine retningslinjer (NSD, u.å.). Studien fikk en forenklet vurdering og ble godkjent av *Personvernombudet for forskning* den 4. oktober 2017. I samtykkeskjemaet ble alle informantene gjort klar over hvordan datamaterialet ville bli behandlet i forhold til anonymisering og videre hvordan lydopptakene ville bli transkribert og slettet fortløpende.

Etter signeringen av samtykkeskjema fikk alle informantene i de ulike gruppene utdelt hvert sitt elevnummer, som de skulle bruke til å ta en "hei, jeg er elev nummer 1" - runde på begynnelsen av intervjuet. Dette gjorde jeg for å enklere kunne kjenne igjen de enkelte stemmene når jeg senere skulle lytte til lydopptakene og transkribere de ulike fokusgruppeintervjuene. Ved å intervjuer en gruppe på ikke mer enn seks personer av gangen, håpet jeg i forkant av samtalen å øke sjansen for en samtale hvor tidligere nevnte avsporinger og avbrytelser ble holdt til det minimale. Det slik at jeg som intervjuer mer kunne la samtalen flyte mellom spørsmålene som stiltes, og på denne måten ende opp med et rikere og mer ryddig datamateriale. I forkant av intervjuene passet jeg derfor på å raskt nevne at det hadde vært fint om man kunne forsøke å holde dette til det minimale, men at det selvfølgelig var lov til å bli revet med og engasjere seg i samtalen. På denne måten var jeg heldig å etter fire intervjuer, sitte igjen med en følelse av at flertallet av informantene både

hadde engasjert seg i temaene, samtidig som lydfilene enkelt kunne transkriberes når det var minimalt med avsporinger og avbrytelser.

Videre hadde jeg selv ganske god innsikt i tematikken før intervjuet. Jeg hadde sett den gjeldende Jessica Jones sesongen to ganger og den aktuelle episoden fire ganger, samtidig som studiens grunnempiri er noe jeg har arbeidet mye med tidligere. På denne måten kunne jeg ha bedre kontroll på hva informantene snakket om underveis og dermed også stille ganske gode oppfølgings spørsmål. For øvrig gjaldt dette kun der hvor informantene ikke diskuterte videre seg i mellom eller der hvor jeg ønsket å få vite mer om noe interessant som ble sagt. Jeg forsøkte hele veien å unngå å stille ledende spørsmål og fokuserte på å være en god lytter, fordi det med kvalitative intervjuer kan sies å være et ideal at intervjuet i større grad skal oppleves som en vanlig samtale (Østbye m.fl., 2013: 107). Fra tid til annen trengte informantene litt betenkningstid før de kunne svare på noen av spørsmålene, men med å tåle litt stillhet unngikk jeg å presse dem til å svare bare for å svare. Dermed fikk jeg enkelte ganger et litt lengre og mer reflektert svar som antagelig var mye mer interessant enn et potensielt fremtvunget svar. Flere ganger skapte disse situasjonene også faktisk diskusjoner i gruppen. Da én først hadde svart på spørsmålet, var det ofte slik at flere av de andre slang seg med i samtalen, noe jeg opplevde som spesielt fruktbart for studien og komforten i gruppene etterpå.

Mesteparten av informantene så også ut til å syntes at det var kjekt å delta og noen uttrykket at det hadde vært både interessant og lærerikt, når vi etter intervjuet ble sittende å snakke litt om studien. Det var også en del smil og latter i flertallet av gruppene, noe som gav meg et inntrykk av at det var etablert en viss trygghet innad i gruppen hvor dette var tilfelle. I et av intervjuene ble vi avbrutt kort av en som banket på og hadde tatt feil rom, men det var ikke noe som hadde en tydelig innvirkning på samtalen videre. Selve intervjuene gikk altså stort sett som planlagt, men et par endringer når det kommer til gruppenes inndeling i forhold til kjønn, måtte dog gjøres i siste liten. Videre virket tonen i flertallet av intervjuene å være både avslappet og lett fra start til slutt, men i den siste fokusgruppen virket enkelte av informantene å være litt slitne og mindre pratsomme.

3.5 utfordringer ved datainnsamlingen

Når man gjennomfører fire fokusgruppeintervjuer med videregående elever på én og samme dag innenfor en gitt tidsramme, kan man antagelig ikke forvente at alt skal gå på skinner. For min studies del har det heldigvis ikke vært så store utfordringer at jeg ikke fikk samlet inn et ønsket rikt datamateriale. Allikevel er det enkelte ting som kan sette sitt preg på intervjuene.

3.5.1 Tap av informanter

I form av mailkorrespondanse hadde faglærer og jeg på forhånd planlagt hvordan gruppeinndelingen for intervjuene skulle være. Siden det kun var jenter som hadde sett serien fra før, skulle disse forme én av fokusgruppene. Videre skulle det være én fokusgruppe med gutter som ikke hadde sett serien fra før, mens de resterende to fokusgruppene skulle være noenlunde likt fordelt med gutter og jenter som ikke hadde sett serien fra før. Til sammen skulle disse gruppene utgjøre et antall av tjuesju informanter til denne studien. Fordelingen var basert på at jeg ønsket å skape ulike gruppedynamikker for å se om det kunne indikere likheter og ulikheter i forståelsen av diskurser om kjønn og maskulinitet.

Etter å ha gjennomført det første intervjuet med en av de blandede fokusgruppene, ble jeg plutselig informert om at fire av klassens jenter ikke var på skolen denne dagen. Dette betydde dermed at antallet av studiens informanter var blitt redusert til tjuetre, og at to av de resterende fokusgruppene manglet informanter som var jenter. Henholdsvis da i den siste blandede fokusgruppen og jentegruppen. Til tross for denne endringen bestemte jeg meg for at den tidligere nevnte ekspertdynamikken, var viktigere å unngå enn at kjønnsfordelingen ble annerledes enn planlagt. Derfor ble de tre resterende fokusgruppene litt mindre enn først tenkt og den ene blandede gruppen ble strøket siden denne nå måtte bli en guttegruppe isteden.

Dette er allikevel ikke noe som jeg vil beskrive som spesielt ødeleggende for denne studien, da realiteten er slik at alt ikke kan planlegges og enkelte ting er og forblir uforutsigbare. At en videregåendelev ikke dukker opp på skolen en dag, er allikevel noe som jeg kunne se for meg på forhånd og var beredt på at kunne skje. Det viktigste for meg var derfor egentlig bare at studien til en viss grad fikk beholde ulikheten i gruppedynamikken, hvor flesteparten av informantene hadde noen likheter og ulikheter ved seg og sitt utgangspunkt for intervjuet. Da

fordi jeg ønsket å se om studiens aktuelle diskurser beveget seg likt eller ulikt på bakgrunn av forskjellige sosiale gruppesammensetninger, og om dette hadde noe å si for hvordan deres innhold ble forstått. Betydninger i tilknytning gruppedynamikk vil ytterligere redegjøres for lengre nede i dette kapittelet.

3.5.2 En lang skoledag

Etter å ha gjennomført tre ganske vellykkede fokusgruppeintervjuer med informanter som hadde en god del å fortelle, ble intervjuet med den siste gruppen noe annerledes. I forkant av denne mediefaglige dagen som ble nevnt tidligere, hadde jeg ikke tenkt på så mye annet enn at det var kjekt at jeg fikk gjøre alle intervjuene i løpet av én dag. Det som derimot raskt skulle slå meg underveis i dette siste intervjuet, var at skoledagen allerede hadde vart i noen timer og at informantene i denne gruppen muligens var slitne etter å ha jobbet med faglærerens parallelle opplegg. I tillegg var det fredag og det nærmet seg helg for informantene.

Dette ble til dels en utfordring for meg som intervjuer, siden fokuset hos noen av informantene i denne siste gruppen, til tider var andre steder og jeg måtte stille mange oppfølgingsspørsmål for å prøve å sette i gang en ordentlig samtale eller diskusjon. Dermed ble dette siste intervjuet delvis preget av at jeg fikk en større rolle enn ønskelig, hvorpå det kan ha påvirket den naturlige flyten i samtalen og sådan enkelte av informantenes lyst til å svare.

Noen av informantene engasjerte seg heldigvis mer etterhvert og med det merket man at stemningen i gruppen forandret seg, slik at samtaleflyten ble bedre. Slik fikk jeg også mer utbroderende svar og noen gode diskusjoner til bruk i analysen sammen med de andre intervjuene jeg hadde gjort. Intervjutiden ble totalt sett noe kortere med denne fokusgruppen enn det som i utgangspunktet var planlagt, men jeg er glad for å sitte igjen med et intervju som til tross for å være litt kort, hvert fall inneholder noen gode og verdifulle partier. Spesielt er dette alternativet bedre enn å eksempelvis ende opp med et langt intervju, hvor man nesten ikke har noen partier som dette.

3.6 En skolekontekst

Omgivelsene rundt et intervju beskrives av Gentikow (2005: 43-44) som å ha mye å si for hvilke type svar man får i et hvilket som helst kvalitativt intervju, og dermed har det også noe å si for hvor rikt datamateriale man ender opp med er. I forkant forstod jeg at en skolesetting hadde potensiale til å påvirke mine informanter både negativt og positivt. På den ene siden kunne klasserommet føre til at informantene fikk en følelse av plikt til å svare og gav meg som forsker uønsket høy autoritet. Men, på den andre siden kunne klasserommet også føre til at informantene fikk en følelse av å være i trygge og kjente omgivelser og sådan gi meg mer av en gjesterolle. Skal man være realistisk, så må man si at det i de fleste tilfeller vil bli en blanding av de to sidene, selv om man som forsker ikke alltid sitter med indikasjoner på den førstnevnte delen.

Som videregåendelever vil man kunne anta at mine informanter normalt vil bli ansett som aktive medfortolkere av pensum, når de har undervisning i mediefaget som var bakgrunnen for mitt besøk. Med dette som utgangspunkt vil det også være ønskelig at mine informanter i løpet av en skoledags undervisning skal reflektere over liknende diskurser som de jeg tar opp i min studie. Med andre ord er det nok ikke like vanlig at det i en skolekontekst skal være slik at elevene delvis blir objekter for en studie. Dermed befinner jeg som forsker meg i en situasjon hvor informantrollen i mitt diskursanalytiske opplegg er veldig annerledes enn elevrollen som vanligvis eksisterer i et klasserom. Slik sett vil denne studien muligens kunne ses på som noe litt annerledes enn andre kvalitative studier. Dette siden den baserer seg på en diskursanalyse av elever i en skolekontekst med fokus på læring, og hvor målet med intervjuene var at elevene også skulle snakke om diskursene.

At informantene i større grad potensielt da kan innta en fortolkende subjektposisjon i likhet med den jeg har som forsker, er derav ikke usannsynlig. Særlig på bakgrunn av at skolen for informantene normalt sett er et sted hvor det å være aktivt medfortolkende og reflekterende, antagelig er ansett som en forventning. På denne måten er det ikke bare slik at akademikeren kan valse rett inn i denne intervjusituasjonen og begynne å analysere diskurser, siden man her må ta hensyn til at disse elevene kanskje vil forsøke å ta en analytisk avstand til samtalen og diskutere diskursene mer direkte. Slik sett er skolekonteksten og det faktum at intervjuene ble holdt parallelt med et undervisningsopplegg i et mediefag med liknende temaer som min

studie, noe man ikke kan overse som mulig betydende for intervjusamtalen og studiens analyse (Barbour, 2014: 317).

Erfaringer fra mediefaget vil for eksempel kunne føre til at informantene trekker frem eller tolker diskurser de normalt sett ikke ville ha gitt noen særskilt oppmerksomhet. Dette spesielt fordi intervjuene holdes i løpet av en skoledag, hvor det å vise hva man har lært og hva man kan, kanskje føles mer naturlig for informantene å dra frem. Da til forskjell i fra å trekke frem andre mer personlige eller naturlige tanker som de til vanlig vier oppmerksomhet til på hjemmebane. Derfor var mitt bidrag til stemningen i rommet og intervju spørsmålenes oppbygning som nevnt tidligere, viktige faktorer for å skape en komfortabel situasjon hvor både informantene og jeg kunne føle at vi sammen lærte noe underveis.

I den grad dette var noe som kunne la seg gjøre, ønsket jeg altså å skape en situasjon hvor en eventuelt spenning mellom elevrollen og respondentrollen ikke skulle bli for betydende for samtalen. Det spesielt på bakgrunn av studiens diskursfokus, som delvis kan sies å kreve en viss form for spontanitet i forbindelse med det innsamlede datamaterialet. Siden elevrollen potensielt kan utfordre noe av denne spontaniteten, ved at man eksempelvis opplever å måtte svare på spørsmålene med en større faglig tyngde, ble det her derfor gjort et forsøk på å legge frem intervjusamtalene som mer en lavterskelsamtale om Jessica Jones og episoden vi sammen hadde sett. Informantene så i all hovedsak ut til å reagere positivt på dette.

Klasseromssituasjon var dermed noe som ikke nødvendigvis ble sett på som en dårlig forutsetning for datainnsamling, så lenge intervjuets form og innhold delvis passet overens med informantenes situasjon og plan for dagen. I mitt tilfelle var som sagt alle mine informanter elever ved et mediefag hvor mitt intervju til en viss grad var relevant som en del av læreplanen, samtidig som intervjuene ble holdt i løpet av klassens mediefaglige dag. Slik sett ble et klasserom i løpet av en skoledag egentlig et veldig passende sted. Videre var det også positivt at vi slapp å bli avbrutt av telefoner som ringte eller av andre større forstyrrelser, som andre steder kunne ha trukket fokus bort fra intervjuet. Generelt sett var det fint å ha muligheten til å sitte i fred og ro som en gruppe, litt isolert i fra alt annet som ellers foregikk i løpet av denne skoledagen. Særlig fordi et fokusgruppeintervju som dette kan sies å kreve både refleksjon og kontinuerlig respons i fra informantene som deltar, men også fordi forskeren hele veien må kunne drive samtalen naturlig fremover og stille oppfølgingsspørsmål (Østbye m.fl., 2013: 106-107).

3.7 Diskursetisk refleksjon

Som forsker kan man via intervjuguiden, både tematisere og strukturere innholdet i intervjuene. For eksempel kan man på den ene siden velge å holde studiens tema noenlunde skjult for informantene og intervju dem for å avsløre bakenforliggende forståelsesmåter, mens man på den andre siden kan velge å være åpen om studiens tema og dermed kanskje få mer konkrete svar og diskusjoner (Willig, 2014: 139-141). I den forbindelse reflekterte jeg i forkant av intervjuene derfor over om jeg ønsket at informantene skulle tematisere og snakke om kjønnsforståelser, eller om det heller gjennom måten de snakket på skulle komme frem hva de tenkte. Intervjuguiden og selve gjennomføringen av intervjuene endte sådan opp med å basere seg på en slags hybridversjon av disse to utgangspunktene. Dette blant annet med tanke på den tidligere nevnte potensielle spenningen mellom elevrollen og respondentrollen, som kunne oppstå i den aktuelle situasjonen hvor fokusgruppeintervjuene skulle foregå.

Med intervjuguiden tematiserte jeg det som skulle snakkes om med spørsmål som noen ganger inviterte informantene til å være aktivt medfortolkende sammen med meg, samtidig som andre spørsmål i større grad ble stilt for å innhente materiale til mine egen tolkninger. Jeg fortalte på forhånd til informantene at intervjuene ville være relevante til mediefaget de hadde, men nevnte ikke direkte at vi skulle snakke om kjønnsforståelser. Isteden forsøkte jeg med en diskursanalytisk innfallsvinkel å stille mer åpne spørsmål omhandlende hva de syntes om karakterene i tv-serien, for å få informantene til å selv snakke om deres kjønnsforståelser.

Diskursanalyse som metode har i følge Willig (2014: 345) tidvis blitt kritisert fra etiske standpunkt, ved at den blant annet har blitt beskrevet som konstruert for å "lure" informantene. Henholdsvis da til å tro at forskeren er interessert i å analysere deres erfaringer, mens man egentlig er interessert i å analysere hvordan erfaringene kan ses på som en inngang til kunnskap om ulike diskursive sammenhenger og ressurser. Altså blir erfaringene som deles ansett som erfaringer med bakenforliggende betydninger, hvor det som blir sagt av informantene forstås som en potensiell kilde til informasjon om de diskurser som forskeren måtte finne interessante. Kjernen i denne etiske utfordringen virker for meg hovedsakelig derfor å handle om det mer prinsipielle i tilknytning informantrollen, hvor man ved å ikke dele hele ens plan for et intervju med de involverte, oppfattes som å ville lure noen. For eksempel da til å svare på spørsmål som de ikke nødvendigvis er klar over meningen med. Dernest kan det største problemet her handle om at informantene og

intervjueren møtes med ulike premisser for hva som danner grunnlaget for den gjeldende samtalen. Situasjonen hvor informantene tror de er subjekter i forbindelse med et forskningsopplegg, men i realiteten også er objekter for forskerens videre analysearbeid, er slik å forstå som kjernen i kritikken.

Ved å ta hensyn til denne kritikken, men samtidig se på utforsking av selvfølgelig viten som det diskursanalytiske perspektivets styrke istedenfor svakhet, valgte jeg i denne studien å fokusere på det faktum at det potensielt kunne ha vært ødeleggende å på forhånd fortelle informantene alt om hva bakgrunnen for intervjuene var (Willig, 2014: 144). Dermed ble de i forkant heller fortalt at intervjusamtalen ville være relevant til mediefaget deres og at det ville handle om tv-serien og karakteren Jessica Jones. På denne måten følte jeg at jeg bedre la jeg opp til en samtale hvor premissene for meg og dem ikke var så forskjellige. Siden jeg på alle måter ønsket å operere med god forskningsetikk i denne studien, utdypet jeg heller mer om studiens tema og formål etter at intervjuene var ferdig og svarte på eventuelle spørsmål som informantene måtte ha.

Jeg lot være å fortelle om intervjuenes diskursive dagsorden fordi informantene kunne tenkes å ville ha respondert annerledes, om de visste at det ikke kun var deres opplevelser av en tv-serie som skulle analyseres. For eksempel ville deres fortellinger ha kunnet bli preget av å være mer gjennomtenkt, hvorpå samtalene potensielt kunne basert seg på diskurser som elevene normalt ikke ville trukket frem her. En slik situasjon ville i så fall ha betydd at studiens datamateriale i større grad en nødvendig ville vært basert på tilpassede responser. Responser som på spørsmål som uten å dele for mye informasjon i forkant, kunne ha gitt en mye mer verdifull innsikt om kjønns- og maskulinitetsdiskursen blant elevene.

3.8 Gruppedynamikkens betydning

Da individuell og kollektiv representasjon av identitet som tidligere nevnt er noe av det man får tilgang til gjennom fokusgruppeintervjuer, vil det ikke være utenkelig at gruppene vil kunne være sensitive hva angår kontekst. Det ikke bare når det kommer til intervjusamtalenes lokasjon og assosiasjoner dette valget kan gi informantene, men også når det kommer til gruppens spesifikke sammensetning av individer (Barbour, 2014: 315-317). Hva som blir sagt og ikke blir sagt innad i en fokusgruppe er tilsynelatende noe som av dette kan påvirkes,

og derav noe man med fordel kan reflektere over før man setter i gang med slike intervjuer. I forbindelse med denne studiens kjønnsstatistikk og diskursfokus, syntes det her å særlig gjelde seg gjeldende og derfor har jeg gjort meg noen tanker rundt de ulike intervjusamtalene, hvor gruppenes ulike dynamikk har kunnet utgjøre en forskjell i materialet.

For eksempel kan man tenke seg at gruppen med jenter som har sett serien fra før av, vil ha en helt annen dynamikk enn de andre gruppene. Det på bakgrunn av at diskusjonene i større grad vil kunne bære preg av at informantene har mer kunnskap om tv-serien og karakterene, fordi de frivillig har fulgt med på den på fritiden og dermed ikke kun baserer refleksjonene sine på én episode, sett som del av et forskningsopplegg. Derfor vil det potensielt kunne bli dratt frem andre diskurser enn hos de andre gruppene, og siden det kun er jenter i akkurat denne gruppen, vil bruken av bestemte typer diskurser også kunne forsterkes. I det her tilfellet viste det seg eksempelvis at den feministiske diskursen særlig ble trukket frem og forsterket som del av samtalen i denne gruppen, og at temaer knyttet til dette førte til at informantene ”giret” hverandre opp.

Videre kunne det i gruppen med både gutter og jenter hende at det dannet seg en dynamikk hvor enkelte diskurser kunne bli utelatt eller nedtonet på bakgrunn av tilstedeværelsen av motsatt kjønn. Dette er dog noe som delvis er vanskelig å vite om ble tilfellet, men det er i alle fall noe som har blitt tatt med i beregningen. Som en motsetning til dette forbeholdet, dukket det i denne gruppen opp enkelte diskusjoner og uenigheter mellom jentene og guttene, slik at dynamikken faktisk viste seg å gi studien noen interessante tolkinge av kjønn. Som forsker fikk jeg herunder nemlig en bedre mulighet til å se hvordan forhandlinger omkring en diskurs sitt innhold kan foregå, samtidig som jeg ble gitt et inntrykk av hvilke diskurser som syntes spesielt knyttet til kjønnsdiskursens meningsutfylling.

I de to gruppene med kun gutter, kunne man i forkant eksempelvis tenke seg at bruken av en maskulinitetsdiskurs ville bli mer aktuell enn i de andre gruppene. På denne måten vil dynamikken her kunne gi meg som forsker en større mulighet til å undersøke hvor det for eksempel eksisterer hegemoni i informantenes tolkinge av kjønn. I disse gruppene viste enkelte enig- og uenigheter om likestilling og stereotypier å særlig gå igjen som en del av en samtale om mannen og kvinnens roller og kvaliteter. Dette var da noe som jeg tenker at bidro til å gi meg et enda mer nyansert bilde av kjønnsdiskursen og makten bak kjønnete idealer. Særskilt fordi man her fikk et bedre inntrykk av hvordan blant annet subjektposisjonering kan

foregå innad i en kjønnsdiskurs, som en reaksjon på scenarier fra denne studiens valgte episode av Jessica Jones.

Hvordan informantene forstår seg selv og videre bruker det til å eksempelvis forklare seg selv som lik eller ulik en av karakterene i episoden, kan således fortelle mye om hva slags idealer om kjønn som finnes blant elevene i studien og hva disse baserer seg på. Som en blanding av både en metodisk tilfeldighet og avgjørelse, synes jeg inndelingen av de ulike gruppene i sin helhet har gitt en større dybde til materialet som er samlet inn. Da slik at studiens analyse også har potensialet til å kunne illustrere betydningen populærkulturelle tekster som Jessica Jones faktisk kan ha for samtidens forståelser av kjønn.

3.9 Transkribering og analyse

Forskningsetisk er det viktig at informanter som deltar i studier som denne, blir beskyttet gjennom anonymitet i det publiserte arbeidet. Som nevnt har alle informantene ved transkripsjon av intervjuene derfor fått hvert sitt fiktive navn, for å sørge for nettopp dette. Det ble heller ingen steder i løpet av de fire intervjuene, sagt noe som kunne være personidentifiserende og dermed har jeg ikke trengt å sensurere noen deler av det som ble sagt. At det ikke skulle samles inn slike sensitive personopplysninger, var blant annet én av grunnene til at prosjektet fikk den tidligere nevnte forenklete vurderingen. Videre er prosjektet samtykkebasert og intervjutemaet innehar som utgangspunkt en ganske lav personvernulempe. Det eksempelvis fordi ingen spørsmål tar utgangspunkt i eller omhandler informantenes privatliv. Prosjektet er imidlertid omfattet av *Personopplysningsloven § 31*, siden det eksisterer en melde- og konsesjonsplikt, hvis slike opplysninger likevel skulle måtte behandles (Personopplysningsloven, 2000 § 31). Dette var som sagt ikke noe som ble nødvendig underveis i mitt tilfelle.

Det empiriske datamateriale som denne studien baserer seg på, ble transkribert fortløpende etter at intervjuene var gjennomført. På denne måten husket jeg fremdeles intervjusamtalene godt, slik at det ble enklere å kjenne igjen stemmer og se for meg informantene mens de pratet. Videre har jeg valgt å normalisere språket når jeg har transkribert intervjuene. Derfor har jeg oversatt alle sitater til bokmål, hvorpå dette forøvrig også blir et ytterligere tiltak for anonymisering. Studien min har ingen fokus på geografisk bakgrunn og dermed følte jeg

heller ikke at det var nødvendig å transkribere med informantenes dialekt. I transkriberingsprosessen har jeg derimot lagt mer vekt på å notere formuleringer så direkte som mulig ved å blant annet markere pauser i snakkingen med "...” og latter med "hehe”. Jeg har også markert diverse lyder som "ehm”, "hm” og "eh”. Både kroppsspråk og måten informantene formulerer noe på kan fortelle noe mer om hvilke tanker og følelser som eksisterer rundt spørsmålet som stilles. Derfor syntes jeg det kunne være nyttig å markere noen naturlige sider ved det som ble uttalt også.

I tillegg til dette har jeg underveis i transkriberingen også fargekodet de ulike kategoriene fra intervjuguiden, for å lettere kunne finne tilbake til de forskjellige spørsmålene og svarene på tvers av fokusgruppene. Jeg har også skrevet ned kommentarer i marginen underveis på de stedene hvor spesielt interessant informasjon eller tolkninger blir gitt og videre hvis det eksisterer likheter og forskjeller mellom gruppene når det kommer til forståelser, tolkninger og beskrivelser. Jeg har også notert det ned hvis jeg underveis har fått noen ideer til analysen. I følge Gentikow (2005: 117) er dette noe som kan bidra til at man allerede underveis i transkriberingen kan begynne med kodingen av informasjon, og dermed gjør man også igangsettingen av analysen litt enklere. Transkriberingsprosessen er lang og tidvis slitsom, og den blir ikke kortere ved at man stopper opp for å ta notater og markere tematiske deler underveis, men jeg tror at det var noe av det lurest jeg bestemte meg for å gjøre.

Etter å ha transkribert alle intervjuene og tatt tematiske notater i marginen underveis, hadde jeg en relativt god oversikt over hva som særlig syntes interessant å se nærmere på til å begynne med. Analysearbeidet startet allikevel med at jeg flere ganger leste meg gjennom transkripsjonene i sin helhet. Her forsøkte jeg å ha et så åpent sinn som mulig, fordi det ikke var ønskelig at studiens resultater skulle styres av et dominerende teoretisk rammeverk. Empirien skulle altså ikke illustrere noe forhåndsstyrt, fordi analysen i stor grad også skulle ha et visst eksplorativt utgangspunkt.

Tematisk analyse er en tilnærming til kvalitative data, som i følge Virginia Braun og Victoria Clarke (2006: 78-79) er både tilgjengelig og teoretisk fleksibel, ved at den kan gjøres med bakgrunn i forskjellige teoretiske og epistemologiske utgangspunkt. I den grad min egen analyseprosess likner noen spesifikke innganger til et kvalitativt datamateriale, virker tematisk analyse å være det som er mest dekkende. Spesielt fordi jeg i første omgang med en såkalt induktiv analysemåte, arbeidet med datamaterialet på en slik måte at jeg lot temaene

vokse direkte ut fra transkripsjonene, i stedet for å la teoretiske perspektiver være styrende (Braun og Clarke, 2006: 83). Etter å på tvers av de fire fokusgruppeintervjuene ha samlet de delene som syntes å ta opp og handle om de samme temaene, arbeidet jeg videre med å plassere disse under passende hovedtemaer. De til slutt tre hovedtemaene i analysen, baserer seg i motsetning til de innledende mindre tematiske delene, på studiens teoretiske perspektiver. Med andre ord er de mer diskursivt rettet, ved at analysen grupperer tematikkene i materialet etter hvilke diskurser de hver for seg ser ut til å reflektere.

I arbeidet med tematiseringen har jeg lett etter bestemte betydninger innenfor diskursen om kjønn, men analysen legger frem både funn som er relevante til litteraturen på feltet og refleksjoner gjort omkring det som i materialet synes å være dominant. For å ikke miste konteksten i informantenes tolkninger av de ulike diskursene, har jeg hele tiden gått tilbake til transkripsjonene underveis i analyseprosessen. Det viste seg forøvrig å være et ganske nyttig hjelpemiddel i arbeidet med utformingen av analysen. Da fordi det her blant annet ble tydeligere hvor det eksisterte entydighet og flertydighet i materialet, noe som hjalp meg å sortere de andre litt mindre, men fremdeles høyst aktuelle, diskursene som hadde blitt aktivert innenfor det hovedtemaet hvor de gav mest mening.

4. Jessica Jones som sjanger og representant for en kjønnsdiskurs

Den allmenne forståelsen av kjønn er noe som kan sies å ha vært og til dels fremdeles er preget av en hegemonisk forståelse av kjønn, kjønnsroller og kjønnsidentitet, slik som vist tidligere i eksemplifiseringer av tokjønnsmodellen. I moderne tid synes jeg likevel at man i større grad enn før kan begynne å se tegn til at det oppstår motstand i disse forståelsene, hvor uttrykk for dette kan betraktes som mulige bidrag til en nedbrytning av hegemoni i kjønnsdiskursen i dagens samfunn. Som nevnt tidligere synes populærkulturen å spille en sentral rolle i utviklingen som her foregår, og siden denne studiens utgangspunkt er tolkninger av en populærkulturell representasjon av kjønn, virker diskursanalyse som teoretisk og metodisk tilnærming å være en naturlig inngang til tematikken. I det følgende kapittelet vil jeg derfor gjøre rede for Jessica Jones, og peke på noen av elementene som gjør denne tv-serien og karakteren spesielt interessant i tilknytning denne studien.

4.1 Film noir møter Marvel

Hva angår sjanger, synes Jessica Jones som tv-serie å kunne beskrives som både drama og psykologisk thriller, samtidig som den gir store stilistiske assosiasjoner til *film noir*, som den franske betegnelsen på den mørke filmen. I likhet med film noir, har Jessica Jones nemlig også en mørk tematikk som base, noe vi skal komme tilbake til litt senere. Den klassiske film noir baserte seg på menneskelivets mørke sider og som i disse filmene, er hovedpersonen i denne studiens tv-serie, også et delvis kynisk og desillusjonert menneske som involveres i livshendelser som er skjebnesvangre (Porfirio, 1996: 78-80).

Slike filmer var i tillegg til den mørke tematikken, også tidvis mørke i en mer konkret forstand, fordi storbyer ved nattetid, regnvåte gater og dramatiske skygger, var stilistiske effekter og ”stemningssettere”, som man her hadde en forkjærlighet for (Larsen, 2008: 32). En såkalt *femme fatale* var heller ikke sjelden å se i slike films hovedroller, hvor de som farlige kvinner med forførende evner, ofte lurte helten inn i skumle og mer farlige oppdrag. Den mørke filmen inneholdt i tillegg til vakre kvinner, også klassiske roller som hardbarkede detektiver, gangstere eller ordinære folk som ble fristet inn i et kriminelt liv (Bordwell og Thompson, 2013: 415).

Som karakter, fremstår Jessica Jones som en person med en form for mørke hengende over seg. Hun er en hardbarket kvinne og en whiskydrikkende privatdetektiv, som først og fremst ser ut til å kjempe mot seg selv og sin fortid. Etter hvert som handlingen utspiller seg, ser man at hun er en tøffing, men at hun samtidig er redd når fortiden tar henne igjen. Dette fordi mørkets kamp i serien, handler om at hennes voldelige og utnyttende ekskjæreste Kilgrave, kommer til byen for å prøve å få henne tilbake. Denne kampen for å motstå hans psykologiske spill, redde sine venner og videre vinne kampen mot Kilgrave, er det som tilsynelatende driver hele historien fremover, hvor man underveis blir kjent med Jessica Jones sine sterke og svake sider.

Episoden som ble vist i studien er nummer ni av i alt tretten episoder fra sesong én av serien og har fått navnet *AKA Sin Bin* (Netflix, 2018). Episodens handling utspiller seg hovedsakelig i det som ser ut som en kjeller, hvor Jessica Jones med hjelp fra sin bestevenninne Trish og hennes advokatvenninne Jeri, holder Kilgrave fanget i et forseglet rom med glassvegger. Planen er å filme at Kilgrave innrømmer alle de forferdelige tingene han har gjort mot andre mennesker med sine manipulative evner, og slik utspiller det seg derfor noen voldelige scener hvor Jessica Jones forøker å provosere frem den onde siden hans. Episoden ender med at Kilgrave omsider klarer å rømme fra fangenskapet, hvorpå hans slemme side kommer tydelig frem mens han bryter seg ut (Netflix, 2018).

Et annet interessant aspekt ved tv-serien er at den tilhører det man kan kalle *Marvel* sitt univers, som uten tvil er velkjent for sine mange superhelter. Herfra kan man blant annet kjenne igjen navn som Iron Fist, Luke Cage og Daredevil, som tre av flere sentrale og kjente superhelter innen dette universet (Marvel, 2018). I tv-serien med samme navn, utgjør disse mannlige superheltene for øvrig også en gruppe kalt *The Defenders*, hvor Jessica Jones er gruppens fjerde og eneste kvinnelige medlem, i kampen mot en felles fiende.

Om man skal sammenlikne henne med andre superhelter som Spider-man eller Captain America, synes Jessica Jones i større grad å motsette seg det klassiske superhelt-stempelet, ved at hun blant annet ser ut til å ta avstand fra helterollen i denne studiens tv-serie. Ved å alltid kle seg i det heller anonyme og hverdagslige antrekket bestående av sort skinnjakke og jeans, blir hun til sammenlikning med andre mer klassiske kvinnelige superhelter, også kanskje noe nytt innenfor det aktuelle universet.

Hun har eksempelvis ikke på seg et tettsittende kostyme som viser frem hennes kvinnelige former, slik som andre kjente karakterer som Wonder Woman og Catwoman, og hun anser ikke seg selv som noen helt siden hun har nok å tenke på med sitt eget liv. Derfor blir superheltefokus her muligens mindre interessant, fordi Jessica Jones selv ikke ser ut til å identifisere seg med dette og heller ikke har de stilistiske kvalitetene som det tradisjonelt kan sies å være fokus på med kvinnelige superhelter. Det som da synes mye mer relevant å se nærmere på, er hvordan serien som inspirert av film noir, har en kvinnelig hovedrolle som i større grad spiller en rolle som den mannlige protagonisten ville spilt i de klassiske mørke filmene .

Det som herunder også virker interessant, er hvordan Jessica Jones potensielt kan tolkes som produsert med bakgrunn i en form for feministisk sak, hvor den typiske objektifiseringen av kvinnen forsøkes å brytes ned. Dette fordi den kvinnelige hovedkarakteren tydelig representerer noe annerledes og mindre tradisjonelt i forbindelse med sitt kjønn her. Således kan man i lys av Hollows og Moseley (2006: 1-3) muligens forstå denne tv-serien som særlig laget med tanke på et kvinnelig publikum. Videre kan man dermed også tenke seg at det kanskje eksisterer et mål om å rekruttere flere kvinnelige seere til Marvels superhelteunivers, hvorpå mine informanter antagelig vil kunne gi en indikasjon på hvorvidt det er sannsynlig eller ikke.

At Marvel og Netflix har valgt å plassere en kvinne som helten i denne typen tv-serie, kan muligens anses som en moderne tvist på film noir, siden uttrykk herfra i hovedsak tidligere kan sies å ha vært dominert av menn. Dette sett bort i fra rollene som den tidligere nevnte femme fatale, som i hovedsak fungerte som den mannlige hovedrollens motpart og svakhet. Jessica Jones vil nok ikke kunne knyttes helt til denne typen kvinnelig rolle, da disse i klassisk film noir var å kjenne igjen ved at de var forførende kvinner i kjoler med dyp utringning, rød leppestift og høye heler (Ebert, 1995). Dog vil man kanskje lettere kunne knytte henne til klassisk film noirs mannlige roller, som overnattet på lugubre hotellrom med blinkende gatebelysning, drakk whisky på kontoret og var bekjente med ulike typer trøblete mennesker (Porfirio, 1996: 92-93).

På denne bakgrunn er serien særlig interessant å studere. Jessica Jones kan altså slik jeg ser det, innenfor en film noir- verden se ut til å representere noe nytt og spennende hva angår menn og kvinners roller her. Det er derfor interessant å i denne studien blant annet se

nærmere på hvordan stereotypier blir plukket opp og muligens stilt spørsmål omkring, ved at Jessica Jones inntar en kanskje mer typisk tolket mannlig rolle i denne serien. Eksempelvis da ved at hun røyker, drikker usedvanlig mye og oppfører seg som en tøffing med følelsene sine godt pakket inn. På mange måter vil man derav kanskje kunne si at Jessica Jones i større grad inntar en posisjon og innehar egenskaper som tidligere har vært mest utspilt av det mannlige kjønn i slike tv-serier og filmer, og dermed nesten blir en egen "sjanger" innenfor det film noir- inspirerte.

4.2 En overskridende figur?

Sett i lys av Jeffrey A. Brown (2004: 48-50) sin alternative tankegang om tøffe kvinner i populærkulturen, krysser denne kvinnelige superhelten over i det såkalte maskuline terrenget. Med dette vil Jessica Jones potensielt da kunne tenkes å bidra til en produksjon av nye kulturelle forståelser omkring kjønnete roller i samtiden. Det fordi logikker omkring det maskuline og feminine her kan bli mer og mer uklare, siden karakterer som denne tilsynelatende representerer en samling av ulike kjønnsoverskridende elementer (Brown, 2004: 47-49).

I denne tv-serien er det i mine øyne blitt skapt en kontekst hvor gamle kjønnsroller og stereotypier kan bli utfordret, ved at enkelte av de sentrale karakterene synes å være veldig typiske og gjenkjennelige, mens andre er mer uklare og dermed kanskje mer interessante. Med dette synes Jessica Jones sin rolle som noe annerledes, å komme enda tydeligere frem, og videre synes denne rollen å i større grad være mer naturlig i forhold til sine omgivelser. Den kjønnete diskursen får med andre ord her muligens et større spillerom, hvor nye betydningsdannelser i tilknytning kvinnen kanskje kan oppstå.

Hennes rolle har mange elementer som potensielt kan knyttes sammen til en ny forståelse av kvinnen som noe mer likt mannen, hvorpå dette er et tema som vil kunne være sentralt under intervjuene i denne studien. Kan man forstå Jessica Jones som noe annet enn slik kvinnen blir forstått i tokjønnsmodellen, og hva skjer for eksempel med begrepet maskulinitet om forståelsen av kjønn endres? Jessica Jones vil på denne måten kunne være en form for diskursiv tilgang til kunnskap om hvilke mekanismer som ligger til grunn for hvordan en gruppe ungdommer fra den norske offentligheten, forstår kjønn og deres egenskaper i dag.

Noe annet som eksempelvis også er interessant er seriens voldsaspekt, som på mange måter kan anses som gjensidig. Da ved at Jessica Jones utøver vold mot menn, samtidig som historielinjen baserer seg på at hun også har vært og igjen blir, et offer for vold fra en mann. Umiddelbart er dette noe som kan synes å nesten rettferdiggjøre volden hun utøver i serien, siden det eksempelvis kan tolkes som en måte for henne som kvinne å stå opp for seg selv. Samtidig kan man også tenke seg at det kan bidra til å undergrave kvinnerollen, ved at hennes maskulinitet fremstilles som en reaksjon på det man potensielt kan forstå som en overlegen mannlig skikkelse.

Denne formen for tanker eller tolkningsmuligheter når det kommer til kjønn og deres kvaliteter, er noe som i denne studien vil være interessant å se nærmere på gjennom ”diskursive briller”. Det fordi man her ved hjelp av å stille spørsmål på bakgrunn av ulike situasjoner som har oppstått i serien, får muligheten til å bedre forstå hva som ligger til grunn for at kjønnsdiskursen meningsproduksjon er som den er. Videre er det også med Browns påpekte problematikk i bakhodet, interessant å se om denne serien eventuelt kan tolkes som å bidra til å danne nye betydningsmønstre eller om den tolkes som forsterkende.

5. Informantenes diskurser

Som tidligere nevnt er denne studiens hovedmål å identifisere hva som skjer med diskursen om kjønn når unge mennesker i et felleskap blir bedt om å tolke, identifisere og diskutere ulike sider ved tv-serien Jessica Jones. I det følgende kapittelet vil jeg derfor fokusere på tre overordnede tematiske diskurser som gjennom samtaler med studiens informanter, har stukket seg frem som særlig interessante og betydningsfulle. Disse vil i analysen bli behandlet likt innenfor et rammeverk med fokus på leting etter både entydighet og flertydighet i studiens datamateriale. Med inspirasjon fra diskursteorien vil Laclau og Mouffe sine tanker fungere som verktøy også i letingen etter hegemoni og antagonisme, som deler av analysens gjennomgående struktur.

Jeg vil begynne med å under det første avsnittet gjøre rede for en maskulinitetsdiskurs, som i stor grad synes å utgjøre et grunnlag som den resterende analysen har som utgangspunkt. Deretter vil jeg under de to neste avsnittene redegjøre for en mediediskurs og en voldsdiskurs sin potensielle betydning når det kommer til forståelser av kjønn i samtiden. De tre temaene er delvis valgt på bakgrunn av hva litteraturen på dette området er opptatt av, men til dels også på bakgrunn av hva som uavhengig av dette har blitt funnet i de transkriberte samtalene. Litteraturen styrer på denne måten ikke analysen, men møter og bidrar til å gi mening til datamaterialet som er samlet inn. Analysens tre ulike deler vil bli presentert og diskutert med utgangspunkt i samtalene omkring innholdet i den aktuelle episoden av Jessica Jones.

5.1 Maskulinitetsdiskursen

Som en del av en ubevisst rutine, kan man muligens si at man understreker kjønnsroller hver eneste dag, ved å følge et kulturskapt krav om å uttrykke sitt kjønn i samsvar med kjønnets kropp. Etablerte maktstrukturer styrer på denne måten ideene om menn og kvinner i samtiden. For eksempel synes denne studiens informanters forhold til maskulinitet og femininitet å delvis ta utgangspunkt i hvordan de ser seg selv og hvordan de ser seg selv i forhold til andre. Samtlige av informantene ser altså ut til å forstå seg selv på bakgrunn av en følelse av å være like eller forskjellige fra andre kvinner og menn som eksisterer i og påvirker deres sosiale liv.

På spørsmål om hva det vil si å være maskulin som kvinne, svarer samtlige fokusgrupper først og fremst at fysiske egenskaper som utseende og styrke er betydningsfullt. At kroppslige faktorer spiller en stor rolle i denne diskursen og tolkningene som gjøres, blir eksempelvis tydelig når Marit Bjørgen, Cecilia Brækhus og kvinnelige bodybuildere, nevnes som typiske bilder på det informantene forstår som en maskulin kvinne.

Personlighet og interesser synes også å spille en sentral rolle i tolkningen av maskulinitet i tilknytning kvinner. Dette blant annet fordi flere av informantene nevner egenskaper som aggressivitet og følsomhet når de skal forklare hvorfor noen er eller ikke er maskuline. Slik sett kan man forstå at både de fysiske og psykiske egenskapene til et individ vil bli målt opp mot hverandre i en tolkningsprosess. Kanskje fordi man ved å kategorisere noen som mest kvinnelig eller mest mannlig vil gjøre det lettere for seg selv når man skal forholde seg til andre mennesker.

Erik: Ja, det er jo liksom det som er greien som er bygget opp. Det er jo det at jenter skal være litt feminin og gutter skal være litt maskulin. Og med en gang man liksom begynner å gå litt ut av det vanlige mønsteret, så er det fort at man tenker at ja ... at man er det motsatte av det man på en måte egentlig er.

Line: Ehm [...] når man tenker på sånne feminine sider så tenker man kanskje på sånne myke kjærlige sider, mens man tenker mer på sånne harde sider når man tenker på maskuline sider.

I sine tolkninger av kvinnen og mannen viser flertallet av informantene at de anvender et perspektiv som tar utgangspunkt i mannen og kvinnens motsetninger i kvaliteter og egenskaper. En maskulin kvinne blir sådan forstått ut i fra det faktum at hun ikke likner en tradisjonell kvinneskikkelse. Hennes ikke-feminine kvaliteter blir også ansett som i utgangspunktet tilhørende det mannlige kjønn.

Det ser altså ut til å befinne seg et ganske dominant bilde av kvinnen blant informantene akkurat her. Et bilde som kanskje mest av alt ser ut til å reproduseres på bakgrunn av en tydeliggjøring av kjønnetes mer tradisjonelt forståtte ulike identiteter, naturer og legninger. Tradisjonelle bilder av mannen og kvinnen blir derfor en stor del av utgangspunktet for tolkningene som gjøres underveis i løpet av de ulike intervju samtaler.

I den videre diskusjonen om maskuline kvinner ser man eksempelvis hvordan flere av informantene tilsynelatende har en felles kulturell forståelse av hva det betyr å være dette, når begrepet ”guttejente” anvendes som en naturlig samlebetegnelse. Denne betegnelsen ble også forstått av meg som intervjuer, slik at mye derfor kan tyde på at begrepet blir brukt som en naturlig del av diskursen om kjønn i det sosiale liv.

Frida: Jeg føler at liksom når en dame er maskulin, så er det litt sånn guttejente. At da er de litt sånn mann egentlig, hehe.

Jakob: Eh, men husker dere sånne guttejenter? Vi pleide å kalle de det på barneskolen, de som alltid var med guttene og kun hadde interesser med guttene [...].

I denne sammenhengen kan det se ut som at Frida og Jakob gjør det som, fra sitatet av Erik overfor, kan tolkes som avvikshåndtering innad i kjønnsdiskursen. Altså at man ved et opplevd avvik i fra det som i kulturen forstås som naturlig og riktig hos det kvinnelige kjønn, søker etter å kategorisere innenfor det som anses å være mest naturlig hos det mannlige kjønn. Således synes det her å eksistere ganske tradisjonelle bilder på feminitet og maskulinitet, hvor disse bildene blir representative for det som er den sosiale og kulturelt godtatte formen for feminin og maskulin adferd. Om en kvinne ikke oppleves som kvinnelig, må hun med andre ord antagelig da være nærmere det mannlige. Beskrivelsene av den maskuline kvinnen synes videre å innebære enkelte stereotypiske antagelser omkring kjønnede preferanser.

Sigrid: Det er jo veldig sånn stereotypisk å tenke sånn at maskuline jenter ikke er så opptatt av sånn sminke og sånn og ja ... dyre ting da.

Antagelsen om at maskuline kvinner ikke er opptatt av typiske kvinnelige ting, understreker at det eksisterer noen spesifikke ideer omkring hva som er særlig typisk for kvinner å interessere seg for. Det blir også tydelig at stereotyper er noe informanten har et bevisst forhold til og prøver å ta avstand i fra. Sigrid sier eksempelvis ikke nødvendigvis at hun personlig mener det som blir sagt, men peker isteden på at det eksisterer en stereotypisk kultur omkring henne, hvor man antagelig ville tenkt sånn som hun eksemplifiserer. Men, ved å instinktivt bringe frem dette som sentralt for spørsmålet om hva en maskulin kvinne kan være, oppleves kanskje Sigrids mening som rotfestet i nettopp det stereotypiske her.

Dette inntrykket forsterkes derfor ytterligere når seksuell legning blir trukket frem som en mulig faktor i maskulinitetsforståelsen til informantene. At man er maskulin som kvinne kan tilsynelatende i følge flere av studiens informanter, nemlig forklares blant annet på bakgrunn av seksuell legning.

Line: Ja, man ser kanskje også for seg sånn at man tenker at lesbiske jenter er litt maskuline da og da ser man kanskje for seg litt sånn ... jeg vet ikke ... de er ikke sånn super mye sminket og at de er opptatt av å trene og sånne ting.

Frida: Jeg ser med en gang for meg sånn damer som spiller håndball og er lesbiske og har mørk stemme og ... hehe.

Da en av guttene i gruppe nummer fire prøver å forklare hvordan han til dels syntes at den kvinnelige advokaten i studiens tv-serie hadde en maskulin personlighet ved at hun virket sterk og bestemt, begrunner en av de andre guttene dette med følgende:

Per: Men hun var jo lesbisk, så det kan jo være noe med det. Altså, ikke for å være diskriminerende eller noe men ... det er jo ofte sånn i hvert fall at jeg føler at det ofte er sånn at det er en mann i forholdet og en dame i forholdet.

Den kvinnelige advokaten forstås altså som mannen i forholdet og dermed som mer maskulin. Med dette kan man kanskje også anta at forholdets andre part i større grad oppleves som advokatens motsetning, som da blir kvinnen. Flere av informantene nevner videre på ulike steder i intervjuet det de beskriver som ulike typer kvinner i serien og hvordan det på sin måte kan se ut til å nøytralisere Jessica Jones.

Karoline: Også de andre jentene i serien, de gikk jo i kjoler og litt sånn mer ... de hadde mer sminke på og var litt pene. Og hun var liksom midt i mellom det. For du ser jo veldig godt at hun er dame, men hun gikk jo bare i topp og bukse og jakke.

Karoline peker ganske spesifikt på det hun på den ene siden anser som feminint og på den andre siden maskulint. Dernest viser hun også hvordan noen jenter tilsynelatende kan ha problemer med å plassere Jessica Jones. Dette på bakgrunn av at hun ikke tilhører det man muligens kan kalle en kulturelt forhåndsdefinert kategori, som for eksempel den lesbiske

advokaten eller den pyntete venninnen. At flere informanter nevner at det skildres flere typer kvinner i tv-serien, indikerer også at det på samme måte som det eksisterer et maskulinitetshierarki kan eksistere et slags hierarkisk system for femininitet. Kvinnene som skildres i episoden ser derav ut til å av informantene plasseres på en skala fra mest kvinnelig til minst kvinnelig, med utgangspunkt i hvor mye eller lite de avviker i fra en mer tradisjonell og stereotypisk tolkning av hva som er feminint.

Med sine karakteristikk ser Jessica Jones altså ikke ut til å bearbeides på samme måte som de andre kvinnene i episoden, siden hun i større grad virker å bli tolket som noe tvetydig, men allikevel naturlig i sin rolle. Det er forøvrig nettopp fordi de resterende kvinnene og karakterene rundt forstås som mer stereotype eller ”vanlige”, at én av informantene også beskriver Jessica Jones som den mest interessante karakteren i serien. Opplevelsen av den kvinnelig hovedkarakteren som en mer naturlig innehaver av maskuline trekk, er noe som kan forklares på bakgrunn av flere ting, men særlig synes å bli understreket i en av intervjuamtalene. Den ene guttegruppen synes nemlig å mene at dette kan ha noe å gjøre med det generelle bildet på mannen i episoden som ble vist.

Jakob: Jeg synes menn er veldig dårlig representert. [...] Jeg synes mennene virket veldig svake i denne serien. Sånn politimannen virket veldig pysete og sånn ... turte ikke å gjøre eller stå opp for noen å sånn, og samtidig med han Kilgrave da.

Joakim: Jeg ville ikke ... det ordet ... det er ikke sånn alfahann av han egentlig. Jeg tenkte ikke sånn eh ... han var ikke sånn muskuløs og var sånn skikkelig kjekk og var sånn ... sånn klassisk sånn kjekk på en måte da.

Guttene i gruppe nummer to sitt inntrykk av den mannlige hovedkarakteren, og videre de andre mannlige skikkelsene som tar del i episodens handling, er tilsynelatende at de ikke er veldig mannlige. Ved å påpeke hva Kilgrave ikke er for dem, så kommer guttenes bilde på det de forstår som en ”ekte” mann tydeligere frem, og slik blir det også ganske tydelig at offer-rollen ikke passer inn for dem. De ser sådan ut til å savne en maskulinitet i tilknytning Kilgrave.

Selv om de foreløpige tolkningene innad i diskursen om kjønn fremstår som basert på et enten-eller-prinsipp omkring maskulinitet og femininitet, eksisterer det i stor grad også et

både-og-prinsipp. Flere informanter sier nemlig at de opplever denne karakteren som en blanding av det maskuline og feminine. Selv om feminin og maskulin i sin helhet forstås som egenskaper tilhørende det ene eller det andre kjønn, blir det i denne samtalen mer brukt som referansepunkter som informantene har i bakhodet. Blant annet da når de skal analysere og diskutere Jessica Jones og hennes karakteristikk.

Silje: Men det kan jo også ha noe å gjøre med hvordan hun ser ut også da. At hun har fortsatt de der feminine trekkene og er veldig pen og flott, men hun er ikke en sånn stor sånn og ser veldig mann ut, eh ... jeg vet ikke ja ... hun har det derre utseende fortsatt liksom, og det gjør sikkert noe med at hun ikke fremstår, eller at hun fremstår som både maskulin og feminin.

I gruppen med bare jenter blir det på spørsmålet omkring maskuline kvinner tydelig at betegnelsen bringer med seg enkelte negative konnotasjoner. At man alltid må "sette folk i bås" oppleves som et irritasjonsmoment blant jentene, som sier at de skulle ønske man kunne slutte å bry seg så mye om hva som er feminint og maskulint. De ser på det som unødvendig at det eksisterer en tankegang i kulturen som sier at hvis man ikke er feminin, så må man være maskulin. For dem er dette for øvrig ensbetydende med det de kaller for guttete eller jentete.

Karoline: Ja, for det skjer veldig ofte at liksom hvis noen sier til meg; åh det var sykt guttete av deg, eller hvis noen sier til en mannlig venn at; åh, det var sykt jentete, så pleier jeg å være sånn; ærh, hva mener du med det? Man blir fornærmet. Men så tenker jeg; hva var egentlig, var det noen ond intensjon bak det.

Guro: Det er egentlig helt sykt absurd at vi har laget sånne ting, at sånn ... det er feminint og det er maskulint liksom.

Silje: Å du kaster som en jente og sånn. Ja, men det er mange jenter som kaster jævlige bra og noen som kaster drit dårlig. Hvem av de er jeg nå liksom? Er det positivt eller? Hehe.

Innad i akkurat denne fokusgruppen ser det ut som at det eksisterer en tanke om et slags nøytralt individ. Allikevel viser sitatet fra Karoline at man ikke alltid er like bevisst på hva

man selv tillegger kjønnsdiskursen av mening. Det kan i sitatet nemlig virke som at Karoline mener at det er negativt å bli beskrevet som maskulin når man er kvinne, eller feminin når man er mann, og på denne måten forholder hun seg egentlig ikke lengre til gruppens initiale tanke om kjønnsnøytralitet. Her er hun dog ikke alene i gruppen. På spørsmål om deres oppfatning av Jessica Jones og hvorvidt hun oppleves som maskulin eller feminin, ser det ut til å eksistere et tydelig skille mellom de to kjønnene, og videre en tanke om disse kjønnenes ulike interesser.

Anne: Hun virket som en veldig naturlig karakter. Ikke for, ikke liksom sånn skikkelig jentete, feminin og sånn stereotypisk, eller sånn mannlig dame. Hun er bare, det virker som en naturlig karakter. Du kan liksom se henne på gaten og bare, ja det er et antrekk et menneske ville gått med liksom.

Guro: Hun var så begge deler, at hun kunne liksom ha spilt hockey og vi hadde ikke tenkt over det, også kunne hun ha gått å fikset neglene sine neste dagen og vi hadde ikke tenkt over det liksom.

Jentene forsøker tydelig å beskrive at Jessica Jones bare kan anses som et menneske og derfor ikke trenger å være noe annet enn akkurat dette. Allikevel har de tilsynelatende et ganske tydelig bilde av hva som kulturelt blir ansett som kvinnelig og mannlig, når eksempelvis Guro nevner ishockey og negler som kjønnede aktiviteter. Det blir her tydelig at hun anvender forståtte ulikheter mellom kjønnene for å forklare seg, og dermed ser det ut til at det eksisterer en slags dobbelthet i materialet. Særlig fordi informantenes tanker om å kun skulle anses som mennesker, tilsynelatende baserer seg på enkelte stereotypiske forklaringer.

Noe annet som også er interessant, er denne gruppens enighet om at det i nyere tid har blitt etablert en kultur omkring dem, som produserer nye forståelser av kjønn, ved å aktivt arbeide med å nøytralisere forskjellene mellom menn og kvinner.

Karoline: [...] Så jeg synes ... jeg synes også det er litt sånn, misforstå meg rett, men det er litt sånn 2017 serie, fordi at ... det har blitt en skikkelig trend å drite litt i hva som er veldig maskulint og feminint og hva som er for ditt kjønn. Og her så ble hun liksom bare, jeg tenkte ikke sånn oi det var skikkelig maskulint eller skikkelig feminint, jeg tenkte bare; åja, det er hun.

Karoline synes med dette å peke på det som kan forstås som en etablert bevissthet omkring hva diskursen om kjønn burde og ikke burde inneholde. Tilsynelatende er det da også noe som bidrar til å forme informantenes tanker som oppstår omkring Jessica Jones som en blanding av maskuline og feminine trekk. Samtidig virker det i denne sammenhengen også som at det faller ganske naturlig for de fleste å bruke disse mer tradisjonelle kjønnede betegnelse som referansepunkt for tolkningene som i denne forbindelse gjøres.

5.2 Mediediskursen

Som tidligere nevnt har historiens forståelser av skillet mellom kjønnene, hatt mye å si for hvilke rammer som eksisterer rundt samtidens forståelser av kjønnsidentitet. I samtlige av denne studiens fire intervjuer kan man identifisere innslag av en mer tradisjonell kjønnsdiskurs, hvor oppfatninger omkring kvinnen i populærkulturen, i ulik grad påvirkes av at menn tolkes som en motsetning. Dette blir blant annet tydelig når informantene får spørsmål vedrørende deres oppfatninger av Jessica Jones, som en kvinnefigur i en bestemt type tv-serie. Hun forstås herunder for øvrig som et populærkulturelt bilde på kvinnen, og fokuset i analysen under er derfor rettet mot de stedene i materialet hvor informantene ser ut til å aktivere en diskurs om mediekonvensjoner.

Som en innledning til dette, og som et eksempel på en tradisjonell kjønnsdiskurs sitt innslag, uttrykker flere informanter at de opplevde å bli overrasket over tv-seriens hovedkarakter, fordi hun ikke var slik de i utgangspunktet hadde sett for seg eller forventet. Forventingene synes sådan å basere seg på hvert enkelt individs ideer om hva det vil si å være mann eller kvinne, hvor overraskelsesmomentet tilsynelatende befinner seg i det som er ulikt i fra den oppfattede normen.

Frida: Jeg likte at hun var tøff jeg.

Elise: Ja?

Frida: Mhm, at det ikke var så veldig sånn derre ... eller jeg føler ofte at når jentene er hovedpersoner at da skal det være veldig sånn eh, at man skal være veldig sånn omsorgsfull, så jeg likte at hun bare ...

Line: Kjørte på?

Frida: Ja, hehe.

Tom: Jeg likte at hun var sånn ... jævla sterk. Det var ganske fett. For jeg tenkte ikke at hun skulle være det fordi hun var jo ikke noe sånn ... hvis man har superkrefter og er sterk, så er de alltid sånn der svære og bulky, men hun er jo tynn liksom.

Sitatene fra Frida og Tom synes å vise til hvordan de forstod fysiologiske og psykologiske sidene av kvinnen, mer generelt bærer med seg noen kulturskapt forventninger til kvinnelige skikkelser som Jessica Jones. Dette samtidig som de viser til hvordan sjanger og ”normaliserte” eller mer dominerende bilder av kjønn og kvinnen i populærkulturen, fører til antagelser omkring denne studiens hovedkarakter som en sjangerdefinert skikkelse. Det ser med andre ord ut til å være forventet at Jessica Jones skal være en kvinnelig skikkelse i en mer tradisjonell betydning, hvor omtenkksomhet og følsomhet står i sentrum, og ikke slåssing.

Det antas også at hun ikke skal ha den styrken som hun har, på bakgrunn av den divergerende fysikken til det man muligens kan kalle for typiske mannsfigurer innenfor denne typen tv-serier og filmer. Hvordan kvinnen og mannen historisk sett har blitt portrettert i sine roller her, blir derfor en del av kritikken mot det man kanskje kan kalle en mediediskurs sin påvirkning på dagens forståelser av kjønn.

Tom: Det er jo gjennom disse klassiske filmene da. For eksempel .. eller det ligger jo i grunn alt sånn at menn skal være sterke og kvinner skal være feminine, og jeg tenker liksom at noe av det er litt sånn evolusjonært, at vi bare har vært sånn. Men jeg føler det blir forsterket av alle disse Superman og Batman, og alle disse filmene og i mediene hvor menn liksom fortsatt skal fremstå som det sterkeste kjønn og kvinnene de skal liksom ikke ha så mye å si i serien, utenom at det bare er der. Kanskje de skaper noe drama liksom, det er det de ofte gjør, og det virker jo, eller ... det er jo feil og det er derfor jeg synes den der Jessica var interessant på den måten da. [...] jeg likte at ... ehm liksom det virker som at de prøver å variere det da. Snu litt på disse stereotypene og utfordre de forskjellige tankene jeg har om ting og det vi synes er normalt.

Videre synes det også å være særlig relevant innenfor superhelt-universet, hvordan kvinnelige superhelter før Jessica Jones har hatt for vane å bli portrettert. Dette fordi det sier mye om hvorfor hun av informantene blir tolket på bakgrunn av hva hun ikke er eller hva hun som en kvinneskikkelse er annerledes på bakgrunn av. Kvinnelig protagonist som ikke er

ikledd et sexy antrekk eller som ikke nødvendigvis oppleves som feminin, er nemlig en av tingene som flere bemerker seg som noe de tenker er nytt og positivt.

Pål: Men Wonder Women og hun der i Avengers, Black Widow, de er litt sånn som spiller veldig på de feminine eeh, altså utseende sitt da, at de er liksom ... de skal være digge og de skal banke opp alle de sterke mennene typ liksom. Mens hun er jo mer bare sånn en vanlig dame på en måte.

Jakob: Jo, altså ... Hvis du tenker på sånn Wonder Women eller andre sånne superhelter, så går de jo alltid med sånne stramme klær og skal alltid prøve å liksom være deilig og sånt. Men hun går jo da med helt vanlig klær.

Arne: Ja, hun er ikke denne latex-superhelt kvinnen, disse her vanlige ja ... Man har egentlig ingenting å sammenlikne Jessica Jones med liksom.

At latex-kvinnen ikke er representert gjennom Jessica Jones, synes alle å oppleve som en positiv forandring. Skinnjakken og de sorte buksene som hun ikler seg istedenfor, kan slik sett se ut til å ha en betydning også her. Jentegruppen spesielt liker at hovedkarakteren er annerledes, at hun har feil ved seg og kan være seg selv. De gir også uttrykk for at de ikke liker at man som kvinne skal måtte identifiseres med andre kvinner som om alle er like hverandre, da de ikke ønsker at noe man kan forstå som en mer tradisjonell kjønnsstykning skal eksistere.

Tirill: Ja, også likte jeg også veldig, altså sånn som vi har sagt, at jeg likte, jeg liker veldig godt måten, altså ... bare sånn hvordan hun er, at hun ikke har, altså at hun går i vanlige klær, at hun er helt normal i vekt, at hun har liksom litt sånn sjuskete hår og at hun er ikke perfekt. [...] Ja, og det er sånn ... shit hun lukter sikkert skikkelig ekkelt, hun drikker mens hun er på jobb ... altså at hun er så utrolig lite perfekt i forhold til det man skulle tro når man skal se en superhelt film der det er en kvinnelig, sånn uavhengig av om du er en hovedrolle eller bare en birolle liksom, ALLE damer i sånne serier som det er ...

Selv om det ikke direkte identifiseres av Tirill selv, så synes Jessica Jones ut til å beskrives noe likt som det en mannlig protagonist i en klassisk film noir kunne ha blitt. Flere av

informantene i studien mener at kvinner har hatt for vane å bli portrettert som for perfekte i denne typen tv-serier, og at feilene og tøffheten til Jessica Jones gir dybde til karakteren. Tøffheten fører tilsynelatende til en mer upyntet og dermed mer realistisk kvinnelig skikkelse, som igjen virker å ha vært etterlengtet innenfor populærkulturelle uttrykk som dette. Å ikke være perfekt, synes å være viktig for hvor ”sann” en kvinneskikkelse oppleves og hvorvidt denne tolkes som å være representativ.

Anne: Mh, jeg liker at hun liksom eeh ... hun kan ha feil med seg selv. Liksom sånn hun kan overreagere noen ganger og hun har jo liksom, eller hun kan jo drikke og det gjør liksom ikke noe. Altså det, hun har lov til å gjøre feil, for liksom ofte er det sånn at hvis de skal ha en kvinnelig karakter i en serie, så skal hun liksom, hun skal være så perfekt og hun skal være sånn skikkelig overpowered, bare se hvor progressive vi er fordi vi har denne perfekte kvinnelige karakteren. En sånn er ikke Jessica Jones. Hun har feil med seg og det gjør hun mer realistisk.

Siden gruppe nummer tre er den eneste fokusgruppen med informanter som har sett serien fra før av, er de også den eneste gruppen i studien som på eget initiativ har sett flere episoder av Jessica Jones. Dette er videre noe som begge guttegruppene velger å trekke frem som en del av sine egne observasjoner, samtidig som de tilsynelatende tar noe avstand fra at serien er av typen som de selv ville ha valgt å sett på.

Jakob: Men det jeg synes er morsomt er jo at alle gutter jeg har hørt om som har sett serien har syntes den var litt sånn; ehr, mens alle jenter jeg har hørt om som har sett den har sagt; ja, det var faktisk en veldig bra serie, den burde du se.

Elise: Hm, hva tror du det har med å gjøre?

Jakob: Det har vell med at jenter liker å se vell en jente som hovedrolle da antar jeg.

Pål: Nei, men altså det er jo selvfølgelig underbevisst, men det er jo bare at ... altså stemningen her er jo ganske tydelig at vi synes det var litt A4 og sånn ikke sant, mens når jenter ser det så kanskje de ... så kanskje det appellerer mer og de kjenner seg mer igjen, fordi vi har jo ikke på en måte noen ting å holde oss fast i der.

Selv om guttene overordnet forklarer at det er positivt at en kvinne har blitt satt inn i en typisk mannsrolle, blir Jessica Jones i denne sammenhengen kategorisert som en slags

jenteserie. Tv-serier og filmer med kvinnelige hovedkarakterer tolkes nemlig som å i større grad ville appellere til et kvinnelig publikum, og slik sett forstås Jessica Jones som laget for jenter. Guttene ytrer også selv at de ville foretrukket at tv-serier og filmer med mye action, baserte seg på mannlige hovedroller. Sådan kan det egentlig se ut til å eksistere et ganske stort skille mellom kjønnene akkurat her.

Joakim: Actionfilmer vil jeg tørre å påstå at appellerer mer til menn enn til kvinner. Jeg tror menn er mer glad i tøffe bilder, eksplosjoner og skyting.

Elise: Men hva er det som gjør at du tror at jenter ikke er like interessert i action da?

Joakim: Jeg vet ikke, det er bare sånn det er på en måte. Menn er jo mer opptatt av å være maskulin enn det jenter er. Så det å se tøffe ting som en skikkelig kjekk muskuløs mann, ser jo vi på en måte litt opp til, sånn ubevisst, og derfor appellerer sånne filmer mer til gutter enn til jenter tror jeg i alle fall. [...] Sånn erkemann. Det er et publikum for slike filmer.

I sitatet kommer det tilsynelatende frem en maskulinitetsdiskurs som i stor grad ser ut til å ta utgangspunkt i en noe dominant maskulinitetsforståelse. Guttene viser at de har et ganske klart bilde på hva som for dem betegner en mann på toppen av et hierarki, og videre hva som for dem er typisk maskulint. I denne forbindelse ser man også hvordan egenskaper i tilknytning maskulinitet har blitt en stor del av den mannlige identiteten. De motsetter seg slik, jentene i gruppe nummer tre sitt ønske, om at det ikke skal eksistere en kjønnsforskjellstenkning. Den manglende representasjonen av en type mannsfigur som guttene kan se opp til i serien, blir dermed noe som gjør at det skapes en distanse.

Overfloden av ulike typer kvinneskikkelser blir derfor noe som for guttene forsterker inntrykket av denne studiens tv-serie som mer eller mindre laget for et kvinnelig publikum. Allikevel trekkes det frem at det innenfor superhelt-konseptet, ikke ser ut til å ha blitt gjort for mange tilpasninger og endringer som skiller serien fra andre liknende med mannlige hovedroller. Jessica Jones sin tragiske barndom og til dels hennes vanskelige livssituasjon, beskrives av samtlige fokusgrupper som en klassiker innenfor Marvel og superhelt-verdenen.

Anne: Men hun kan jo ... eller det er jo en sånn veldig typisk superhelt bakgrunnshistorie. Foreldrene dine dør og noe med kjemikalier og du blir ... Ja, det er

liksom veldig vanlig bakgrunn med sånne karakterer, så det er liksom lett ... og man kan jo sammenlikne veldig mange forskjellige.

Karoline: Men hun er den første kvinnen, sånn kvinnelige superhelten som jeg har sett har hatt det. For at du har jo de andre Netflix-serien, Daredevil og disse, de begynte jo med at foreldrene dør og de må gjøre det beste ut av det, og der er det jo veldig oppbrukt historie synes jeg da. Men det var veldig forfriskende å se at de satt en kvinne i den rollen.

Jessica Jones har altså slik det ser ut til å oppfattes, ikke blitt behandlet noe særskilt annerledes enn andre mannlige karakterer har før henne. Med andre ord trer denne kvinnelige superhelten tilsynelatende i større grad enn andre før henne, over i en verden som tidligere har vært dominert av mannsfigurer. Kanskje er det også noe av grunnen til at informantene i denne studien, beskriver Jessica Jones som noe annerledes og ikke helt definerbar som enten eller når det kommer til maskulinitet og femininitet.

Som en mulig effekt av at de som tidligere nevnt føler episoden kun tar sikte på å vise frem svake menn, synes representasjonen av flere ulike typer kvinner å bli relevant også her. Spesielt fordi dominansen av kvinnefigurer i episoden, av den ene guttegruppen, ser ut til å tolkes som et bevisst grep for å sette fokus på det kvinnelige kjønn. Seriens mange kvinnelige skikkelser, oppfattes nemlig for dem som en slags strategi fra tv-seriens produsenters side. Dermed tar de opp hva de selv analyserer at serieskaperne kan ha tenkt.

Jakob: Ja, men altså fokuset til serien er jo veldig det at man får frem forskjellige sider av kvinner og sånn. De hadde med en lesbisk advokat, en superhelt kvinne også hadde de med hun søsteren som var litt mer sånn tilbaketrucken og sånn. De hadde liksom med så veldig mange med forskjellige sider.

Pål: Jeg merket det at det var veldig mye damer, og det synes jeg var litt kult. At det var liksom ... at det virket som at det var noe de hadde gjort bevisst, at utrolig mange av karakterene var damer da, altså i forhold til ... det virket litt sånn feministisk sak og det synes jeg var litt kult.

Her ser man at det trekkes på en feministisk diskurs, når informantene tolker kjønn ut i fra representasjonene som er i studiens tv-serie. Dette kan dermed forklare hvorfor guttene ikke synes å identifiserer seg med serien, mens jentene ser ut til å gjøre nettopp det. En oppfatning av seriens budskap som særlig fokusert på å trekke frem kvinneskikkelser, er således noe som tydelig resonerer hos elevene. Samtidig er tv-seriens tilsynelatende forsøk på å snu om på enkelte stereotyper, også noe som ser ut til å gjenkjennes og applauderes av informantene. Herunder bemerker guttene seg allikevel at det er viktig at filmbransjen ikke begynner å la kvinnelige skuespillere direkte overta tidligere mannlige roller, kun fordi etterspørselen etter tøffe kvinnefigurer nå eksisterer.

Jakob: Jeg mener sånn at kvinner, det bør ikke være sånn at kvinner skal ta over mennene sin rolle, men at man heller prøver å gjøre kvinnen sin rolle sterkere, sånn at det liksom blir likere. Fordi det blir bare rart om kvinnene skal begynne å ta over mennene sin rolle for at det skal bli likestilling. De må prøve å bygge opp sitt eget, eller gjøre sitt eget bedre. [...] det blir jo enda vanskeligere hvis du skal direkte ta en mann sin rolle. Altså for eksempel hvis vi sier da, at James Bond blir kvinne, da kommer det til å med en gang ... alle menn som sitter å ser den kommer til å tenke sånn at dette har de kun gjort for at det skal være en kvinnelig hovedrolle. Så de må klare å skape sine egne ting.

Det Jakob ser ut til å forsøke å uttrykke er altså en tanke om at tidligere mannlige filmkarakterer, ikke nødvendigvis bare kan erstattes av kvinnelige skuespillere. Dette er for øvrig ikke noe de nødvendigvis forbinder Jessica Jones med, men velger å trekke frem i forbindelse med en samtale om kjønnsrepresentasjon i Hollywood og actionfilmer generelt. Det kan virke som at guttene opplever en trend i kulturen rundt dem, som forholder seg til et mer nøytralt kjønnsaspekt enn det de kanskje selv skulle foretrekke akkurat når det kommer til underholdning. De ønsker å se tv-serier med sitt eget kjønn i den tøffe hovedrollen, fordi man i populærkulturelle uttrykk som dette naturlig nok vil søke etter karakterer som man mest og minst identifiserer seg med.

I denne gruppen med gutter nevner informantene videre at de mener tv-serien og Jessica Jones som karakter, kan ha potensiale til å utfordre stereotypiske bilder på kjønn og dermed muligens kan tolkes som å oppfordre folk til å tenke nytt. Slik sett er ikke guttene negative til

utviklingen av denne typen kvinnelige karakterer, men peker i større grad på at de mannlige karakterene som har eksistert i langt tid også må få lov til å fortsette å eksistere.

5.3 Voldsdiskursen

Overordnet synes informantene i denne studien å forholde seg mer negativt til vold utført på kvinner av menn, enn til vold utført på menn av kvinner. Med utgangspunkt i noen av voldshandlingene som finner sted i episoden, uttrykker flere det som kan tolkes som et forhold til kvinnelig voldsutøvelse som mindre urovekkende. Dette ser man blant annet når de blir spurt om episoden hadde blitt opplevd som annerledes om det var en mann istedenfor en kvinne i hovedrollen. Altså om mannen hadde vært episodens voldsutøver og kvinnen voldsoffer.

Erik: Jeg tror det. Hvis det liksom hadde vært vridd om, så hadde det fort vært litt ... eller man hadde fort hatt et litt annet syn på hele greien. Det er liksom sånn bare at når en dame, når hun banker opp han mannen så synes ikke du synd på han mannen i det hele tatt. Bare sånn ... selv om jeg ikke visste hvem han var eller hvem hun var og det er jo litt sånn dumt å si egentlig, men ja ...

Sitatet fra Erik synes å demonstrere at det i denne diskursen eksisterer en kulturell forståelse av mannen og kvinnen som innehavere av helt forskjellige fysiologiske egenskaper. Mannen får dermed mindre sympati i episodens voldshandlinger på bakgrunn av en allerede etablert tradisjonell oppfatning av mannen som det sterkeste kjønn. Det skjer fortrinnsvis også uten at informantene har et forhold til hvem som her er den snille eller den slemme, foruten om det intuisjonen deres forteller dem. Etter å ha sett kun én episode, antar altså Erik at Kilgrave må ha gjort noe galt siden han sitter fanget av en kvinne og blir torturert. Det fysiske aspektet understrekes spesielt av guttene.

Jakob: Jeg tror også det er vanskeligere å lage en serie hvor for eksempel en mann altså banker driten ut av en kvinne, mens for eksempel menn skal jo tåle litt mer, så hvis det er kvinnen som er overlegen så tar det litt lengre tid før mannen taper.

Mats: [...] Sånn, hadde det vært motsatt så tror jeg ikke kvinnen hadde tålt like mye, eller i en vanlig sånn serie da, ehm ... så blir det sånn at selv om det på en måte er han som er offeret der, så tåler han mer enn det en for eksempel kvinne ville gjort i samme posisjon da.

Mannens antatte bedre fysiske kapasitet virker altså å være ganske sentral for voldsaksepten som her synes å eksistere hos flertallet av informantene. Med en følelse av at mannen alltid kan slå tilbake om han ønsker det eller at han tåler mer, aksepteres med andre ord volden fra episodens kvinnelige hovedperson i større grad. Et viktig aspekt ved dette er allikevel informantenes evne til å kritisk sammenlikne deres egne opplevelser av episoden, med hva de mener er samtidens styrende kulturelle oppfatning på temaet.

Spesielt hos jentene kan det se ut til å føre til en form for dårlig samvittighet eller i det minste et behov for å understreke at man skulle ønske at man ikke ”tenkte feil” i denne sammenhengen. Da fordi det tilsynelatende oppstår en uoverensstemmelse mellom en negativ innstilling til et tradisjonelt kjønnskille og en opplevd forventning om å være likestillingsbevisst. I denne gruppen er det veldig interessant hvordan informantene først ser ut til å gå helhjertet inn i stereotypiene som tilsynelatende eksisterer innad i kjønnsdiskursen, men deretter arresterer seg selv.

Karoline: Jeg synes det er like problematisk innerst inne, men min første reaksjon når jeg ser for eksempel en mann slå en kvinne, så er det at nå må jeg gripe inn for dette er galt. Men hvis jeg ser en kvinne som slår en mann så er jeg sånn, ok. Og det er jo kjempe ille at jeg tenker sånn; han har sikkert gjort noe galt. [...] hvis jeg ikke tenker over det, så er det bare sånn; ok, det er sikkert en grunn bak det. Men det skal jo ikke være noen forskjell. Det skal jo ikke være sånn, åh jeg kan ikke slå deg fordi du er jente. Det skal ikke være sånn. Hvis noen slår deg, så slår du tilbake, eller så lar du være, hehe.

Guro: Jeg tror at hvis det hadde vært omvendt med kjønnsrollene så hadde det vært altfor drøyt ... og det er sykt og si for det er jo kjempe teit. Men, hvis det hadde vært omvendt så hadde det vært altfor drøyt.

Her ser altså en likestillingsdiskurs basert på en tanke om at kvinnen må ta ansvar for å ikke undergrave mannen, ut til å eksistere blant jentene i studien. Videre uttrykker flere av informantene at de selv ikke ville hatt noen interesse av å se en serie hvor en kvinne blir banket opp av en mann, samtidig som det antas at andre i offentligheten heller ikke ville hatt det. Altså drar de på bakgrunn av sine egne opplevelser med episodens voldshandlinger, slutninger til hvorvidt dette vil mottas dårlig eller bra av andre mennesker som de ikke kjenner. Trolig på bakgrunn av det som nå kommer til syne som en kanskje uønsket, men allikevel tilstedeværende forståelse av mannen som den typisk voldsutøvende parten.

Kvinner som utøver vold avviker antagelig i større grad fra det som er våre forestillinger om hva en kvinne er og skal være. Dernest tendenserer man også muligens mer til å se på karakterer som Jessica Jones som spesielle og kanskje til og med kule, hvorpå kvinners voldsbruk bagatelliseres. Det beskrives også som mer sosialt akseptert at kvinner slår menn, selv om det understrekes at det ikke er slik det egentlig burde være.

I fokusgruppene med bare gutter synes dette å basere seg på en oppfatning av den kulturelle offentligheten som særlig fokusert på at kvinnen enda ikke er likestilt med mannen. At de mener folk ikke vil se en mann som slår en kvinne, handler derfor om at volden antas å bli tolket som undertrykkende for kvinner, og at man dermed kan forvente at kvinner vil reagere negativt. Guttene ser tilsynelatende ut til å føle at likestillingsdiskursen i stor grad fremdeles handler om kvinnens kamp mot mannen, fordi de diskuterer denne diskursen som om den tilhører jentene. De forstår altså tydelig hva denne diskursen handler om, men mener på en eller annen måte at den bare ikke angår dem siden de er gutter.

Per: Ja, det hadde ikke blitt tatt godt i mot. Det er litt sånn eh ... i mot sosial standard. Det er ikke sånn at det er vanlig. Du skal jo liksom ikke slå jenter. Det er eller blir på en måte norm.

Joakim: Det blir vanskelig å lage sånn actionscener. Fordi jeg føler at hvis man har en actionscene med en kvinne og mann som sloss og det ender opp med at mannen vinner eller noe sånt, så er jo det på en måte ... da kommer det til å få mye tyn fra sånne radikalfeminister og sånt. [...] folk hadde blitt krenket av det.

Pål: Det hadde blitt skandale.

I fokusgruppen med bare jenter tolkes en eventuell tv-serie hvor menn slår kvinner, som noe uinteressant og negativt på bakgrunn av det som synes å være en ganske tydelig feministisk diskurs. En diskurs som guttene ovenfor tydelig også synes å være klar over at eksisterer og tas hensyn til fremdeles.

Til tross for likestillingsfokuset og tanker om at det ikke burde være sånn, beskriver jentene det de ser på som en felles historie som bidrar til å delvis legitimere at kvinner slår, fordi en mann som slår er verre. Volden ser ut til å bli tolket som en situasjon hvor kvinnen står opp mot mannen og skal hevde seg i en slags likestillingens navn. Da blant annet fordi de vet at mannen i dette tilfellet er den slemme, noe de andre informantene også påpeker er en faktor i sympatimangelen. På denne måten snakker jentene i større grad om likestillingsdiskursen som sin egen, og episodens voldscenarier beskrives med det utgangspunktet som en opplevelse av såkalt ”girlpower”.

Guro: Det er sånn i den scenen, eh ... når han er inni det der buret og alt sånn, som er hele episoden for så vidt, da tenkte jeg at hvis det hadde vært en dame, altså hvis det hadde vært omvendt, [...] at det hadde vært en dame som hadde skreket og fått støt og blitt slått og slått om igjen, uten å forsvare seg selv og liksom skrike sånn hjelp meg, og blitt stukket med en saks og ... Jeg tror folk hadde vært sånn; herregud du kan ikke behandle henne på denne måten og nei dette her er helt torturering. Mens når det er en mann så sier vi bare; ja, drep han! Hehe.

Tirill: Det har sikkert også mye med på en måte at det kvinne ... kvinner har på en måte en mye mer sårbar historie enn menn sant. [...] menn har på en måte ikke den historien som kvinner har med kvinneundertrykkelse og alt mulig. De har liksom alltid vært det store, sterke kjønn ikke sant, så det ... [...] For meg tenker jeg egentlig at .. grunnen til at jeg synes at .. eller at jeg ubevisst tenker at det er mer greit at en dame slår en mann enn at en mann slår en dame, er som jeg sa i sted på grunn av på en måte hele den historien og måten kjønnsrollene har vært ulike og fremdeles er ulike, og at jeg har på en måte hele tiden den sympatien med kvinner. Fordi at eh ... fordi at jeg føler, altså ... jeg sier ikke at gutter og menn aldri opplever liksom ... undertrykkelse og seksuell trakassering og sånne ting, men jeg har i alle fall fått det inntrykket av at det skjer oftere med damer og kvinner enn det gjør med menn og at det liksom, ja at jeg alltid har på en måte en sympati da for kvinner. Alltid liksom, ja ..

Karoline: Jeg tenker også litt sånn. Men det er jo gjerne fordi at ... oh, dette høres skikkelig slemt ut, men jeg har opplevd gjerne ... Jeg har vitnet meg både i tv og på ekte at menn har en tendens til å være mye mer voldelig og kvinner gjør ikke. Så derfor når jeg ser en mann slå en kvinne, så tenker jeg mer at oi, men det er jo fordi at menn er mer aggressive hele tiden - jeg må redde henne for hun har sikkert ikke gjort noe galt, og fordi gjerne at sånn, hva heter det på norsk ... domestic abuse, det er mest kvinner som er ofre for det. Huff det høres skikkelig slemt ut. [...].

Sitatene fra jentene ovenfor kan demonstrere at det eksisterer en form for dominerende forståelse av mannen som fører til mer sympati for kvinnen. Mannen har alltid vært den store, sterke og overlegne, mens kvinnen befinner seg i en situasjon hvor hun endelig kan frigjøre seg selv fra å være underlegen. Dette blir derfor en grunn til å heie på Jessica Jones, fordi handlingene i episoden oppfattes som en del av hennes frigjøring fra en mann.

Synet på kvinnen her, ser derimot ikke ut til å være helt kompatibelt med det tidligere nevnte synet på kvinnen som ideelt sett bare et menneske. Den kvinnelige hovedkarakteren kan i lys av dette se ut til å gjøre disse informantene i tvil om hva de skal mene i denne sammenhengen. Spesielt fordi de opplever volden som kul når den er på tv-skjermen, samtidig som de opplever at det i kulturen ikke er greit å tenke slik.

I sin helhet opplever denne studiens informanter Jessica Jones og Kilgrave som ganske forskjellige fra hverandre, på bakgrunn av at de tolkes som å ha ulike forutsetninger for maktbruk og vold. Tolkningene som gjøres omkring episodens voldshandlinger påvirker sådan diskursen om kjønn også på andre måter. Det eksempelvis fordi flere tydeliggjør et forhold til psykisk makt som en typisk kvinnelig egenskap og fysisk makt som noe mer mannlig. Dermed blir det her også satt opp et skille mellom fysisk og psykisk vold, som får betydning for informantenes inntrykk av de to karakterene. Den psykiske volden og maktbruken som den mannlige hovedrollen lenge har drevet med, beskrives blant annet som feig og manipulerende, av særlig guttene. Dette kan også være en av grunnene til at guttene distanserer seg fra serien og beskriver den som en serie mer for et kvinnelige publikum.

I gruppe nummer én trekker jentene frem at evnen til å manipulere anses som en typisk kvinnelig egenskap heller enn en mannlig, når de blir spurt om episoden fikk dem til å reflektere over noe nytt.

Line: Ehm, kanskje det at det er han som kontrollerer tankene, at det pleier å være omvendt tenkte jeg i alle fall. [...] at man tenker ofte at det er jenten som er liksom sånn ... litt sånn, hva heter det ... manipulerende og sånn, ikke mannen.

Sigrid: Ja, at damene er flink med ord og kan snakke seg ut av mye, men så er det menn som er maskuline og sterke da kanskje.

Ved å ikke leve opp til det overordnede og dominante bildet av mannen som blant annet baserer seg på karakteristika som fysisk styrke, oppleves Kilgrave altså som noe annet og uforventet. Den psykiske makten blir dermed av informantene tolket mer som et svakhetstegn. Dette særlig fordi Jessica Jones i sin rolle, ser ut til å oppleves som det han i utgangspunktet skulle ha vært eller var forventet å typisk skulle være.

Erik: Jeg følte liksom ikke at de prøvde å fremstille han som maskulin. Sånn med klesvalget og ... han var jo ikke sånn stor mann heller liksom, også at våpenet hans var liksom ... ord da.

Sindre: Også var han på en måte litt, de superkreftene var på en måte litt sånn omvendt av det man kanskje har sett tidligere. Fordi det å være supersterk er jo en på en måte en kraft man forbinder med en mannlig karakter i mange andre serier.

For guttene i gruppe nummer én og for øvrig også de andre guttene i denne studien, oppleves det kanskje som litt skuffende at mannen portretteres slik. På bakgrunn av at de ikke ønsker å identifisere seg med denne typen mannlig figur, så skyver de det heller fra seg. Sympatien forsvinner dermed delvis med viten om at mannen i det her tilfellet er den slemme og at han oppleves som svak siden han underlegges kvinnen.

Sett bort i fra den noe lavere sympatifølelsen på generell basis blant fokusgruppene, ble det ved et par anledninger allikevel uttrykket en grad av medfølelse for Kilgrave. Dette henholdsvis i samtalen med gruppe nummer én og to, og på spørsmål om deres oppfatninger av volden i episoden og denne karakterens personlige egenskaper. Kilgrave fremstilles nemlig på et tidspunkt som et individ med en ganske trist barndomshistorie, hvor det dernest er noe som kan synes å være en trigger for sympatien for de fleste.

Frida: Jeg følte jeg synets litt synd på han, når hun slo til han, selv om han var mann. Selv om han liksom fortjente det, så synes man jo synd på han. [...] fordi han virket så hjelpeløs liksom.

Joakim: [...] det er en sårbarhet til karakteren hans som gjør at man føler med han til en viss grad i hvert fall. Han har jo blitt forlatt av foreldrene sine, og han har jo hatt en dårlig oppvekst og har blitt formet av det.

Jakob: Sånn der og da kan hende at folk synes synd på han, altså når de ser på. Selv om han har gjort alle disse dumme tingene, så kan man liksom synes synd på han.

For jentene i gruppe tre oppleves Kilgraves makt derimot som hersketeknikk og at han overdrev sin offerrolle for å prøve å få sympati fra Jessica. At særlig denne gruppen gjennomskuet dette aspektet ved karakteren, er kanskje ikke så unaturlig på bakgrunn av at disse jentene har sett hele første sesongen av tv-serien og ikke bare én episode. Dermed har de altså et annet grunnlag for å forstå serien, hvorpå det er noe som innebærer at de ser andre sider av forholdet mellom Jessica Jones og Kilgrave enn de andre informantene gjør. Selv om de synes å være helt enig i at Kilgrave virker kald i denne episoden, har de et forhold til at Jessica er hans ekskjæreste og uttrykker derfor også at de vet at han egentlig elsker henne. På denne måten blir denne gruppen den eneste som tidvis tar med i betraktning en romantisk side av relasjonen mellom de to karakterene.

Guro: Men han Kilgrave er jo, det er jo selv om han er veldig kald og veldig følelseløs når han sier alle de tingene, så er det jo ... han elsker jo Jessica helt kolossalt liksom. Han gjør jo alt dette fordi at han elsker hun og sånt, og det er liksom, og du ser det jo hele tiden og sånt og, når han for eksempel beordrer hun, så er han, da er han veldig på det liksom. Men eh, derfor tror jeg at, siden han hele tiden sånn; åh vi elsket jo hverandre og alt sånn, og fordi at det er følelse inn i det at han er så kald, derfor tror jeg det hadde funket bra om han også var en jente, og det er rart fordi, bare fordi at det er følelser så tror jeg det hadde gått.

Kilgrave oppleves altså som en karakter som også kunne ha vært kvinnelig, mest på bakgrunn av følelsesaspektet som jentene opplever at eksisterer i ham. Det bringer allikevel ikke med

seg noen særlig grad av sympati i denne gruppen, men det bidrar til å trekke frem noe annet interessant innenfor voldsdiskursen.

Gruppen med jenter synes nemlig med bakgrunn i kategoriene mann og kvinne, å ha ”rangert” et voldsaspekt med utgangspunkt i episodens voldshandlinger. Som nevnt tidligere beskrives menn som utøver vold mot kvinner å være det verste, mens kvinner som utøver vold mot menn blir ansett som mindre ille. Som et siste og nytt voldscenario nevner jentene også kvinner som utøver vold mot andre kvinner. De diskuterer i større grad dette som den minst ille formen for vold basert på kjønn. Slik blir betydningen av fysisk styrke ytterligere understreket. Når mannen tas helt ut av voldssituasjonen, oppleves volden tilsynelatende som mer nøytral og mindre farlig.

6. En teoretisk diskusjon

I dette kapitlet vil jeg i form av en teoretisk diskusjon, presentere de delene fra analysen som det særlig synes å være verdt å bemerke seg, altså analysens og studiens mer signifikante funn. På samme tid vil enkelte av studiens teoretiske perspektiver få tydeliggjort sin relevans og verdi som byggeklosser for dette prosjektet.

6.1 Diskursiv refleksivitet

Sigrid: Det er jo veldig sånn stereotypisk å tenke sånn at maskuline jenter ikke er så opptatt av sånn sminke og sånn og ja ... dyre ting da.

Sitatet er ment til å illustrere hvordan det underveis i flere av denne studiens intervjusamtaler, ble opplevd at informantene ikke bare inntok rollen som responderende objekter, men i stor grad også rollen som aktive medfortolkere. Det ved at Sigrid i større grad for eksempel blir fortolkende ut i fra en subjektposisjon som likner min egen som forsker, fordi hun tar en analytisk avstand til det vi snakker om og dermed tematiserer den aktuelle diskursen. Hun og flere av de andre informantene deltar altså ikke bare i diskursene, men de diskuterer dem også. Det snakkes altså ikke bare om kjønn og maskulinitet akkurat her, men om diskursen om kjønn og maskulinitet.

Ved å tidvis ta en analytisk avstand til det som innad i gruppene ble diskutert, snakket derfor elevene ikke kun om temaene som ble tatt opp i direkte forstand, men om diskursene omkring temaene og deres innhold. Slik sett kan man muligens si at enkelte av elevene delvis forholder seg kritiske til noen av de selvfølgelighetene som omringer dem. På samme måte som Jegerstedt og Egeland (2008: 70) beskriver kjønn som et resultat av tilegnet kunnskap om kjønn, reflekteres det av informantene over både historiske og kulturelle faktorer i tilknytning de ulike kjønnede forståelsene som deles.

Måten informantene tidvis er kritiske på underveis i intervjusamtalene, kan således anses som mulig fremprovosert av den tidligere nevnte skolekonteksten, fordi elevrollen her kan synes mer naturlig å innta. Dermed blir den også mer fremtredende som en del av samtalene. Særlig kan man trekke frem hvordan mediediskursen kan synes å ha en innvirkning på informantene.

Som mediefagselever har de slik man har sett, flere ganger tatt tak i diskurser som knytter seg til deres subjektposisjon som mediefagselever, og med det for eksempel valgt å snakke om hvem de mener tv-serien er laget for. I tilfeller som dette ser man nokså tydelig at det faktisk kan ha noe å si at informantene i disse intervjuenes sammenheng er mediefagselever.

Jørgensen og Phillips (1999: 53) sin presentasjon av Laclau og Mouffe sin beskrivelse av subjektposisjonering, er sådan ganske sentral i forbindelse med forståelsen av en konteksts betydning. Dette på bakgrunn av at skolekonteksten er det som kan føre til at informantene i intervjusammenhengen inntar og identifiserer seg med subjektposisjonen elev, hvor dernest denne posisjonen da kan bringe med seg ulike forventninger til hvordan man skal prate eller oppføre seg (Jørgensen og Phillips, 1999: 53-54). Ut i fra hvilke diskurser som i intervjusamtalens kontekst gjør seg gjeldende, kan informantene i studien dermed forstås som at de underveis også identifiserer seg med flere ulike subjektposisjoner. Kjønn kan slik sett være en av flere betydningsfulle faktorer når det kommer til hvor vidt det skjer en identifisering hos informantene eller ikke.

Som man har sett i analysen så dukker det her allikevel opp et spørsmål omkring hva som faktisk i en mer praktisk forstand skjer når informantene tar den omtalte analytiske avstanden. Det er tilsynelatende nemlig slik at selv om de med dette forsøker å frigjøre seg fra sine egne subjektposisjoner innad i diskursene, delvis blir hengende fast i dem uansett. De forsøker med andre ord egentlig å gå ut av seg selv, hvorpå dette er noe som de ikke alltid helt synes å klare. Særlig handler det om at informantene ser ut til å måtte ty til anvendelsen av et mer tradisjonelt begrepssett, når de i elevrollen forsøker å analysere diskursene som sirkulerer innad i fokusgruppen deres.

Som et eksempel på et slikt scenario har man blant annet gruppe nummer tre sitt forsøk på å forklare hvordan de anser Jessica Jones som mer uavhengig av stereotypier og derfor som et menneske i en mer nøytral form. De forklarer som vist i analysen også at det i 2017 oppleves som en trend å ikke bry seg så mye om hva som er maskulint eller feminint. Den analytiske avstanden synes i denne sammenhengen altså å være relativt tydelig til å begynne med, men med beskrivelsene av hvorfor Jessica Jones ikke kan anses som enten-eller maskulin og feminin, baseres forklaringen på det som kan betraktes som det motsatt av et nøytralt kjønnsperspektiv.

Som vist i analysen ovenfor, forsøker eksempelvis Guro i sitatet hvor ishockey og neglepleie nevnes, tilsynelatende å forklare hvordan Jessica Jones ikke trenger å bli determinert av maskulinitet eller femininitet. De andre gruppemedlemmene gjør også liknende forklaringer omkring dette, hvor en verdifull bemerkning blir at hver av disse utsagnene egentlig motsier den delte idealtanken om å kun ses som mennesker. Jentene ser sådan ut til å på tross av at de tidligere har vist at de kan ta avstand og kritisk diskutere kjønnsstereotyper innad i de ulike diskursene, delvis også henger fast i enkelte av dem selv. Eksempelvis ved at det tydelig understrekes hva som legges i det å være maskulin eller feminin, når nettopp ting som ishockey og neglepleie nevnes for å eksemplifisere aktiviteter som typisk er tilhørende det ene eller det andre kjønn.

Herunder blir Thomas Laquers (1990) tokjønnsmodell fremtredende som særlig sentral, fordi ideer om kjønn fremdeles kan se ut til å bære preg av kulturelle forståelser om kvinnen og mannen som fundamentalt ulike. På denne måten kan man muligens si at det i dette tilfellet reproduseres eller videreføres et mer tradisjonelt bilde av og ideer om, de to kjønnene og deres egenskaper. Det altså uten at informantene selv egentlig detekterer tosidigheten som oppstår innad i kjønns- og maskulinitetsdiskursen her.

6.2 Konfliktfylt likestillingsdiskurs

I forbindelse med den metodiske vurderingen omkring gruppedynamikk, er det interessant hvordan jentene i gruppe nummer tre aktiverer og snakker om en likestillingsdiskurs som om den var deres egen. Dette på bakgrunn av noe de særlig opplever som betydende fra kvinnes historie, nemlig kvinnes kamp for å ikke lengre undertrykkes av menn. Jessica Jones blir i denne forbindelsen å anse som en tv-serie som trigger en likestillingsdiskurs, hvor informantene i denne studien tolker innholdet i den på en ganske spesifikk måte. Blant annet ser man i forbindelse med den viste episodens voldsscener, at jentene ganske instinktivt reagerer positivt på disse crossover-scenarioene, fordi de assosieres med en slags kvinneoppstandelse. Dette tilsynelatende fordi det i likhet med Fjells (2013: 141) beskrivelser av det kompliserte forholdet mellom kjønn og vold i en mediert sammenheng, ser ut til å eksistere et grunnleggende hegemonisk bilde på det mannlige kjønn som noe overlegent det kvinnelige.

Den umiddelbare innholdsutfyllingen av likestillingsdiskursen som synes å støtte opp en hegemonisk tolkning av likestilling som tilhørende kvinnen, er dog noe som etter hvert blir utfordret av andre tolkningsmuligheter. Da ved at de gir likestillingsdiskursen et nytt innhold når de opplever å komme i konflikt med seg selv. De havner antagelig i konflikt mellom ulike tankemønstre, fordi de eksempelvis slites mellom hvem av mannen og kvinnen, likestillingen skal kjempes om for å oppnå i et scenario som dette. Det ser altså ut til å oppstå et antagonistisk forhold mellom denne likestillingsdiskursen og en voldsdiskurs, fordi det tydelig eksisterer konflikter og motpoler i forbindelse med meningsutfyllingen som gjøres av informantene akkurat her (Jørgensen og Phillips, 1999: 60).

Den initielle tanken med positive assosiasjoner til kvinnekamp i forbindelse med Jessica Jones sin voldsutøvelse, dempes slik man har sett i analysens sitat fra blant annet Karoline, når forventede kulturelle holdninger til vold i samfunnet tas med i beregningen. Slik sett kan det virke som at jentene altså innehar og forholder seg til to ulike tankesett i forbindelse med likestillingsdiskursen. Henholdsvis ved å på den ene siden basere sine fortellinger på en feministisk tanke med koblinger til 1970-tallets kvinnekamp mot mannen (Müftüoglu, 2013), mens det på den andre siden blir tatt hensyn til det som mer er å forstå som en form for feministisk likhetstanke i tilknytning menn og kvinners roller. Dermed ser det altså i denne gruppen ut til å eksistere to ulike feministiske diskurser i samtalen om vold, som i sin tur fører til at jentene kommer i konflikt med seg selv når de skal diskutere Jessica Jones. Denne uoverensstemmelsen omkring en likestillingsdiskurs sitt innhold i forbindelse med Jessica Jones, ser derfor ut til å handle om at jentene blir forvirret av de to bestridende ideene de sitter med i hodet.

Voldsscenarioene trigger på denne måten konflikten hvor ”girlpower”- følelsen, som resultatet av en tanke om mannen som typisk voldsutøver, kolliderer med en kanskje enda mer grunnleggende tanke om at vold er galt, uavhengig av kjønn. Den bestemte likestillingsdiskursen som jentene aktiverer med å heie frem Jessica Jones når hun er voldelig, blir slik stående i spenning til diskursen om kvinner og menn som ideelt sett bare mennesker. Det er med andre ord to ulike verdsett som møtes i denne samtalen om episodens voldsscenarioer.

Dermed synes det basert på jentenes utsagn som vist i analysen, å bli reproduisert et tradisjonelt bilde av mannen som typisk voldsutøver, samtidig som det også produseres et

nytt bilde hvor kvinnen i større grad kan tolkes som voldsutøver. Dette er for øvrig noe man har sett at enkelte av de andre informantene i studien også gjør, når det uttrykkes medfølelse for Kilgrave og hans situasjon. Da som en slags motsetning til det som tilsynelatende er den overordnede tankegangen hos informantene, hvor en kvinne som slår en mann er bedre enn det omvendte alternativet. Voldscenarioene er slik sett egentlig ganske betydningsfulle når det kommer til tolkningene som gjøres omkring kjønn i tilknytning denne tv-seriens karakterer, fordi de synes å aktivere ulike diskurser som i sin tur påvirker det videre innholdet i samtalen om kjønn.

Innad i gruppe nummer tre skjer det flere ganger at det først hoppes helhjetet inn i stereotypier omkring kjønn, før det etterhvert blir tatt et skritt tilbake hvor man prøver å se forbi det som oppleves som typisk eller tradisjonelt. Det her er også et tydelig eksempel på hvordan informantene anser seg selv som en del av de ulike diskursene omkring kjønn som aktiveres underveis i intervju samtalen, og hvordan de som tidligere nevnt da kan forholde seg delvis kritiske til sine egne oppfatninger.

6.3 Maskulinitetshierarkiets betydning

I forbindelse med samtale om maskulinitet i tilknytning det kvinnelige kjønn, synes den nevnte avvikshåndteringen å være en ganske signifikant del av kjønnskategoriseringene som gjøres av samtlige fokusgrupper i studien. Dette fordi det ved avvik i fra den hegemoniske feminiteten, tilsynelatende søkes etter muligheter for kategorisering med utgangspunkt i den hegemoniske maskuliniteten isteden. Informantene synes som vist i analysen altså å ha relativt klare ideer om hva som er typiske gjenkjennelige trekk ved mannen og kvinnen.

Line: Ehm [...] når man tenker på sånne feminine sider så tenker man kanskje på sånne myke kjærlige sider, mens man tenker mer på sånne harde sider når man tenker på maskuline sider.

Som vist overfor i eksempelet med utgangspunkt i Guro sitt sitat, ser man også her hvordan tokjønnsmodellen er sterkt representert som utgangspunkt i informantenes ideer om kjønn. Kategorisering av kjønn er derfor noe som man nesten synes å være avhengig av for at ens egne og andres ulike subjektposisjoner skal bli håndgripelige. Den nevnte ”guttejenten” kan

slik sett bli forstått som en blanding av to kategorier, selv om det av informantene er noe som ser ut til å bli tolket som nærmere det maskuline enn det feminine. På denne måten trenger det ikke å være noe urimelig, om man skulle tenke at maskuline kvinner som Jessica Jones, i større grad kan bli tilhørende en av maskulinitetstypene som allerede eksisterer i Raewyn Connell (1995: 77-81) sitt maskulinitetshierarki. Det fordi hun på bakgrunn av å biologisk sett være kvinne, automatisk blir tilhørende gruppen med marginaliserte maskuliniteter.

Denne kategorien er allikevel ikke noe som utpeker seg som passende for akkurat denne kvinnelige karakteren, når hun i større grad faktisk ser ut til å kunne bli anerkjent og godtatt som mer naturlig maskulin av informantene i denne studien. I sin rolle som en tøff og sterk kvinne, kan det med dette som utgangspunkt derav heller være tenkelig at Jessica Jones som en del av informantenes tolkninger, her ender opp med å representere den hegemoniske maskulinitetens utfordrer. Det ved at karakterer som denne kan forstås som å bidra til en produksjon av nye former for maskuliniteter, så man i større grad for eksempel gir mer slipp på en eksisterende hierarkisk maktstruktur, som idealiserer én form for maskulinitet (Connell, 1995: 77-79).

I forbindelse med Jeffrey A. Brown (2004: 47-50) sin tanke om å se på kvinnelige actionhelter som utnytttere av grensen mellom kjønnene, synes Jessica Jones i lys av informantenes tolkninger å kunne forstås som en kritikk av de normative standardene av femininitet. Hun synes basert på innholdsutfyllingen av diskursen om kjønn, altså ikke å bli forstått som at hun ”ikler” seg en maskulinitet i sin rolle som en tøff kvinne. Hun ser derav heller ut til å bli tolket som en utøver av både maskulinitet og femininitet, og anses tilsynelatende dermed også som en innehaver av ulike trekk fra begge kjønnene. Det kanskje aller mest på bakgrunn av at hun ikke forstås som seksualisert i sin rolle, men også fordi de andre kanskje mer tradisjonelle eller stereotypiske kvinnene rundt henne, gjør at hun blir mer nøytral eller mer naturlig maskulin. På denne måten virker det som at det både produseres og reproduseres ideer om kjønn underveis i samtalene med informantene om dette. Særlig ved at Jessica Jones blir oppfattet som at hun gjør kjønn på en måte som i lys av West og Zimmerman (1991: 13-16) kan anses som å ikke helt stemme overens med de sosiale praksisene som er tilgjengelige for kvinner eller menn.

Med bakgrunn i informantenes tolkninger ser Jessica Jones med sine karakteristikk, ut til å utfordre både hva som er å anse som feminint og maskulint. I tillegg ser hun da også ut til å

potensielt kunne utfordre den hegemoniske maskuliniteten, og kanskje bidra til å skape antagonisme, ved å være en representant for en mulig overskridende figur. Her kan man også tenke seg at det er nettopp fordi hun plasseres blant andre former for velkjente kvinneskikkelser, at hun i større grad kan tillates å skride over i et maskulint territorium.

De tradisjonelle kjønnsrolleforståelsene blir dog ikke helt forkastet når det kommer til informantenes tolkninger av tv-serien. Da fordi det som vist ovenfor i sitatet, synes å være slik at motsetninger av kulturelt forståtte kjønnede kvaliteter, fremdeles er noe som står sterk innad i de ulike diskursene som dukker opp underveis i fokusgruppeintervjuene. For eksempel kan man tenke seg at tolkningene av den mannlige karakteren Kilgrave som stakkarslig, baserer seg på nettopp det faktum at han blir en representant for det motsatte av Jessica Jones som da tolkes som den sterke kvinnelige karakteren. Her må man allikevel ta hensyn til at det også kan være nettopp på grunnlag av at mannen er blitt tildelt offerrollen, at kvinnen kan bli forstått som hun gjør i denne sammenhengen. Det er dog ikke like lett å si noe om hvilken grad av betydning undergravningen av mannen kan ha for den endelige oppfatningen av kvinnerollen som mer maskulin, men det er i hvert fall noe man i denne studien har sett at delvis kan påvirke diskursen.

I lys av dette kan det være relevant å igjen påpeke informantenes tolkninger av tv-seriens lesbiske advokat, som på bakgrunn av sin mer feminine kjæreste, blir forstått som ”mannen” i forholdet. Anvendelsen av et tilsynelatende heteronormativt perspektiv på et homoseksuelt kjærestepar, synes å illustrere godt de presenterte tankene til Butler om hvordan normer man tar for gitt, faktisk kan bli ganske styrende for måten man oppfatter ulike sider ved kjønn på (Jegerstedt, 2008: 74-77). Her blir de to kvinnenes roller som kjærester altså delt inn i kategorier som for informantene muligens gjør dem mer forståelige, ut i fra at den ene oppleves som mer maskulin og den andre mer feminin. Som et par analyseres dermed advokaten til å bli ”mannen” i forholdet, mens det kan forstås som at kjæresten blir tolket som ”kvinnen”. Slik sett kan man kanskje tolke det som at kvinner av en bestemt maskulin type egentlig kan bli ansett som menn. Det på bakgrunn av at de ikke ser ut til å utvide kvinnens repertoar med noe nytt. Med et slikt eksempel ser man muligens bedre hvordan Jessica Jones ved å oppleves som noe nytt og mer vanskelig å kategorisere, kan gjøre det advokaten tolkes til å ikke gjøre.

Basert på tolkningene fra de ulike informantene i studien, synes Jessica Jones å kunne beskrives som en slags krysning av kjønnete roller. Hun utfordrer således også potensielt logikker, som lenge kan sies å ha eksistert omkring kjønnetes ulike fysiske egenskaper, oppførsel og personlighet (Brown, 2009: 48-49).

6.4 Problematisk subjektposisjonering

Pål: Nei, men altså det er jo selvfølgelig underbevisst, men det er jo bare at ... altså stemningen her er jo ganske tydelig at vi synes det var litt A4 og sånn ikke sant, mens når jenter ser det så kanskje de ... så kanskje det appellerer mer og de kjenner seg mer igjen, fordi vi har jo ikke på en måte noen ting å holde oss fast i der.

Som trukket frem i analysen synes fokusgruppene med kun gutter å tydelig forholde seg til seriens viste episode med en viss distanse, hvorpå dette kan vise til at de har vanskeligheter med å finne en passende subjektposisjon her. Med andre ord kan det virke som at Pål og de andre guttene ikke kjenner seg igjen eller får et forhold til seriens kjønnsvinkling på samme måte som det jentene i studien gjør. Pål ser heller ikke ut til å kun snakke for seg selv i sitatet overfor, men for hele guttegruppen og kanskje også for menn som en enhetlig gruppe mer generelt. Ved å bruke ordet ”vi” i den sammenhengen som han gjør, oppleves forskjellene mellom kjønnene også som mye større enn ellers i samtalen med guttene. Videre tolkes det å mene at man som gutt ikke har noe å holde seg fast i hos seriens karakterer, som en understreking av guttenes tidligere delte savn av maskulinitet hos Kilgrave. Dette kan muligens også da testamentere at guttene ikke føler at Jessica Jones passer til å erstatte karakterer som i større grad oppleves som i tråd med den hegemoniske maskuliniteten.

I denne sammenhengen ser det dermed nesten ut til at det pågår en kjønnet kamp innad i guttenes forståelser akkurat her, som fordrer at ett kjønn dominerer det andre. Distansen som guttene tar til potensielle subjektposisjoner, ser sådan ut til å muligens basere seg på at mannen i denne tv-seriens tilfelle, oppleves som at han taper denne kampen. Tilsynelatende mest basert på en kombinasjon av opplevd manglende representasjon av maskuline mannlige skikkelser og overrepresentasjon av ulike kvinnelige skikkelser. Flere av guttene beskriver at de opplever Kilgrave og episodens andre mannlige karakterer som lite maskuline. Distansen

til serien ser dernest ut til å skapes ved at den ikke inneholder karakterer som informantene føler de kan sammenlikne seg med eller se opp til som representanter for deres kjønn.

Jakob: Jeg synes menn er veldig dårlig representert. [...] Jeg synes mennene virket veldig svake i denne serien. Sånn politimannen virket veldig pysete og sånn ... turte ikke å gjøre eller stå opp for noen å sånn, og samtidig med han Kilgrave da.

Det kan altså virke som at episodens handling menes å mangle et representativt hegemonisk maskulinitetsideal, med typiske skildringer av det som kan kalles en tøffere og mer muskuløs ”erkemann”. Slik ser man i det her tilfellet også tegn til et eksisterende overordnet maskulinitetsideal blant guttene, samtidig som det blir enda tydeligere at en tanke om et hierarki med flere typer maskuliniteter fremdeles er aktuelt og preger kjønnsdiskursen. Det ved at bildet på den sterke og tøffe mannen, her tilsynelatende undertrykker de andre formene for maskuliniteter som eksisterer (Connell, 1995: 77-79).

Guttenes egne forståelser av en ”skikkelig” mann, blir dermed ganske synlig i deres beskrivelser av Kilgraves mangler, hvor hans offer-rolle tydelig ikke passer overens med dette maskulinitetsidealet. Som en populærkulturell tekst, forstås tv-serien derfor kanskje som litt selektiv og ensformig i sin skildring av mannen, siden guttene sliter med å finne karakterer de delvis kan identifisere seg med. Det ser derfor heller ikke ut til å hjelpe at mennene som er representert i episoden, blir forstått som hovedsakelig kontrollert av kvinnene. Det særlig med tanke på hvordan Jessica Jones nesten hele veien holder Kilgrave fanget, og bruker fysisk makt mot ham i avhørene sine.

Informantenes tanker om forskjellen mellom fysisk og psykisk makt, påvirker tydelig også inntrykkene man får. Blant annet kan Kilgrave sin nevnte psykiske makt virke som å muligens tilføre mer maskulinitet til Jessica Jones som besitter fysisk makt, av den enkle grunn at forventningene informantene har til kjønn, ikke møtes. Da fordi mannen i dette tilfellet blir tildelt en tradisjonelt sett mer kvinnelig posisjon, hvorpå kvinnen derfor inntar en kanskje overordnet og tidligere antatt mannlig posisjon. Representasjonen av ulike typer kvinner blir slik noe som ytterligere skaper en avstand mellom guttene og episoden. Det fordi kvinnen i tillegg til å være tolket som den dominerende parten i episodens handling, også tolkes som mye mer representert enn mannen i antallet. På denne måten synes tv-serien for dem å være av en art som ikke søker etter det publikumet som de anser seg selv som en del

av. Dermed beskriver de i stedet Jessica Jones som en typisk serie tiltenkt et kvinnelig publikum, som i større grad antas å kunne kjenne seg igjen i de ulike skildringene som gjøres.

6.5 Feministisk subjektposisjonering

For guttene synes episodens handling å være inspirert av en feministisk tankegang, hvor målet slik de ser det er å fremme kvinner. At det i forkant av denne studien kun var jenter som hadde sett serien fra før av er således interessant fordi det sier noe om den tiltenkte målgruppen til tv-serien. Guttene kan her derfor se ut til å ha delvis rett i sine antagelser omkring Jessica Jones og dens publikum, siden gruppe nummer tre er de som ser ut til å uttrykke mest entusiasme rundt handlingen som utspiller seg i den valgte episoden. Studiens tv-serie kan slik sett kanskje anses som et godt eksempel på hvordan feminismen har vært og fremdeles er en del av populærkulturen. Som beskrevet av Hollows og Moseley (2006: 1-3) er det som nevnt hovedsakelig fra bilder i det populærkulturelle at man blir gjort bevisst på feministiske ideer. På denne måten aktualiseres også synet på informantene som aktivt medfortolkende i denne sammenhengen. Dette fordi feminismediskursen er noe informantene tydelig plukker opp og anvender i sin subjektposisjonering i tilknytning serien, hvorpå dette påvirker hvilket forhold de får til episodens karakterer og handlinger.

At latex-kvinnen ikke representeres gjennom Jessica Jones, er for eksempel noe jentene i gruppe nummer tre særlig synes å sette pris på, når de uttrykker å ha savnet en upyntet, ikke-seksualisert og naturlig kvinnelig hovedkarakter i denne typen tv-serier og filmer. At Jessica Jones har brutt ut av det perfekte og heller viser at hun har feil ved seg, er også noe som særskilt synes å kunne knytte seg til hvordan disse informantene selv som kvinner ser sine muligheter for å gjøre det samme. Jentene ser dernest ut til å forholde seg til Jessica Jones sine karakteristikk som et nytt ideal innenfor deres eget kjønn. Videre handler det da også om hvordan en ensidig og tradisjonell portrettering av kvinnen i populærkulturen, potensielt kan skape et hegemonisk bilde som utelukker forståelser som de selv tillegger kvinnen i kjønnsdiskursen. Dermed ser man hvordan jentene aktivt anvender feminismediskursen som en del av sin subjektposisjonering underveis i samtalen om Jessica Jones og tv-serien.

I analysen har man også eksempelvis sett hvordan jentene i større grad responderer positivt på fremstillingen av kvinnen som den dominerende parten og da hvordan episoden mer

generelt trigger en feminismeinspirert tankegang hos dem. Herunder ved at de som tidligere understreket, blant annet ganske instinktivt anser likestillingsdiskursen som tilhørende kvinnen og derfor som sin egen. Slik sett kan man derfor muligens også argumentere for at tv-serien faktisk har en likestillingsagenda, hvor det finnes en mulighet for at dette i større grad er noe som vil appellere til jenter som er opptatt av likestilling. Gruppe nummer tre kan da eksempelvis se ut til å være en ideell målgruppe, samtidig som en slik oppfattet agenda potensielt kan være en ytterligere forklaring på hvorfor guttene ser ut til å føle at likestillingsdiskursen ikke helt gjelder dem.

Slik det fremkommer i analysen, viser guttene i studien altså ganske tydelige tendenser til å tolke innholdet i denne diskursen på samme måte som jentene gjør, altså som at likestilling er noe som overordnet angår kvinner. Guttene aktiverer sådan en likestillingsdiskurs nesten på vegne av jentene. De ser med andre ord ikke ut til å tenke at likestilling er noe som angår dem, og fordi at de opplever serien som basert på en feministisk tankegang, så opplever de heller ikke at serien er noe for dem.

I samtalen om feminisme og likestilling i forbindelse med Jessica Jones, handler det derfor ganske innlysende om identitet og subjektposisjonering. Da fordi man så tydelig får se at det er en forskjell mellom jentenes og guttenes inntrykk av serien og hvor mye de lar seg involvere. Jentene føler dermed at Jessica Jones omhandler dem som kvinner, på samme grunnlag som guttene føler den ikke omhandler dem som menn. Jentene identifiserer seg slik sett med serien i mye større grad enn guttene, som overordnet snakker om tv-serien med en viss distanse. Sammenlagt indikerer allikevel guttenes problematiske subjektposisjonering og jentenes feministiske subjektposisjonering, at informantene ved å ta en analytisk avstand til tematikken, allikevel har oppfattet tv-seriens ”strategi” på samme måte. Disse tolkningene passer for øvrig også godt overens med mine egne observasjoner, slik de fremkommer i kapittel 4 med introduksjonsanalysen av Jessica Jones.

7. Avsluttende drøfting

I løpet av det forrige kapittelet har man sett hvordan enkelte kjønns mønstre kan vise tegn til å destabiliseres, etter hvert som ulike tolkninger av Jessica Jones blir gjort av studiens informanter. Det oppstår tydelige antagonistiske forhold mellom diskurser i samtalen om denne kvinnelige karakteren, hvor spørsmål om hva som egentlig er maskulint og feminint blir vanskeligere å svare på etter hvert som man diskuterer ulike scenarier og karakterer fra den viste episoden. At stereotypiske forståelser av menn og kvinners roller og egenskaper står sterkt som referansepunkt for svarene som gis underveis, er det allikevel liten tvil om. Særlig fordi det som vist i tilknytning voldstematikken, syntes vanskelig for informantene å komme med en forklaring på hva man synes, uten å basere denne på en slags avvikshåndtering. Problemstillingen for denne studien har som tidligere nevnt vært:

Hvilke diskurser i tilknytning kjønn og maskulinitet, aktiverer et utdrag unge mennesker i møte med tv-serien Jessica Jones?

Det som har blitt utpekt som studiens mer signifikante funn, baserer seg like mye på subjektposisjonering som på selve diskursbruken i samtalen. Subjektposisjoneringene er altså minst like viktig som de aktiverte diskursene i seg selv. Slik har man sett at informantene som et resultat av å være mediefagslever på skolen, fra tid til annen forsøkte å ta en analytisk avstand til spørsmålene som stilles, hvorpå dette førte til at man ikke bare snakket om kjønn og maskulinitet som tema, men om diskursene omkring disse temaene. Informantenes bruk av ulike subjektposisjoner i tilknytning både skolekonteksten, gruppedynamikken og innholdet i tv-serien, er dermed noe som i denne studien faktisk har bidratt til aktiveringen av flere ulike og interessante diskurser.

Jentene i gruppe nummer tre aktiverte for eksempel en likestillingsdiskurs basert på voldsscenerne i den viste episoden, med et tilsynelatende utgangspunkt i at likestilling fremdeles handler om kvinnens kamp mot mannen. Crossover-scenariene fikk som man har sett også guttene til å aktivere denne diskursen, men da mer basert på en tanke om at likestilling handler om feminisme og dermed ikke angår dem. Jentenes initielle ”girlpower” - følelse kolliderte til tross for meninger om mannen som den typiske voldsutøveren, raskt med en mer kjønnsnøytral voldsdiskurs, hvor mer generelle og kulturelle holdninger til vold ble

tatt med i betraktningen. Herunder har man sett at enkelte nye former for bilder av kjønn i tilknytning vold blir plukket opp, ved at Jessica Jones er utøveren og Kilgrave offeret.

Maskulinitetsdiskursen som i denne sammenhengen aktiveres, er sådan basert på flere ulike faktorer. På den ene siden har man sett at den kvinnelige hovedkarakteren blir forstått som overskridende i form av at hun har kvaliteter ved seg som naturlig blander sammen maskulinitet og femininitet i henne figur. Denne delen av diskursen handler således om å tillegge maskulinitet noen andre betydninger en de fysiske som knyttes til det mannlige kjønn. Samtidig har man på en annen side sett at flere av guttene distanserer seg fra tv-serien fordi de føler seg underrepresentert, med tanke på det de opplever som en bevist fremstilling av mannen som svak. Denne delen av diskursen handler sådan om guttenes opplevelse av maskuliniteten som vises i episoden, som noe de selv ikke kan identifisere seg med siden de forholder seg til en mer tradisjonell maskulinitetsforståelse. Aktiveringen av en feministisk diskurs handler for guttene dermed om at seriens mål er å fremme kvinner og sikte seg inn mot et kvinnelig publikum. For samtlige informanter, men spesielt kanskje jentene i gruppe nummer tre, handler denne diskursen om å vise frem kvinner som ikke er perfekte og ikke er seksualiserte eller i en offerposisjon, noe som igjen kanskje gir guttene rett i at denne serien har en viss målgruppe.

I de kommende avsnittene vil det gjøres tydeligere hvorfor denne studien kan anses som relevant innenfor det medievitenskapelige forskningsfeltet. Dette ved at det vises til hvordan prosjektet potensielt kan illustrere hva som rører seg omkring diskursen om kjønn og maskulinitet i dagens norske offentlighet, og hvilke betydninger enkelte kulturelle forståelser kan synes ha for blant annet enkeltindivider i samfunnet. Det vises også til betydningsfulle aspekter ved utforskningen av forholdet mellom populærkulturelle tekster og publikum, og denne studiens ulike meningsdannelser når det kommer til Jessica Jones i tilknytning kjønn- og maskulinitetsdiskursen.

7.1 På tvers av sfærene

Laclau og Mouffe legger som nevnt i sin diskursteori frem at de ser på offentlighet, makt og diskurser som knyttet til hverandre når de snakker om politikk, ved at det til sammen viser at det sosiale hele tiden blir skapt på bestemte måter (Jørgensen og Phillips, 1999: 47).

Offentligheten er mine øyne derfor å anse som en slags forutsetning for de ulike politiske og kulturelle funksjonene som eksisterer i et samfunn, hvor deliberasjon og meningsproduksjon står sentralt. Slik sett blir det ekstra viktig å ved studier som denne faktisk ta seg tid til å se den valgte tematikken i en annen kontekst, hvor de mer løselige elementene som skaper muligheter og begrensninger for produksjon av verdier og utvikling av diskurser, er det som står i fokus. Gjennom Frasers (2010: 140-141) teorier har man tidligere sett at det eksisterer to ulike arenaer for dette i et samfunn, hvor både den private og offentlige sfæren anses som ideelt sett sammenkoblet via stadig pågående meningsforhandlinger. Når det kommer til diskursen om kjønn og maskulinitet, kan dette perspektivet eksempelvis ses på som en forklaring på hvordan 1970-tallets kvinnekamp kunne utvikle seg til noe politisk og ikke bare forble en sak innenfor husets fire vegger.

Hvor skillet mellom offentlig og privat sfære skal gå og hvilke diskurser som basert på dette tillates å bli aktuelle for den offentlige samtalen, er allikevel noe som er relativt intrikat. Om offentligheten ikke fungerer som en arena for demokratisk publisitet, hvor alle grupper eller individer får muligheten til å overbevise andre om at deres sak er betydningsfull, risikerer man nemlig i følge Fraser (2010: 140-141) en undertrykkelse av aktuelle diskurser i privatsfæren. Diskurser som potensielt kunne blitt trukket frem og vært av interesse for mange i den offentlige samtalen. Hvordan et moderne samfunn kan tolkes som styrt av en stadig pågående bruk av det Bourdieu kaller for symbolsk makt og vold, blir i denne sammenheng klarere. Hovedsakelig ved at Frasers undertrykkelse av privatsfærens diskurser, anses som en form for symbolsk voldsutøvelse basert på en virkelighetsforståelse konstruert av den symbolske makten. Med utøvelse av ulik symbolsk vold, vedlikeholdes altså den symbolske makten, som sørger for en opprettholdelse av våres felles oppfattelser av hva som er rett og galt. Bourdieus (1991: 166-170) begreper baserer seg sådan mye i likhet med diskursteorien, på en tanke om at hegemoni er makt satt i bevegelse gjennom sosiale prosesser, hvor føringer legges på forskjellige kulturelle forestillinger.

Informantenes engasjement i tilknytning tematikker som kjønn og populærkultur i denne studiens sammenheng, er dermed noe som potensielt kan knyttes til privatsfæren. Da fordi samtalen til tross for at de ikke skjer på en politisk arena eller handler om noe eksplisitt politisk, kan anses som å bære med seg en politisk viktighet. Studieobjektet Jessica Jones og intervjuene som er gjennomført i tilknytning denne tv-serien, virker således å kunne oppfattes

som en arena for en sosial prosess med en politisk viktighet i tilknytning kjønnsforståelser i offentligheten.

Ved å skape såkalte ”sannheter” omkring betydninger gjennom ulike sosiale prosesser, kan populærkulturelle tekster som Jessica Jones eksempelvis bli ensidig beskrevet som en skildring av sterke kvinner som står opp for seg selv. Fortrinnsvis fordi den styrende oppfatningen av kjønne, knytter seg til en tradisjonell og stereotypisk tanke om kvinnen som underlegen mannen. På en annen side kan tv-serien i lys av en slik sannhet, også tenkes å fungere som en kilde til forherligelse av kvinnelig vold, siden det kan tolkes som å bidra til en usynliggjøring av en potensielt sentral del av kjønnsdiskursen. Først og fremst da ved at den ikke anerkjenner volden som mulig undertrykkende for det mannlige kjønn. Dette gjelder særlig menn som i likhet med de Fjell (2013) har intervjuet, opplever å bli utsatt for vold i hjemmet fra sine kvinnelige kjærester. Et eksisterende hegemonisk maskulinitetsideal gjør heller ikke saken bedre for disse mennene, som beskrives å kontinuerlig oppleve å skamme seg over seg selv, siden de ikke føler at de klarer å leve opp til forventningene som ligger i det å være mann. På samme tid opplever mennene også i møte med offentlige instanser og rettsvesen at kvinnen i større grad er den som blir trodd, fordi hun som det tradisjonelt sett ”svakere” kjønn, er den som typisk vil oppleves som et voldsoffer (Fjell, 2013: 137-141).

Den umiddelbare ivaretagelsen av kvinnen til tross for at hun i denne sammenheng faktisk er voldsutøveren, synes å illustrere godt hvor mye makt som faktisk kan befinne seg i enkelte kulturelle forestillinger. Det understreker også hvor vanskelig det potensielt kan være å utfordre eksisterende hegemonier innad i diskursen om kjønn og maskulinitet som i dette tilfellet hadde en sentral rolle. I følge Fjell (2013: 140) kan man faktisk se på dette som offentlige institusjoners videreføring av volden, siden mennenes sak gjennom en bagatellisering basert på enkelte stereotypier, blir usynliggjort i stedet for trukket frem som en relevant sak for den norske offentlige samtalen.

For meg virker det i forbindelse med Fjells tanker, som at man også tydeligere kan få illustrert sammenhengen som eksisterer mellom diskurser, samfunn og enkeltindivider. Eksempelet overfor viser dernest hvordan en hegemonisk forståelse av en maskulinitetsdiskurs ikke bare kan ha en innvirkning på identitetsskapingen til grupper og enkeltindivider, men også kan ha mye å si for hvorvidt den demokratiske offentligheten

faktisk kan sies å operere demokratisk. Det er nemlig ved at andre potensielle betydninger fra det diskursive felt får muligheten til å utfordre den midlertidige betydningslukkingen i maskulinitetsdiskursen som vist overfor, at offentligheten synes å opprettholde et demokratisk system. Om dette ikke skulle være tilfelle, ville man i større grad muligens snakket om at det nettopp foregikk en usynliggjøring av potensielt betydningsfulle saker, hvorpå dette ville bidra til en forståelse av offentligheten som mer udemokratisk. Et viktig aspekt ved en demokratisk offentlighet er tross alt at det legges til rette for at det stadig kan produseres nye kulturelle forståelser og normer (Fraser, 2012: 140-141). Dette synes i sin tur å være spesielt viktig fordi saker som utfordrer normer, også faktisk kan være utslagsgivende i forbindelse med endringer i eksempelvis norsk politikk og rettsvesen. I de voldsutsatte mennenes tilfelle kunne dette da betydd en bedre ivaretagelse av dem både privat og offentlig.

Voldsdiskursen, som her er trukket frem som en del av kjønn- og maskulinitetsdiskursen, er for øvrig noe som også aktualiseres i fokusgruppesamtalene om Jessica Jones med mine informanter. Som vist i forbindelse med denne studiens analyse, så skaper voldsscenarioene i den viste episoden flere ulike reaksjoner, som deretter synes å sette i gang ulike tankeprosesser basert på opplevde normer. Flere av jentene får som man har sett en umiddelbar følelse av "girlpower" når Jessica Jones slår Kilgrave, mens noen av guttene nevner at de føler seg underrepresentert fordi episoden kun viser frem det de selv kaller for svake menn. Begge reaksjonene illustrerer hvordan subjektposisjonering er en sentral del av en hver diskurs' innholdsutfylling, samtidig som det også viser tegn til at det finnes en styrende makt i informantenes tolkninger av maskulinitet. En makt som i møte med denne populærkulturelle fremstillingen fører til at flertallet av jentene av ulike historiske og kulturelle grunner støtter den kvinnelige hovedrollen og delvis beundrer henne, mens flertallet av guttene blir noe oppgitt over bildet som skapes av den mannlige hovedrollen og tilsynelatende ønsker å distansere seg fra den typen mann som de føler han representerer.

7.2 En alternativ fortelling?

Selv om denne studien ikke direkte kan trekke noen slutninger til hvorvidt akkurat Jessica Jones kan ha en virkning på den norske offentligheten, så kan eksempler som det ovenfor i hvert fall illustrere hvordan diskurser om kjønn og maskulinitet kan formes i samtaler om

populærkulturelle uttrykk. Ved at enkelte informanter fra tid til annen opplever å komme i en slags konflikt med seg selv i tilknytning enkelte temaer, så illustreres det også i denne studien hvordan offentligheten er nettopp en mobil relasjon. Særlig ser man dette når det trekkes slutninger basert på en offentlighetsforståelse som informantene beskriver som forskjellig fra en tidligere offentlighet. For eksempel når de skal snakke om hvorvidt det er greit for en kvinne å slå en mann, eller når de skal forklare på hvilke måter de opplever Jessica Jones som noe nytt og annerledes. I sine beskrivelser her blir det tydeliggjort hvilke tradisjonelle kjønnsforståelser som styrer de ulike diskursene som trekkes inn i samtalen, samtidig som ulike alternative tolkninger trekkes frem som mer eller mindre betydningsfulle.

Intervjusamtalene om Jessica Jones synes legitime å løfte frem siden de plasseres i en kontekst som illustrerer hvordan kjønnede normer og idealer faktisk kan være begrensende for enkeltindivider og ulike grupper i samfunnet. De undertrekker også populærkulturens rolle i det som er kalt for produksjon og reproduksjon av ulike forståelser i tilknytning kjønn. Med utgangspunkt i Frasers forhandlingsperspektiv og egen tolkning av hennes private sfære som et sted med politisk viktighet, får studier som denne en viss samfunnsmessig relevans i tilknytning det medievitenskapelige forskningsfeltet. For det første fordi diskusjonene omkring den kvinnelige actionhelten bidrar til å løfte frem enkelte diskurser som kan synes aktuelle i dagens offentlige samtale, og for det andre fordi de bringer med seg et utvalg av nye tolkningsmuligheter omkring disse. En gruppes opplevde tradisjoner og nye trender innenfor det populærkulturelle, er dernest noe som i denne studien har vist seg å være en god kilde til informasjon om kjønn- og maskulinitetsdiskursen.

I lys av Browns tanker om en alternativ analysering av kvinnelige actionhelter og nettopp på bakgrunn av forholdet mellom tradisjoner og nye trender, virker det som at Jessica Jones i mine informanters øyne faktisk kan oppfattes som en kvinnelig innehaver av maskuline trekk uten at dette nødvendigvis gjør henne mannlig. Det ser altså ikke ut som at hun blir tolket som en utøver av maskulinitet, men heller som en innehaver av noen trekk som virker maskuline, hvorpå dette anses som et resultat av at enkelte kjønnede egenskaper har fått en friere rolle. Hovedsakelig ved at hun ikke synes å bli analysert på samme måte som de andre karakterene, fordi hun oppleves som mer løsrevet fra stereotyper, siden hun tolkes som å blande sammen maskulinitet og femininitet som mer naturlige sider ved sin karakter. På denne måten opplever jeg at mine informanter tolker Jessica Jones som en slags kjønnsoverskridende karakter. Særlig gjelder dette innenfor superhelt-universet, hvor

informantene ved ulike anledninger selv også påpeker at kvinnene tradisjonelt sett har blitt portrettert ganske annerledes. Med sin sorte skinnjakke og jeans, representerer Jessica Jones noe nytt innenfor dette universet, hvor kvinner før henne har hatt en tendens til å gå i trange superhelt-uniformer med dyp utringing.

Selv om det kan være verdt å ikke glemme at mange av tolkningene som informantene gjør omkring kjønn, er med tanke på karakterer i en tv-serie og ikke nødvendigvis den gjennomsnittlige kvinnen eller mannen på gaten, betyr ikke dette at deres refleksjoner og tolkninger gjøres helt uten inntrykk og påvirkning hentet i fra deres hverdag som mann eller kvinne selv. Som Early og Kennedy (2003: 1) skriver om makten i det populære, ser man også hos mine informanter hvordan Jessica Jones som fortelling gjør det mulig for informantene å forestille seg sine egne muligheter og begrensninger. For eksempel ser man dette gjennom diskursene som aktiveres underveis i de ulike intervjuamtalene, hvor informantene ofte anvender en forstått posisjon som mann eller kvinne, når de skal ta stilling til tv-seriens ulike scenarioer. I forbindelse med et voldsaspekt ser man hvordan dette manifesterer seg i en felles tanke om at menn som utøver vold mot kvinner er verre enn kvinner som utøver vold mot menn. Spesielt da på bakgrunn av diskursive betydninger tilknyttet maskulinitet og feminitet, hvor mannen tradisjonelt har vært ansett som den sterkere parten.

Til tross for dette virker det som at Jessica Jones mer helhetlig blir tolket som en ganske alternativ fortelling. I overensstemmelse med Early og Kennedy (2003: 1-2) sine tanker om å bryte med den klassiske mannlige heltfortellingen, synes denne studiens tv-serie å være en fortelling hvor dominante betydninger som allerede finnes i kjønnsdiskursen, utfordres når et tradisjonelt kjønn system blir snudd på hodet. Veletablerte stereotype kjønns mønstre er som man har sett tilstede i flere av tolkningene som gjøres av informantene, men de befinner seg i større grad også i en posisjon hvor de faktisk blir stilt spørsmål ved. I forbindelse med voldsaspektet har man for eksempel sett hvordan noen av jentene "arresterer" seg selv ved å understreke at de til tross for å initielt ha heiet på Jessica Jones, anser vold som galt uansett hvilket kjønn som er utøver eller offer. Enkelte informanter tar i denne anledning også en vending ved å beskrive medfølelse for Kilgrave, istedenfor at hans karakter kun blir et mål for latterliggjøring. Ved å skape alternative bilder av menn og kvinner, synes Jessica Jones å bryte med noen eksisterende normer som potensielt også kan endre premissene som informantene muligens føler er satt for deres liv som kvinner og menn. Tv-serien

representerer slik sett noe større enn bare situasjonen hvor informantene og jeg sitter å snakker sammen i et klasserom, da Jessica Jones blir et uttrykk i kulturen som omkranser oss.

Ved å i en skolekontekst sette enkeltindivider i grupper hvor de ikke bare skal dele sine egne refleksjoner, men også reflektere over andres tanker og synspunkter, former diskursene seg etter hvert som ulike subjektposisjoner aktiveres i samtalen. På denne måten får man tilsynelatende en bedre innsikt i hvilke identitetsskapende elementer som fra en tv-serie virker å være i tråd med normen og hvilke som ikke gjør det. Til tross for at denne studien ikke er generaliserbar innenfor det norske samfunnet hvor den foregår, synes den å kunne være av typen som i det minste kan bidra til å illustrere potensielle tendenser som finnes omkring den kjønnede diskursen i en norsk kontekst. Spesielt fordi studien med sitt diskursteoretiske perspektiv, strekker seg etter å gi så fylldige beskrivelser som mulig av de komplekse sammenhengene som muliggjør endringer i kulturen rundt oss. Dernest håper jeg at verdien i utforskning av selvfølgelig viten, også er noe som har blitt belyst i denne studien.

8. Litteraturliste

Barbour, R. S. (2014) Analysing Focus Groups. *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis* [Internett], s. 313-326. DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781446282243.n21>

Bondevik, H. og Rustad, L. (2008) Humanvitenskapelig kjønnsforskning. I: Lorentzen, J. og Mühleisen, W. red. *Kjønnsforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 42-62.

Bordwell, D. og Thompson, K. (2013) *Film Art. An Introduction*. New York: The McGraw-Hill Companies Inc.

Bourdieu, P. (1991) *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.

Brown, A. J. (2004) Gender, Sexuality, and Toughness: The Bad Girls of Action Film and Comic Books. I: Innes, A. S. red. *Action Chicks. New Images of Tough Women in Popular Culture*. New York: Palgrave Macmillan, s. 47-74.

Braun, V. og Clarke, V. (2006) Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology* [Internett], 3 (2) s. 77-101. DOI: <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Connell, R. (1995) The Social Organization of Masculinity. I: Connell, R. red. *Masculinities*. Cambridge: Polity Press, s. 67-86.

Early, F. og Kennedy, K. (2013) Introduction. Athena's Daughters. I: Early, F. og Kennedy, K. red. *Athena's Daughters. Television's new women warriors*. New York: Syracuse University Press, s. 1-10.

Ebert, R. (1995) A guide to film noir genre [Internett], 30.01.1995. Ebert Digital LLC. Tilgjengelig fra: <http://www.rogerebert.com/rogers-journal/a-guide-to-film-noir-genre> [Lest: 13.10.2017].

Fjell, T. (2013) *Den usynliggjorte volden. Om menn som utsettes for partnervold fra kvinner*. Oslo/Trondheim: Akademika forlag.

Foucault, M. (1999) *Seksualitetens historie I. Viljen til viten*. Oslo: Pax Forlag.

Fraser, N. (2010) Rethinking the Public sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. I: Gripsrud, J. m.fl. red. *The Idea of the Public Sphere. A Reader*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc, s. 127-147.

Gentikow, B. (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Grue, J. (2015) Diskursanalyse. I: *Store norske leksikon*. [Internett], 17.06.2015. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/diskursanalyse> [Lest: 05.10.2017].

Hollows, J. og Moseley, R. (2006) Popularity Contests: The meaning of Popular Feminism. I: Hollows, J. og Moseley, R. red. *Feminism in popular culture*. Oxford: Berg Publishers, s. 1-22.

Jegerstedt, K. og Egeland, C. (2008) Diskursiv tilnærming. I: Mortensen, E. m.fl. red. *Kjønnteori*. Oslo: Gyldendal, s. 70-73.

Jegerstedt, K. (2008) Judith Butler. I: Mortensen, E. m.fl. red. *Kjønnteori*. Oslo: Gyldendal, s. 74-86.

Jørgensen, M. W. og Phillips, L. (1999) *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Laqueur, T. (1990) *Making Sex. Body and Gender from the Greeks to Freud*. Cambridge: Harvard University Press.

Larsen, P. (2008) Genrer og formater. I: Larsen, P. red. *Medievitenskap. Medier- tekstteori og teksanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, s. 29-38.

Marvel (2018) Characters [Internett]. Marvel. Tilgjengelig fra: <http://marvel.com/characters> [Lest: 12.03.2018].

Mouffes, C. (2000) Deliberativ Democracy og Antagonistic Pluralism? *Sosial research* [Internett], 66 (3), s. 745-758. Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/40971349> [Lest: 05.10.2017].

Müftüoğlu, I. B. (2013) Hverdagsaksjoner - Hjemmet som politisk arena. I: Danielsen, H. red. *Da det personlige ble politisk. Den nye kvinne- og mannsbevegelsen på 1970-tallet*. Oslo: Spartacus forlag AS, s. 191-235.

Netflix (2018) *Marvel's Jessica Jones* [Internett]. Netflix. Tilgjengelig fra: <https://www.netflix.com/no/title/80002311> [Lest: 12.03.2018].

NSD (u.å.) *Krav til samtykke* [Internett]. Bergen: NSD Personvernombudet for forskning. Tilgjengelig fra: http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/ [Lest: 15.09.2017].

Personopplysningsloven. *Lov om behandling av personopplysninger 14.04.2000 kapittel 6 om melde- og konsesjonsplikt*.

Porfirio, R.G. (1996) No Way Out: Existential Motifs in the Film Noir. I: Silver, A. og Ursini, J. red. *Film Noir Reader*. New York: Limelight Editions, s. 77-94.

West, C. og Zimmerman, D.H. (1991) Doing Gender. I: Lorber, J. og Farrell, S.A. red. *The Social Construction of Gender*. London: SAGE Publications Inc, s. 13-37.

Wilken, L. (2011) Symbolsk vold og magt. I: Wilken, L. red. *Bourdieu for begyndere*. Fredriksberg: Samfundslitteratur, s. 89-113.

Willig, C. (2014) Interpretation and Analysis 1. *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis* [Internett], s. 136-150. DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781446282243.n10>

Willig, C. (2014) Discourses and Discourse Analysis. *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis* [Internett], s. 341-353. DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781446282243.n23>

Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L.O. og Moe, H. (2013) *Metodebok for mediefag*. 4. utg. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Vedlegg 1 - Samtykkeskjema

Informasjon om Masterprosjekt ved Universitetet i Bergen.

Formålet med dette prosjektet er å undersøke en problemstilling knyttet til unge menneskers oppfatninger og forståelser av handlinger fra tv-serien Jessica Jones. Kravet er at informantene må ha sett minimum én episode av serien, men gjerne også flere. Studien er en del av et masterprosjekt ved Institutt for informasjons- og medievitenskap på Universitetet i Bergen.

I forbindelse med masterprosjektet vil man gjennomføre en empiriske undersøkelse, som inkluderer dybdeintervjuer i form av fokusgrupper. Deltakelse i prosjektet innebærer at du deltar som informant gjennom en av disse fokusgruppene. Det vil bli gjort lydopptak av intervjuene, men når disse er skrevet ut som tekst (transkribert), vil opptaket bli slettet. Transkripsjonene vil være anonymisert. Undersøkelsen er konfidensiell og blir gjennomført i tråd med vanlige forskningsetiske retningslinjer, og i tråd med Datatilsynets krav til håndtering av personopplysninger i forskning.

Det blir ikke hentet inn personlige opplysninger om deg i studien, bortsett fra informasjon om alder og kjønn. Lydopptak og opplysningene om alder og kjønn, vil ikke være tilgjengelig for noen andre enn meg og min veileder ved universitetet. Da materialet som samles inn vil bli brukt i forbindelse med en masteroppgave ved institutt for informasjons- og medievitenskap, vil prosjektet publiseres når det er ferdig, men det vil da ikke være mulig å spore informasjon tilbake til deg.

Masterprosjektet skal avsluttes og leveres 1. juni 2018. Det er frivillig å delta, og du kan trekke deg når som helst uten å oppgi årsak. Om du skulle trekke deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Om du skulle ha spørsmål til studien kan du kontakte meg på tlf. 95237135 eller epost elise.moevik1@gmail.com.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Med vennlig hilsen
Elise Møvik

Jeg har lest og mottatt informasjon om forskningsprosjektet, og er villig til å delta

Signatur og dato: _____

Vedlegg 2 - Intervjuguide

Generelle opplevelser av tv-serien

- Er det noe spesielt dere liker med serien?
- Er det noe dere ikke liker med serien?

Jessica Jones

- Hvordan opplever dere Jessica Jones som person?
- Hva liker dere med henne?
- Hva liker dere ikke med henne?
- Hvilke ord ville dere brukt for å beskrive henne?
- Hva synes dere om livet hennes?
- Minner hun om noen andre tv-helter?
- Hva tror dere er grunnen til at Jessica Jones er som hun er?
- Hva tenker dere når hun sloss i serien?
- Opplever dere Jessica som maskulin eller feminin?
- Hva hadde dere tenkt om henne hvis hun var virkelig og gikk i klassen deres?

Kilgrave

- Hadde serien vært annerledes om hovedrollen var en mann?
- Hva hadde vært annerledes og hvorfor?
- Hvordan opplever dere den mannlige karakteren, Kilgrave?
- Vil dere si at han er maskulin eller feminin?
- Hva tenker dere om hans maktbruk?

Sjanger

- Hva slags sjanger vil dere si dette er?
- Opplever dere serien som uvanlig eller annerledes?
- Minner denne serien om noen andre serier, eller oppleves den som noe nytt?
- Hva føler dere egentlig at dere har sett, når dere har sett en episode av serien?

Kjønn

- Hva tenker dere at det innebærer å være maskulin som kvinne?
- Kan man være dette?
- Er det mer problematisk når kvinner er voldelige enn når menn er det?
- Hvorfor og på hvilken måte?
- Er serien et godt eksempel for å snakke om identitet og kjønn, eller er det helt fjernt?
- Hva synes dere vi kan lære av å snakke om dette?
- Har dere tenkt på noe dere ikke har tenkt på før?

Avslutningsspørsmål

- Kommer dere til å følge med på serien videre?
- Hvordan synes dere dette intervjuet har gått?
- Synes dere noen spørsmål var rare?
- Har dere noe mer dere ønsker å si om det vi har snakket om?